

**KOKOŠJA KUGA**  
**ali**  
**AVIARNA INFLUENCA (AI)**

**Načrt ukrepov v primeru pojava aviarne**  
**influenca (AI) v Sloveniji**

**Posodobljeno: Oktober 2005**

**KOKOŠJA KUGA (AI)**  
**NAČRT UKREPOV V PRIMERU POJAVA KOKOŠJE KUGE V SLOVENIJI**

Ta dokument vsebuje načrt ukrepov v primeru pojava AI, ki je bil za državo Slovenijo izdelan v letu 2003, popravljen in dopolnjen leta 2004.

**VSEBINA**

**Načrt ukrepov v primeru pojava AI v Sloveniji**

1. Zakonska pooblastila	3
2. Finančne določbe	4
3. Shema delovanja služb v primeru izbruha AI	4
4. Državno središče za nadzor bolezni	5
5. Nadzor na lokalni ravni	5
6. Strokovna skupina za AI	7
7. Kadrovske viri in oprema	7
8. Stalna navodila	7
9. Diagnostični laboratoriji	8
10. Programi usposabljanja	8
11. Priloge:	9
I Državno središče za nadzor bolezni – naslov	10
II/1 Območni uradi veterinarske inšpekcije – naslovi	11
II/2 Območne enote Nacionalnega veterinarskega inštituta – naslovi	13
II/3 KOTO – naslovi in telefonske številke	14
II/4 Referenčni laboratorij EU za AI – naslov	15
III/1 Zemljevid s prikazom območij veterinarske inšpekcije	16
III/2 Zemljevid s prikazom območij NVI	17
IV Obrazci in obvestila za AI	18
V Kadrovske viri in oprema	33
VI Navodila za veterinarje	34
VII Navodilo o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje določenih kužnih bolezni pri perutnini (Uradni list RS 30/99)	96

Pomen izrazov za potrebe tega načrta so:

- Uradni veterinar je veterinar, ki je zaposlen na VURS
- Uradni veterinar za inšpekcijski nadzor je uradni veterinar, pristojen za ukrepanje na področju živalskih kužnih bolezni (v nadaljnjem besedilu veterinarski inšpektor)

## 1. Zakonska pooblastila

### 1.1 Zakonsko osnovo za nadzor AI predstavljajo:

- Zakon o veterinarstvu (Uradni list RS, št. 33/01 in 45/04),
- Pravilnik o kužnih boleznih živali (Uradni list RS, št. 54/02, 63/03 in 28/04) - v nadaljnjem besedilu Pravilnik,
- Navodilo o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje določenih kužnih bolezni pri perutnini (Uradni list RS 30/99) - v nadaljnjem besedilu Navodilo.

### 1.2 Pokončevanje okuženih živali in tistih, ki so bile v stiku z njimi ter plačilo odškodnine

Zakon o veterinarstvu (78. člen) in njegovi podzakonski predpisi dajejo ministru za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljnjem besedilu minister) in Veterinarski upravi RS (83. člen) pooblastila, da odredita pokončanje vse perutnine na okuženem gospodarstvu in na gospodarstvih, za katere se sumi, da so okužena.

Izkoreninjenje bolezni mora potekati čim hitreje in učinkoviteje ter se izvajati na podlagi Navodila in odobrenega Načrta ukrepov v primeru pojava AI v Sloveniji.

Po 46. in 47. členu Zakona o veterinarstvu mora Republika Slovenija zagotoviti imetniku perutnine odškodnino za perutnino, ki je bila pokončana ali zaklana ter za predmete in surovine, ki so bili poškodovani, uničeni ali pokvarjeni pri uresničevanju ukrepov za zatiranje kužnih bolezni, razen če se je bolezen pojavila pri uvozu ali v karanteni.

### 1.3 Obveščanje o sumu na AI Veterinarsko - sanitarni ukrepi na okuženem gospodarstvu Uničevanje trupel Kontrola gibanja

Pravilnik zahteva od imetnika perutnine, da ob sumu na AI o tem nemudoma obvesti pooblaščen veterinarsko organizacijo, ki opravlja osnovno veterinarsko dejavnost, zagotovi zapiranje perutnine, omeji njeno gibanje, odnašanje proizvodov in drugih predmetov, s katerimi bi se bolezen lahko prenesla in zagotovi, da nihče od ljudi ne zapusti gospodarstva, in da nihče ne prihaja na sumljivo gospodarstvo.

Če pooblaščen veterinarska organizacija s kliničnim pregledom potrdi sum, da se je pojavila AI, je dolžna brez odlašanja potrditi ali ovreči sum in o vsakem sumu nemudoma obvestiti Veterinarsko upravo Republike Slovenije (VURS) in Nacionalni veterinarski inštitut (NVI). VURS nemudoma skliče Državno središče za nadzor bolezni (DSNB), ki vodi in nadzira ukrepe za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje bolezni. Po prijavi suma bolezni ukrepa pooblaščen veterinarska organizacija v skladu z navodili, ki jih prejme od DSNB, in sicer v zvezi z ukrepi iz 4. člena navodila, kot so:

- I. zapora okuženega gospodarstva (ukrepi iz 4. člena Navodila);
- II. jemanje in pošiljanje vzorcev;
- III. epizootiološko poizvedovanje;
- IV. neškodljivo uničenje in odstranjevanje trupel poginule perutnine.

Veterinarski inšpektor odredi ukrepe iz 6. člena Navodila vključno s pokončanjem perutnine ter neškodljivim odstranjevanjem trupel.

#### 1.4 Določitev okuženega in ogroženega območja

7. člen Navodila določa, da veterinarski inšpektor po navodilih DSNB in strokovne skupine za AI z odločbo določi meje okuženega območja s polmerom najmanj 3 km od vira okužbe in meje ogroženega območja s polmerom najmanj 10 km od vira okužbe in določa potrebne ukrepe, ki jih je na teh območjih potrebno izvesti.

#### 1.5 Cepljenje

Po veljavni slovenski zakonodaji cepljenje proti AI v Republiki Sloveniji **ni dovoljeno**. V nujnih primerih, ko pride do izbruha AI večjih razsežnosti, se lahko DSNB, po posvetovanju s strokovno skupino, odloči za cepljenje proti AI z inaktiviranim cepivom.

#### 1.6 Pomoč policije

Veterinarski inšpektorji imajo na podlagi 92. člena Zakona o veterinarstvu pooblastilo, da v nujnih primerih zahtevajo pomoč policije in civilne zaščite.

### 2. **Finančne določbe**

Iz proračuna RS se krijejo v skladu z določbami Zakona o veterinarstvu in Navodila naslednji stroški:

- za dodatno osebje, ki ga zaposli Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljnjem besedilu MKGP), če je zaradi zatiranja bolezni to potrebno;
- za manjšo opremo in potrošno blago, ki se uporablja pri zatiranju AI;
- za pokončanje, uničenje trupel in kontaminiranega materiala ter zdravstveno oskrbo;
- za izplačila odškodnin.

Odškodnine morajo biti izplačane v čim krajšem možnem času. Postopek za izplačilo odškodnin je opisan v Poglavju J Priloge VI (Navodila za veterinarje), obrazec zapisnika za oceno škode pa se nahaja v Prilogi IV (obrazec 6).

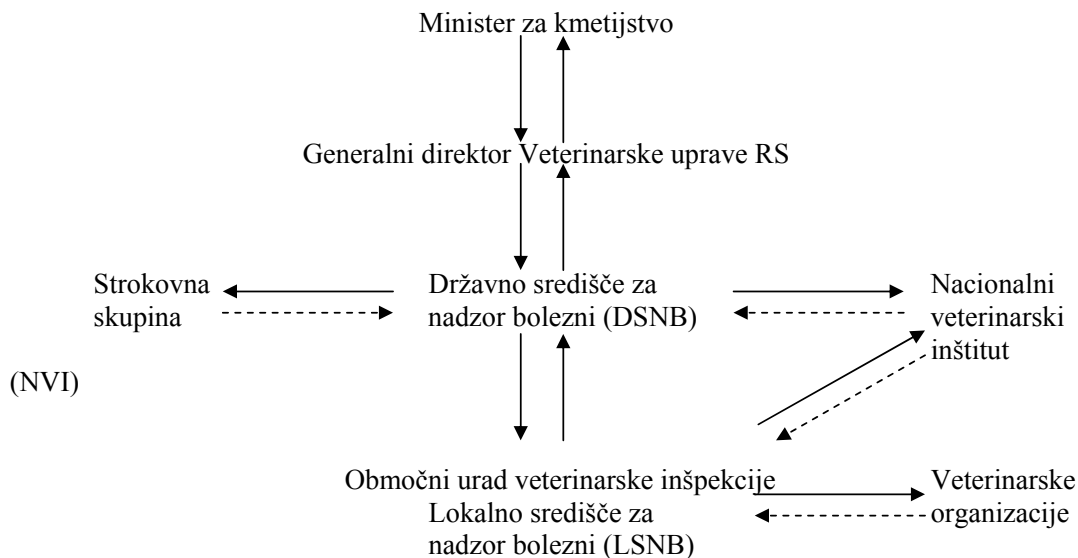
### 3. **Shema delovanja služb**

3.1 Minister pooblašča za vodenje strategije ukrepov na podlagi 78. člena Zakona o veterinarstvu generalnega direktorja VURS.

3.2 Minister pooblašča za vodenje strategije ukrepov na podlagi 78. člena Zakona o veterinarstvu tudi vodjo DSNB. (Ime in naslov središča sta navedena v Prilogi I.)

V primeru izbruha bolezni bo središče usklajevalo državno strategijo po okvirnih navodilih generalnega direktorja VURS.

Veterinarski inšpektor je odgovoren za nadzor AI (okuženih gospodarstev in omejitev na območju območnega urada VURS).



#### 4. Državno središče za nadzor bolezní

4.1 Generalni direktor VURS je, ob podpori DSNB, odgovoren za:

- I. dajanje navodil lokalnim središčem za nadzor bolezní;
- II. stike z diagnostičnimi laboratoriji;
- III. pripravljane finančnih določb za načrte ukrepov;
- IV. prirejanje programov usposabljanja in imenovanje osebja za programe usposabljanja;
- V. prirejanje akcij za osveščanje o bolezní;
- VI. usmerjanje državne strategije v primeru izbruha bolezní;
- VII. razporejanje osebja in sredstev v lokalna središča za nadzor bolezní;
- VIII. določanje okuženih in ogroženih območij;
- IX. zaprtje mejnih prehodov po predhodnem posvetovanju z DSNB;
- X. pogajanja o finančnih določbah v nujnih primerih za pokritje stroškov, povezanih z epizootijo;
- XI. stike z Ministrstvom za gospodarstvo, Kmetijsko-gozdarsko zbornico in mediji;
- XII. poročanje OIE;
- XIII. obveščanje Evropske komisije in ostalih držav članic EU o sumu na AI.

#### 5. Nadzor na lokalni ravni

5.1 Pripravljenost in nadzor AI na lokalni ravni je odgovornost veterinarskega inšpektorja, ki deluje med drugim tudi v lokalnem središču za nadzor bolezní (LSNB). Vsako LSNB vodi veterinarski inšpektor, ki ga določi vodja DSNB. Vodja LSNB je odgovoren vodji DSNB. Obstaja 10 območnih uradov veterinarske inšpekcije in 8 območnih enot Nacionalnega veterinarskega inštituta oziroma 7 regionalnih laboratorijev Nacionalnega veterinarskega inštituta.

5.2 V primeru izbruha lahko generalni direktor VURS ustanovi začasno središče za nadzor bolezni na kraju izbruha bolezni.

5.3 Območni uradi so opremljeni s potrebno opremo in imajo ustrezne zaloge, da se lahko nemudoma odzovejo na izbruh bolezni. Zaloge bodo po potrebi dopolnjene iz osrednje zaloge.

5.4 V nujnih primerih se lahko nabavo nujne opreme s pogodbo uredi tudi preko zasebnih podjetij.

5.5 Odgovornosti OU VURS v skladu z zakonskimi pooblastili zajemajo:

- I. ohranjanje osveščenosti o bolezni in pripravljenosti na njihovem ozemlju;
- II. izvajanje aktivnosti za osveščanje o bolezni;
- III. izvajanje vaj pripravljenosti na bolezen in sodelovanje v njih;
- IV. vzdrževanje povezave z NVI za diagnostiko glede izročanja in prevoza vzorcev;
- V. vzdrževanje povezave s policijo, kmetijskimi in trgovskimi organizacijami, sejmi, trgi, klavnicami in kafilerijami;
- VI. usmerjanje in izvajanje lokalne strategije nadzora v primeru izbruha bolezni;
- VII. priprava epizootioloških raziskav skupaj s strokovno skupino za AI in prevoz vzorcev v diagnostične laboratorije;
- VIII. povezava z DSNB, da se določi obseg okuženih in ogroženih območij;
- IX. povezava s policijo, da se osami okuženo gospodarstvo ter poskrbi za nadzor prometa in vseh oblik zbiranja;
- X. nadzor nad omejitvijo gibanja in nad vsemi ostalimi ukrepi in postopki na okuženem gospodarstvu, vključno z ocenjevanjem, pokončanjem in uničenjem okužene perutnine ter perutnine, ki je bila z njo v stiku;
- XI. razkuževanje in čiščenje na okuženem gospodarstvu in drugod v okuženem in ogroženem območju;
- XII. urejanje odškodnin za lastnike živali;
- XIII. nadzor v vseh gospodarstvih s perutnino v okuženem in ogroženem območju. Stalna navodila zahtevajo, da se opravi preglede na vseh gospodarstvih s perutnino. (Vsa gospodarstva, za katera se meni, da predstavljajo posebno tveganje, se pregleda v skladu s priporočili strokovne skupine.)

5.6 Tudi drugi organi imajo svoje odgovornosti v primeru izbruha.

Policija, vojska, civilna zaščita – pomagajo pri zavarovanju okuženega gospodarstva in pri omejitvah gibanja.

Obvestijo se:

- organi lokalnih skupnosti;
- Kmetijsko-gozdarska zbornica;
- organizacije rejcev ptic;
- klavnice in živilska industrija na prizadetem območju;
- kooperanti,
- pooblaščenice organizacije za izvajanje dezinfekcije, dezinfekcije in deratizacije,
- proizvajalci in dobavitelji krme,
- lovske družine,

- center za obveščanje.

5.7 V LSNB boleznih deluje:

- 3–5 veterinarjev,
- 3–5 veterinarskih tehnikov,
- 5 administrativnih delavcev.

V primeru izbruha bolezni lahko vodja središča v povezavi z DSNB aktivira tudi drugo osebje.

5.8 LSNB zagotavljajo podporo strokovni skupini za AI pri izvajanju preiskav in se povezujejo s to skupino, da določijo lokalno strategijo za nadzor bolezni.

## **6. Strokovna skupina za AI**

6.1 DSNB in NVI ustanovita posebno strokovno skupino, ki je sestavljena iz strokovnjakov, ki so posebej usposobljeni na področju epizootiologije.

6.2 Veterinarji iz različnih strokovnih področij se na specialističnih tečajih v Sloveniji in tujini usposablja v vseh vidikih AI s posebnim poudarkom na epizootiologiji.

6.3 V primeru pojave bolezni se strokovno skupino nemudoma mobilizira in pošlje na teren z ustrežno opremo. Oprema strokovne skupine se hrani na NVI in je opisana v Prilogi V. Primarna naloga skupine je, da državnemu in lokalnim središčem za nadzor bolezni priskrbi popolno poročilo o pojavu, morebitnem izvoru in možnostih za širjenje bolezni.

Skupaj z osebjem LSNB zbirajo diagnostične vzorce, ki jih pošiljajo NVI, in če je tako odločeno, prek njega referenčnemu laboratoriju za AI Evropske skupnosti.

Skupina svetuje tudi glede čiščenja in razkuževanja ter neškodljivega odstranjevanja trupel.

6.4 Člani strokovne skupine sodelujejo v programih usposabljanja za osebje po območnih uradih.

## **7. Kadrovske viri in oprema**

V primeru izbruha kužne bolezni so vsi veterinarji neposredno podrejeni generalnemu direktorju VURS. DSNB vodi seznam oseb, ki jih je mogoče angažirati v primeru pojave AI.

Strokovna skupina, ki ima izkušnje s postopki za zatiranje AI (oziroma ima izkušnje s AI), je navedena v Prilogi V.

V skladu z Zakonom o veterinarstvu in Uredbo o načinu, predmetu in pogojih opravljanja gospodarske javne službe ravnanja s klavničnimi odpadki in kužnim materialom živalskega porekla (Ur. L. RS 13/98, 31/00, 84/01 in 45/04) sta za odvoz živalskih trupel in odpadkov zadolžena Veterinarsko higienska služba (VHS) in organizacije za odvoz odpadkov s koncesijo – KOTO. Na osnovi tega je KOTO dolžan prepeljati in prevzeti za uničenje tudi večje količine živalskih trupel in odpadkov (npr. izbruh kužne bolezni).



V skladu z določili državnega načrta zaščite in reševanja ob množičnem pojavu kužnih bolezni v RS imajo uradni veterinarji VURS v primeru izbruha AI dostop do opreme, potrebne za zakopavanje trupel oziroma do goriva v primeru sežiga trupel.

## **8. Stalna navodila**

Izvod delovnega priročnika za AI za veterinarje je v Prilogi VI.

## **9. Diagnostični laboratoriji**

Nacionalni veterinarski inštitut ima centralni laboratorij v Ljubljani in 7 regionalnih laboratorijev. Regionalni laboratoriji so kadrovsko in materialno usposobljeni za izvajanje patomorfološke diagnostike in laboratorijske diagnostike (določene bakteriološke in serološke preiskave). V vseh laboratorijih je zagotovljena 24-urna stalna pripravljenost.

Centralni laboratorij v Ljubljani izvaja naloge nacionalnega referenčnega laboratorija in opravlja najzahtevnejšo patomorfološko, patohistološko, mikrobiološko in virološko diagnostiko. Laboratorij je kadrovsko in materialno usposobljen in ima zagotovljeno 24-urno stalno pripravljenost.

### 9.1 Diagnostični laboratorij za AI

9.1.1 Nacionalni veterinarski inštitut  
Enota za diagnostiko kužnih in drugih bolezni živali  
Laboratorij za diagnostiko kužnih bolezni perutnine  
SI-1115 Ljubljana, Gerbičeva 60, p.p. 3425

9.1.2 Laboratorij lahko izvaja vso potrebno diagnostiko za AI

Laboratorij lahko v primeru potrebe po večjem številu preiskav na AI poskuša organizirati izvajanje diagnostike tudi v drugih laboratorijih NVI.

Nacionalni referenčni laboratorij pošilja vzorce v potrditev v referenčni laboratorij EU, ki je naveden v Prilogi II/4. Postopek pošiljanja in pakiranja vzorcev je opisan v Načrtu ukrepov v primeru izbruha AI v Sloveniji za laboratorije.

## **10. Programi usposabljanja**

- V okviru Veterinarske fakultete je bil organiziran enodnevni seminar z naslovom: Seminar on Newcastle disease and Avian influenza (28. september 2000).
- Veterinarska uprava RS je v sodelovanju s TAIEX pisarno izvedla simulacijsko vajo v primeru izbruha aviarnе influence (6. – 10. junij 2005).

PRILOGE:

I	Državno središče za nadzor bolezni – naslov
II/1	Območni uradi VURS – naslovi
II/2	Območne enote NVI – naslovi
II/3	KOTO – naslovi in telefonske številke
II/4	Referenčni laboratorij EU za AI - naslov
III/1,2 uradi	Zemljevid s prikazom območij, ki jih pokrivajo posamezni območni VURS in enote NVI.
IV	Obrazci in obvestila za AI
V	Kadrovski viri in oprema
VI	Navodila za veterinarje
VII določenih	Navodilo o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje kužnih bolezni pri perutnini (Uradni list 30/99)

**PRILOGA I**

**REPUBLIKA SLOVENIJA**

**Državno središče za nadzor bolezni**

Ime: MKGP; VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

Naslov: PARMOVA 53; 1000 LJUBLJANA

Telefon: +386 1 300 13 00

Telefaks: +386 1 300 13 57

Elektronska pošta: [yurs@gov.si](mailto:yurs@gov.si)

Vodja središča je generalni direktor Veterinarske uprave RS.

Dežurna telefonska številka (24 ur) DSNB za veterinarje:

**01 300 13 59**

## PRILOGA II/1

### Seznam območnih uradov VURS

1. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO  
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE  
**VETERINARSKA INŠPEKCIJA**

**OU: LJUBLJANA**

Vilharjeva 33, 1000 Ljubljana

Telefon direktna: 01 4204-560

Telefaks: 01 4204-570

**Izpostava KOČEVJE**

Trg zbora odposlancev 12, 1330 Kočevje

Telefon direktna: 01 8930-200

Telefaks: 01 8930-204

2. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO  
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE  
**VETERINARSKA INŠPEKCIJA**

**OU: CELJE**

Ljubljanska c. 1/a, 3000 Celje

Telefon direktna: 03 4252-072

Telefaks: 03 4252-078

3. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO  
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE  
**VETERINARSKA INŠPEKCIJA**

**OU: POSTOJNA**

Kolodvorska c. 5/a, 6230 Postojna

Telefon direktna: 05 7211-550

Telefaks: 05 7211 568

4. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO  
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE  
**VETERINARSKA INŠPEKCIJA**

**OU: MARIBOR**

Cankarjeva 25, 2000 Maribor

Telefon direktna: 02 2380-000

Telefaks: 02 2380-010

**Izpostava DRAVOGRAD**

Meža 10, 2370 Dravograd

Telefon direktna: 02 8770-030

Telefaks: 02 8770-034

5. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO  
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE  
**VETERINARSKA INŠPEKCIJA**

**OU: KRANJ**

Kranjska c. 16, 4202 Naklo

Telefon direktna: 04 2319 300

Telefaks: 04 2319 316

6. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO  
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE  
**VETERINARSKA INŠPEKCIJA**

**OU: NOVO MESTO**

Kočevarjeva 1, 8000 Novo mesto

Telefon direktna: 07 3934 225

Telefaks: 07 3934 240

**Izpostava KRŠKO**

Cesta krških žrtev 15, 8270 Krško

Telefon direktna: 07 4981 810

Telefaks: 07 4921-500

7. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO  
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE  
**VETERINARSKA INŠPEKCIJA**

**OU: NOVA GORICA**

Tolminskih puntarjev 4, 5000 Nova Gorica

Telefon direktna: 05 3302-270

Telefaks: 05 3302-280

8. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO  
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE  
**VETERINARSKA INŠPEKCIJA**

**OU: KOPER**

Trg Brolo 4, 6000 Koper

Telefon direktna: 05 6634-500

Telefaks: 05 6634-504

9. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO  
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE  
**VETERINARSKA INŠPEKCIJA**

**OU: MURSKA SOBOTA**

Kardoševa 2, 9000 Murska Sobota

Telefon direktna: 02 5214-340

Telefaks: 02 5214-350

10. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO  
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE  
**VETERINARSKA INŠPEKCIJA**

**OU: PTUJ**

Muzejski trg 2, 2250 PTUJ

Telefon direktna: 02 7980 360

Telefaks: 02 7980-378

**PRILOGA II/2**

**Seznam območnih enot NVI, v okviru katerih je organizirana VHS in dežurne telefonske številke VHS (24 ur)**

<b>Naziv območne enote</b>	<b>Naslov</b>	<b>Poštna številka</b>
Nacionalni veterinarski inštitut	Trnoveljska c. 1 Telefon: 03 5419-336 <b>Dež. tel.: 03 5451-031</b>	3000 CELJE

Enota Celje	Telefaks: 03 5419-335	
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Novo mesto	Šmarješka c. 2 Telefon: 07 3324-488 <b>Dež. tel.: 07 3325-801</b> Telefaks: 07 3324-403	8000 NOVO MESTO
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Ljubljana	Gerbičeva 60 Telefon: 01 4779 353 <b>Dež. tel.: 01 4779-353</b> Telefaks: 01 2834-033	1000 LJUBLJANA
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Nova Gorica	Pri hrastu 18 Telefon: 05 3383-700 <b>Dež. tel.: 05 3383-703 (Severna Primorska)</b> <b>Dež. tel.: 05 3383-701 (Južna Primorska)</b> Telefaks: 05 3383-707	5000 NOVA GORICA
Izpostava Koper	Istrska 13 Telefon: 05 6392-077 Telefaks: 05 6392-077	6000 KOPER
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Kranj	Kranjska c. 16 Telefon: 04 2770-600 <b>Dež. tel.: 041 645-767, 041 645-766</b> Telefaks: 04 2770-632	4202 KRANJ
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Ptuj	Ormoška c. 28 Telefon: 02 7493-672 <b>Dež. tel.: 02 7493-672</b> Telefaks: 02 7493-679	2250 PTUJ
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Murska Sobota	Noršinska c., n. h. Telefon: 02 5211-991 <b>Dež. tel.: 02 5321-471</b> Telefaks: 02 5321-471	9000 MURSKA SOBOTA
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Maribor	Šentiljska c. 109 Telefon: 02 2524-128 <b>Dež. tel.: 02 4613-150</b> Telefaks: 02 2524-128	2000 MARIBOR

**PRILOGA II/3**

**KOTO – naslovi in telefonske številke**

KOTO lokacija Zalog, Ljubljana - Avtopark:	<b>01 5878-141</b>
ga. Klemenčič:	031 314-840
g. Svetec:	031 302-196
KOTO, Miklošičeva 5, Ljubljana:	<b>01 4756-115</b>
g. Skodlar:	041 650-445

**PRILOGA II/4**

**Referenčni laboratorij EU za AI**

VLA Weybridge  
New Haw, Addlestone  
Surrey KT15 3NB  
UNITED KINGDOM

Tel: (44.1932) 34.11.11  
Fax: (44.1932) 34.70.46



**PRILOGA III**

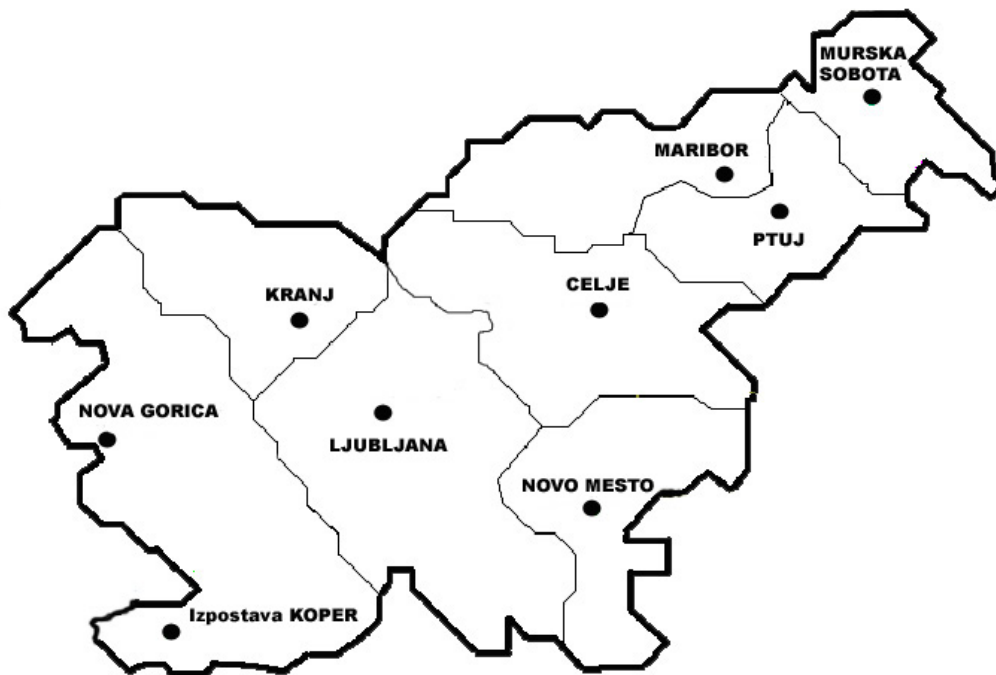
**Zemljevid s prikazom območij, ki jih pokrivajo posamezni območni uradi VURS in enote NVI**

**PRILOGA III/1**

**Območni uradi VURS**



**PRILOGA III/2**  
**Območne enote NVI**



## **PRILOGA IV**

### **Seznam obrazcev in obvestil, ki jih uporabljajo središča**

OBRAZEC 1:	Epizootiološko poizvedovanje (Priloga 2 Navodila)
OBRAZEC 2:	Listina o prevozu nevarnega blaga
OBRAZEC 3:	Obvestilo o odprtju lokalnega središča za nadzor AI
OBRAZEC 4:	Opravljenе storitve na okuženem gospodarstvu – dnevno poročilo veterinarja
OBRAZEC 5:	Poročilo strokovne skupine
OBRAZEC 6:	Obrazec o oceni škode
OBVESTILO 1:	Plakat: Vstop prepovedan
OBVESTILO 2:	Plakat: Pot zaprta
OBVESTILO 3:	Plakat: Okuženo območje
OBVESTILO 4:	Plakat z osnovnimi informacijami o bolezni

**EPIZOOTIOLOŠKO POIZVEDOVANJE**

Pooblaščen veterinarska organizacija:

Veterinar:

Bolezen:

Datum postavljenega suma na bolezen:

Datum potrditve bolezni:

Ime in priimek ter naslov skrbnika živali:

Velikost gospodarstva (ha):

Kartografska referenca:

Po navodilu DSNB je bila predpisana zapora gospodarstva dne \_\_\_\_\_

**Število in kategorizacija perutnine na gospodarstvu**

Kategorija perutnine	hlev 1	hlev 2	hlev 3	dvorišče	pašniki	drugo

**Število in kategorizacija okužene perutnine na gospodarstvu**

Hlev 1

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Hlev 2

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Hlev 3

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Drugo

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Pri katerih živalih in kdaj so se pojavile prve bolezenske spremembe (opis)	
Vzorci so/niso bili poslani na Nacionalni veterinarski inštitut	
Kdaj in kdo jih je odvzel	
Kdaj in kdo jih je dostavil	
Ali poteka preko gospodarstva javna pot, cesta, avtocesta, potok, reka, ipd. ( opis )	
Ali se gospodarstvo nahaja ob cesti, reki, železnici, potoku, vodnem zajetju, ipd. ( opis )	
<b>KRMA IN STELJA</b>	
— katera vrsta krme/stelje se uporablja	
— kje je skladiščena (za vsako vrsto)	
— kje je bila pridelana	
— ali je bila pripeljana na okuženo območje v zadnjih ___ dni pred pojavom prvih kliničnih znakov bolezni	
— kdaj in koliko	
— s kakšnim prevoznim sredstvom	
— od kod	
— ali se je uporabila (za katere živali)	
— kje je skladiščena	
Način odstranjevanja gospodinjskih odpadkov	
Ali uporabljajo <b>ODPADKE</b> ali <b>OSTANKE HRANE ZA KRMLJENJE?</b>	
(za katere živali, izvor odpadkov/ostankov, prekuhavanje)	
<b>OSEBE, KI OSKRBUJEJO ŽIVALI</b>	
ime in priimek	
naslov	
dela, ki jih je/jih opravlja	
ime in priimek	
naslov	
dela, ki jih je/jih opravlja	
ime in priimek	
naslov	
dela, ki jih je/jih opravlja	
<b>GIBANJE ŽIVALI</b>	
Prihod	
— datum prevoza	
— vrsta in število živali, identifikacijska številka živali	
— številke veterinarskih spričeval	
— prevozno sredstvo, voznik prevoznega sredstva	

<ul style="list-style-type: none"> <li>- od kod so bile živali prepeljane</li> </ul> <p>Odhod</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- datum prevoza</li> <li>- vrsta in število živali, identifikacijska številka živali</li> <li>- številke veterinarskih spričeval</li> <li>- prevozno sredstvo, voznik prevoznega sredstva</li> <li>- kam so bile živali prepeljane</li> </ul> <p>(opis vseh premikov živali v času ___ dni pred pojavom prvih kliničnih znakov bolezni)</p>	
<p><b>GIBANJE LJUDI</b></p> <p><b>Na gospodarstvo</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- datum</li> <li>- namen obiska</li> <li>- ime in priimek osebe, naslov</li> <li>- stik z živalmi</li> <li>- način prihoda</li> <li>- datum</li> <li>- namen obiska</li> <li>- ime in priimek osebe, naslov</li> <li>- stik z živalmi</li> <li>- način prihoda</li> <li>- datum</li> <li>- namen obiska</li> <li>- ime in priimek osebe, naslov</li> <li>- stik z živalmi</li> <li>- način prihoda</li> </ul> <p><b>Iz gospodarstva</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ime osebe</li> <li>- obisk sejma, razstave, .....(kje in kdaj)</li> <li>- obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj)</li> <li>- stik z živalmi</li> <li>- način odhoda</li> <li>- ime osebe</li> <li>- obisk sejma, razstave .....(kje in kdaj)</li> <li>- obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj)</li> <li>- stik z živalmi</li> <li>- način odhoda</li> <li>- ime osebe</li> <li>- obisk sejma, razstave .....(kje in kdaj)</li> <li>- obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj)</li> <li>- stik z živalmi</li> </ul>	

način odhoda	
--------------	--

<p><b>PREDMETI, ORODJA, STROJI IN NAPRAVE</b> s katerimi bi se lahko prenesla okužba in so bili:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– odpeljani/odneseni</li> <li>– pripeljani/prineseni</li> </ul> <p>(kateri, kdaj, prevozno sredstvo, kam, kdo ... )</p>	
<p><b>ŽIVALA ŽIVALSKEGA IZVORA</b> s katerimi bi se lahko prenesla okužba in so bili:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– odpeljani/odneseni</li> <li>– pripeljani/prineseni</li> </ul> <p>(kateri, kdaj, prevozno sredstvo, kam, kdo ... )</p>	
<p><b>PODATKI O DRUGIH GOSPODARSTVIH, HLEVIH, KI SO LAST ISTEGA IMETNIKA</b> (naslov, število in vrsta živali, oddaljenost, kdo oskrbuje živali .... )</p>	
<p><b>MEJNA GOSPODARSTVA</b> (naslovi)</p>	
<p><b>VZREJNA, OSEMENJEVALNA SREDIŠČA V BLIŽINI OKUŽENEGA GOSPODARSTVA</b></p>	
<p><b>V BLIŽINI GOSPODARSTVA JE:</b> klavnica, mlekarna, predelovalni obrat, večja reja drugih živali, obora za divje živali, mrhovišča, drugo .... (naslovi in opis)</p>	
<p><b>ŠKICA GOSPODARSTVA IN RAZPOREDITEV ŽIVALI</b></p>	

Datum:  
Ura:

Podpis in žig  
pooblaščenega veterinarja

M.P.



LISTINA O PREVOZU NEVARNEGA BLAGA  
 Vrsta nevarnega blaga: 2900 kužna snov (živalska trupla/živalski odpadki) ,  
 nevarna samo za živali, namenjena za predelavo/uničenje.  
 Razred št. 6,2 Številka 3° Črka: b ADR

POŠILJATELJ:  .....  ..... Tel.št. .... Fax št. .... Potek prevoza JE, NI določen: ..... ..... .....  Postanki med prevozom SO NISO dovoljeni  Vrata tovornega prostora SO, NISO zapečatena.	PREVOZNIK:  a) VHS,    b) KOTO  Enota: ..... Naslov: ..... Tel. št. .... Fax št. .... Voznik: Reg. št. vozila: ..... Datum odhoda: ..... Ura odhoda: ..... Podpis voznika: .....	PREJEMNIK:  Organizacija..... Naslov..... Tel. št. ...., Fax. št. .... Datum: ..... Ura sprejema: ..... Podpis prejemnika: .....
--	---	---

<b>ŽIVALSKA TRUPLA/ODPADKI ZA PREDELAVO/UNIČENJE (po Direktivi Sveta (ES) št. 90/667/EU)</b>	
Nevarne snovi po čl. 2 in 3 Direktive 90/667/EU, ki lahko ogrozijo zdravje živali	Tovor:(npr. ___ kosov trupel perutnine) Mesto natovarjanja: »Živalska trupla/odpadki so okuženi z virusom kokošje kuge, ki je nevaren živalim (2900, n.d.n. 6,2 3° (b), ADR)

<b>V SKLADU Z ZAKONOM O PREVOZU NEVARNEGA BLAGA (ZPNB, Ur. list RS št. 79/99) in OBRAZCA ADR ŠT. 2002 (9) POŠILJATELJ IZJAVLJA:</b>		
<b>1.da se tovor sme prevažati po cesti.</b>		
<b>2.da so izpolnjeni pogoji po določbah ADR.</b>		
<b>3.da so izpolnjene dolžnosti pošiljatelja po čl. 12 ZPNB.</b>		
<b>4.da je bila vozniku pri natovarjanju nudena pomoč.</b>		
<b>OPOZORILO: Vozilo po raztovarjanju obvezno temeljito razkužiti !!!</b>		
Datum:	Žig:	Podpis pošiljatelja:

REPUBLIKA  
SLOVENIJA



MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,  
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA  
REPUBLIKE SLOVENIJE  
Parmova 53, 1000 Ljubljana, Slovenija  
telefon: 01 300 13 00, telefaks: 01 300 13 56

Datum:  
Številka:

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Veterinarska uprava Republike Slovenije izdaja zaradi pojava izjemno nevarne kužne bolezni –kokošje kuge v državi naslednje

### JAVNO OBVESTILO O ODPRTJU LOKALNEGA SREDIŠČA ZA NADZOR KOKOŠJE KUGE

Zaradi izbruha kokošje kuge v \_\_\_\_\_ je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano odprlo lokalno središče v \_\_\_\_\_, tel.št. \_\_\_\_\_, vodja središča \_\_\_\_\_.

Na tem naslovu je mogoče dobiti vse informacije glede ukrepov, omejitev, prometa z živimi živalmi in proizvodi in vsemi ostalimi morebitnimi podatki v zvezi z kokošjo kugo. Na vpogled so tudi zemljevidi območij za katere veljajo omejitve.

Podpis in žig veterinarskega inšpektorja:

REPUBLIKA  
SLOVENIJA



MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,  
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA  
REPUBLIKE SLOVENIJE

Parmova 53, 1000 Ljubljana, Slovenija  
telefon: 01 300 13 00, telefaks: 01 300 13 56

Datum:  
Številka:

### DNEVNO POROČILO O OPRAVLJENEM DELU NA OKUŽENEM GOSPODARSTVU

Naslov gospodarstva:

Lastnik in koda gospodarstva:

#### 1. POKONČANJE ŽIVALI

Izvajalec                      Št. delavcev:                      Čas prihoda:                      Čas odhoda:

#### 2. UNIČEVANJE TRUPEL

Ime izvajalca:

Št. delavcev	Čas prihoda	Čas odhoda	Ure dela	Opombe

Tip stroja	Ure dela	Ure mirovanja	Opombe

#### 3. RAZKUŽEVANJE

Ime izvajalca:

Št. delavcev	Čas prihoda	Čas odhoda	Ure dela	Opombe

Tip stroja	Ure dela	Ure mirovanja	Opombe

#### 4. PREJETI MATERIALI (priložijo se dobavnice)

5. SPLOŠNE PRIPOMBE (Vključno s št. ljudi in podatki o opremi, ki jih priskrbi lastnik gospodarstva ter škodo, ki nastane pri izvajanju ukrepov)

Podpis:

POROČILO: STROKOVNA SKUPINA

Datum:..... Čas začetka aktivnosti:..... Čas zaključka:.....

Vodja skupine: .....

Člani na terenu:.....

Strokovna in tehnična pomoč skupini: .....

.....

Obiskana gospodarstva (imetnik, naslov,)	Sum potrjen/sum ovržen	Epizootiološka poizvedba opravljena da/ne	Število odvzetih vzorcev	Vrsta vzorcev

Transport vzorcev:.....

Laboratorij:.....

Ukrepi:.....

.....

Opombe:.....

.....

Podpis vodje skupine:

Priloge: - fotokopije epizootioloških poizvedb (Obrazec 1)

REPUBLIKA  
SLOVENIJA



MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,  
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA  
REPUBLIKE SLOVENIJE

Parmova 53, 1000 Ljubljana, Slovenija  
telefon: 01 300 13 00, telefaks: 01 300 13 56  
e-mail: [vurs@gov.si](mailto:vurs@gov.si)

DEL 1

## ZAPISNIK

### O OGLEDU IN OCENI ŠKODE NA ŽIVALIH TER OPREMI, PROIZVODIH IN SUROVINAH

1. BOLEZEN \_\_\_\_\_

2. DATUM POTRDITVE BOLEZNI \_\_\_\_\_

3. IMETNIK ŽIVALI \_\_\_\_\_

4. NASLOV IMETNIKA ŽIVALI IN OBČINA  
\_\_\_\_\_

5. KMG-MID \_\_\_\_\_

5. CENITEV OPRAVLJENA NA OSNOVI ODLOČBE VET. INŠPEKTORJA ŠT.  
\_\_\_\_\_

Vrsta in kategorija živali	Starost živali	Pokončano št. živali	Povprečna teža (v kg)	Zaklano št. živali	Pogojno zdr. ustrezno meso (kg)	Cena sit/kg	Ocena vrednosti (v sit)	Opombe
<b>SKUPAJ</b>								

#### OPOMBE

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_



DEL 2

<b>Oprema, proizvodi, surovine</b>	<b>Uničeno št. kosov/ količina</b>	<b>Cena v sit</b>	<b>Škoda v sit</b>	<b>Opombe</b>
<b>SKUPAJ</b>				

**OPOMBE**

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

**DATUM OCENE ŠKODE** \_\_\_\_\_

**Ocenjevalna komisija ali cenilec**

1. \_\_\_\_\_
2. \_\_\_\_\_
3. \_\_\_\_\_

**Oškodovanec**

\_\_\_\_\_



PRILOGA IV:  
OBVESTILO 1

REPUBLIKA  
SLOVENIJA



MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,  
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA  
REPUBLIKE SLOVENIJE

Parmova 53, 1000 Ljubljana, Slovenija  
telefon: 01 300 13 00, telefaks: 01 300 13 56

**POZOR!**

**Kokošja kuga**

**Okuženo gospodarstvo**

**VSTOP PREPOVEDAN!**

PRILOGA IV:  
OBVESTILO 2

REPUBLIKA  
SLOVENIJA



MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,  
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA  
REPUBLIKE SLOVENIJE

Parmova 53, 1000 Ljubljana, Slovenija  
telefon: 01 300 13 00, telefaks: 01 300 13 56

**Pozor!**

**Kokošja kuga**

**POT  
ZAPRTA!**

PRILOGA IV:  
OBVESTILO 3

REPUBLIKA  
SLOVENIJA



MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,  
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA  
REPUBLIKE SLOVENIJE

Parmova 53, 1000 Ljubljana, Slovenija  
telefon: 01 300 13 00, telefaks: 01 300 13 56

**Pozor!**

**Kokošja kuga**

**Približujete se okuženemu območju (3 km območje), kjer so uvedeni določeni ukrepi zaradi pojava bolezni**



## Kokošja kuga

Na vašem območju se je pojavila zelo nevarna živalska kužna bolezen kokošja kuga. To je zelo nalezljiva bolezen perutnine, tekačev (noji) in drugih vrst ptic. Ljudje ponavadi ne zbolijo. Povzročitelj bolezní je virus. Bolezen se pojavlja v več oblikah, večinoma pa se razvije hitro potekajoča oblika, ki se konča s poginom. Obolele živali se težko premikajo, pojavi se driska in živčne motnje. Ker je bolezen zelo nalezljiva, se hitro širi in povzroča veliko gospodarsko škodo. Prenaša se z obolelimi živalmi, njihovimi iztrebki, mesom in jajci. Bolezen pa lahko prenesejo tudi ljudje in za bolezen nedovzetne živali; prenaša se z onesnaženimi predmeti, opremo, prevoznimi sredstvi in krmo. Zaradi navedenega država uporablja najstrožji način zatiranja te bolezní, kjer je poglobitni ukrep takojšnje pokončanje vse perutnine na gospodarstvu, kjer se je bolezen pojavila in neškodljivo uničenje trupel. Stroške zatiranja bolezní krije proračun Republike Slovenije. V času zatiranja in izkoreninjenja bolezní na vašem območju se držite naslednjih splošnih navodil:

Vsa perutnina, golobi in tekači ter ptice na vašem gospodarstvu naj bodo zaprti v hleve, staje in ograjene prostore.

Promet s perutnino in pticami znotraj okuženega območja je prepovedan (razen neposredno v klavnico, ki je na okuženem območju ali pod strogim nadzorom na klavnico na ogroženem območju).

Meso in mesne proizvode ter jajca je prepovedano odvažati iz okuženega gospodarstva.

Gibanje ljudi na vaše gospodarstvo in iz njega čimbolj omejite ter pri tem strogo izvajajte vse priporočene ukrepe.

Strogo se držite predpisanih določil veterinarskega inšpektorja v javno objavljeni odločbi za okuženo ali ogroženo območje.

Za vse natančnejše informacije se nemudoma obrnite na lokalno središče za nadzor bolezní (naslov je objavljen na posebnem obvestilu) ali enoto Veterinarske uprave RS na vašem območju.



## PRILOGA V

### Kadrovski viri in oprema

Državno središče za nadzor bolezni:

- generalni direktor VURS;
- vodja oddelka za notranjo inšpekcijo, VURS;
- vodja in član oddelka za epizootiologijo, VURS;
- vodja oddelka za mednarodne zadeve;
- predstojnik NVI.

Strokovna skupina, ki jo je mogoče mobilizirati v primeru izbruha AI:

- a) Specialist virološkega laboratorija, Nacionalni veterinarski inštitut, Ljubljana
- b) Specialist oddelka za bolezni perutnine, Nacionalni veterinarski inštitut, Ljubljana
- c) Specialist za patologijo domačih živali; Nacionalni veterinarski inštitut; Ljubljana
- d) Vodja službe VHS, Nacionalni veterinarski inštitut, Ljubljana
- e) Predstavniki Veterinarske zbornice
- f) Predstavniki službe za dezinfekcijo, dezinfekcijo in deratizacijo
- g) Veterinarski inšpektor s področja zdravstvenega varstva živali
- h) Veterinar, ki opravlja osnovno veterinarsko dejavnost

Oprema strokovne skupine:

A: Osebna oprema

- 1 zaščitni kombinezon iz blaga
- 1 zaščitni kombinezon za enkratno uporabo
- 1 zaščitna vodotesna obleka, odporna na kemikalije
- 1 par gumijastih škornjev

B: Oprema skupine

- škatla mask za enkratno uporabo
- škatla rokavic za enkratno uporabo
- PVC vrečke (50 litrov) za shranjevanje obleke in škornjev ter vrvica
- sredstvo za evtanazijo (T61)
- 50 sterilnih vatenk
- 50 epruvel s transportnim gojiščem za virus
- 100 epruvel za kri
- 100 brizg in igel za odvzem krvi pticam
- hladilna torba
- 2 bateriji z vložki
- 2 škarij
- 2 pinceti
- 3 bloki in svinčniki
- razkužilo za pripravo 100 litrov raztopine
- 1 razpršilnik polietilenski
- 1 gorilnik za žganje površin
- nož
- papirnate brisače
- mobilni telefoni

PRILOGA VI

# **NAVODILA ZA VETERINARJE**

## NAVODILA ZA VETERINARJE

### VSEBINA

	Stran
UVOD	39
Državno središče za nadzor bolezni	39
Območni urad VURS	39
Strokovna skupina za AI	39
Nacionalni veterinarski inštitut	40
Policija	40
A NARAVA BOLEZNI	41
1. Etiologija	41
2. Dovzetne živalske vrste	41
3. Diagnostika	41
4. Diferencialna diagnoza	43
5. Aktivna imunost in cepljenje	43
6. Epidemiologija	43
7. Inkubacija	44
8. Odpornost virusa	44
9. Vrste prenosov virusa	44
10. Javno zdravstvo	
B POSTOPEK OB SUMU NA BOLEZNI	46
1. Obveščanje	46
2. Uvedba ukrepov ob sumu	46
3. Veterinarski pregled in poročanje strokovne skupine ob sumu	46
4. Ukinitve ukrepov	46
C ZBIRANJE IN POŠILJANJE MATERIALA	47
1. Oprema za odvzem vzorcev	47
2. Odvzem in vrste vzorcev	47
3. Pošiljanje vzorcev v laboratorij	48
4. Sprejem materiala in/ali trupel ptic s sumom na AI	49
D POSTOPEK PO POTRĐITVI BOLEZNI	50
1. Ukrepi po potrditvi bolezni na okuženem gospodarstvu	50
2. Določitev okuženega in ogroženega območja	50
3. Ukrepi na okuženem območju	50
4. Ukrepi na ogroženem območju	51



5. Trajanje ukrepov	52
6. Ukrepi ob meji v primeru pojava bolezni v sosednji državi	52
7. Odprtje lokalnega središča za nadzor bolezni	52
8. Obveščanje	52
9. Vročanje	53
E POSTOPEK V LSNB	54
1. Ustanovitev LSNB	54
2. Osebe središča	54
3. Razpored osebja	54
4. Ustanavljanje podsredišč	54
5. Obveščanje o ustanovitvi središča ali podsredišča	54
6. Obveščanje – splošno	55
7. Stiki z javnostjo	55
8. Poročanje DSNB	55
9. Pisarniška oprema in obrazci	56
10. Nezgode osebja	57
11. Zaloge za nujne primere	57
12. Oskrba z opremo in zemljevidi	57
13. Omejevanje nizkih preletov zračnih plovil nad okuženim območjem	58
14. Sejmi	58
15. Obvestilo o zaprtju središča	59
F DRUGI POSTOPKI NA OKUŽENIH IN OGROŽENIH OBMOČJIH	60
1. Splošno	60
2. Oglaševanje in svetovanje	60
3. Obiski na gospodarstvih na okuženem območju	61
4. Vojaški organi na okuženem območju – varnostni ukrepi in opozorila	61
5. Prevoz živali – okuženo območje	61
6. Prevoz živali – ogroženo območje	62
7. Pripomočki za razkuževanje vozil za prevoz živali na okuženih in ogroženih območjih	63
8. Klavnice	63
9. Gnoj in stelja na okuženih območjih	64
10. Omejitve in varnostni ukrepi na okuženih in ogroženih območjih	64
11. Omejitve gibanja oseb po poteh za pešce na okuženem območju v neposredni bližini okuženih in sumljivih gospodarstev	64
12. Predelovalni obrati – kafilerije, ki ležijo na okuženem območju ali iz njega prejemajo surovine	64
G STROKOVNA SKUPINA	66
1. Naloge	66
2. Meteorološki podatki	66
3. Potek dela strokovne skupine	66

4. Nastanitev strokovne skupine	66
5. Pomoč strokovni skupini	67
H SUM IN POTRDITEV BOLEZNI V KLAVNICI	68
1. Splošno	68
2. Ukrepi ob sumu bolezni	68
3. Ukrepi po potrditvi bolezni	69
I SUM IN POTRDITEV BOLEZNI V SECIRNICI	70
1. Splošno	70
2. Osnovna oprema secirnice	70
3. Zaščitna oprema	70
4. Patoanatomske spremembe, pri katerih posumimo na AI	70
5. Ravnanje patologa ob sumu	71
6. Odvzem vzorcev za dodatne diagnostične preiskave	72
7. Postopek z odpadki	73
8. Razkuževanje	73
9. Postopek z odpadnimi vodami	73
J SUM IN POTRDITEV BOLEZNI NA SEJMIH IN RAZSTAVAH PTIC	74
1. Ukrepi ob sumu	74
2. Ukrepi potrditvi bolezni	75
3. Poizvedba o izvoru ptic	75
4. Pokončanje ptic	75
5. Uničenje	75
K OCENJEVANJE ŠKODE ZARADI IZVAJANJA UKREPOV ZA ZATIRANJE AI	77
L POKONČANJE ŽIVALI IN UNIČEVANJE TRUPEL	78
1. Splošno	78
2. Pooblastilo za pokončanje	78
3. Postopek za urejanje pokončanja	79
4. Pokončanje ptic	79
5. Uničevanje trupel	80
6. Zaščitna obleka	82
7. Zastoj pri uničevanju trupel	82
8. Uničevanje trupel živali, ki so poginile iz drugega razloga	82
M IZVAJALCI IN OPREMA	83

1. Splošno	83
2. Zaščitna obleka	83
3. Oprema, ki jo priskrbi izvajalec	83
4. Najemanje strojev pri lastniku okuženega gospodarstva	84
N UKREPI V VALILNICI PERUTNINE	85
1. Ukrepi na gospodarstvu za vzrejo perutnine	85
2. Ukrepi v valilnici	85
3. Ukrepi na okuženem in ogroženem območju	85
O RAZKUŽEVANJE	87
1. Postopki razkuževanja	87
2. Postopki čiščenja in razkuževanja na gospodarstvu	90
3. Varnostni ukrepi	91
4. Obleka	92
5. Razkuževanje površin, kjer se opravlja pokončanje živali	92
6. Razkuževalne bariere in preproge na cestišču	92
7. Razkuževanje vozil	92
8. Potrdilo o opravljenem razkuževanju	92
P NAČRTOVANJE IN USPOSABLJANJE ZA PRIMER IZBRUHA AI	93
1. Naloge vodij območnih uradov VURS	93
2. Usposabljanje osebja	83
3. Načrtovanje možne izbire lokacije za lokalno središče	93
4. Oprema	94
5. Oprema za odvzem vzorcev	94
R UKINITEV UKREPOV	95

## **UVOD**

Veterinarska zakonodaja v Sloveniji določa zakonska pooblastila, ki jih ima minister, pristojen za veterinarstvo, za nadzor nad AI.

Ta priročnik vsebuje smernice in priročna navodila za veterinarje, ki se ukvarjajo z nadzorovanjem izbruha bolezni.

Bolezen uradno potrdi ali izključi VURS na podlagi kliničnih znakov in rezultatov diagnostičnih preiskav.

## **Državno središče za nadzor bolezni (DSNB)**

DSNB je skupina strokovnjakov za vodenje ter nadziranje ukrepov za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje AI, ki jo imenuje minister, pristojen za veterinarstvo.

## **Območni urad VURS**

Odgovornosti območnih uradov VURS zajemajo:

- I. organiziranje stalnega izobraževanja o bolezni na lokalnem nivoju;
- II. izvajanje in sodelovanje pri vajah pripravljenosti na bolezen;
- III. vzdrževanje stikov z veterinarskim diagnostičnim inštitutom glede izročanja in prevoza vzorcev;
- IV. vzdrževanje stikov s policijo, organi lokalnih skupnosti, kmetijskimi in trgovinskimi organizacijami, trgi, klavnicami in kafilerijami;
- V. usmerjanje in izvajanje lokalne nadzorne strategije v primeru izbruha bolezni;
- VI. stike s policijo za osamitev okuženih gospodarstev in ureditev nadzora gibanja ter zaprtja trgov, sejmov;
- VII. nadzor karantene in vseh postopkov na okuženem gospodarstvu, vključno z vrednotenjem, zakolom ter uničevanjem okužene perutnine in dovzetnih živali, ki so bile z njo v stiku;
- VIII. razkuževanje in čiščenje okuženih gospodarstev in drugih krajev v okuženem in ogroženem območju;
- IX. urejanje odškodnin za lastnike dovzetnih živali;
- X. nadzor v živinorejskih gospodarstvih v okuženem in ogroženem območju.

## **Strokovna skupina za AI**

Odgovornosti te skupine zajemajo:

1. takojšnjo preiskavo pojava AI na lokaciji;
2. predložitev popolnega poročila DSNB in generalnemu direktorju VURS o pojavu bolezni, njenem morebitnem izvoru in možnostih širjenja;
3. zbiranje vseh dodatnih diagnostičnih vzorcev in njihovo pošiljanje NVI.

## **Nacionalni veterinarski inštitut (NVI)**

Odgovornosti NVI zajemajo:

1. jemanje vzorcev ter pripravo, pošiljanje in prevoz materiala;
2. sprejem vzorcev, izolacijo in tipizacijo izoliranih virusov;
3. komunikacija z referenčnim laboratorijem Evropske skupnosti.

## **Policija**

Policija, vojska in civilna zaščita so odgovorne za pomoč pri varovanju okuženega gospodarstva in omejitvah gibanja.

## **POGLAVJE A:**

### **NARAVA BOLEZNI**

#### **1. Etiologija**

Kokošjo kugo ali avirano influenco (AI) povzročajo virusi influence tipa A podtip H5 in H7, ki spadajo v družino Orthomyxoviridae. Glede na hemaglutinin obstaja 15 podtipov virusa influence A, glede nevraminidazne aktivnosti pa 9 podtipov. Zaradi različne patogenosti virusa je definicija aviarnе influence po COUNCIL DIRECTIVE 92/40/EEC naslednja: »Aviarna influenza pomeni infekcijo perutnine, povzročeno z virusom influence A, ki ima intravenozni patogeni indeks pri 6 tednov starih piščancih večji od 1,2 ali vsako infekcijo z virusi influence A podtipa H5 ali H7, za katere nukleotidno zaporedje demonstrira prisotnost mutiplih bazičnih aminokislilin na mestu cepitve hemaglutinina«.

Povzročitelj AI je RNA virus, velikosti od 80 – 120 nm. Virus je možno gojiti na kokošnjih embrijih, kjer lahko povzroči zamiranje in na celičnih kulturah.

#### **2. Dovzetne živalske vrste**

Za okužbo z virusi AI je dovzetna vsa perutnina (kokoši, pure, race, gosi, pegatke, jerebice, fazani), golobi, tekači, prosto živeče in okrasne ptice, sesalci in človek. Najpogosteje zbojijo kokoši, pure in noji, vodna perutnina in ptice pa so v večini primerov zgolj prenašalci.

#### **3. Diagnostika**

##### **3.1. Klinični znaki**

Prvi klinični znaki obolenja se lahko pojavijo že v nekaj urah pa do 14 dni po okužbi. Klinični znaki so izjemno variabilni, prizadet je lahko dihalni, prebavni, reprodukcijski in živčni sistem. Pri živalih opazimo depresijo, zmanjšano ješčnost, zmanjšano nesnost, edem podkožja glave, cianozo kože v področju glave in na nogah, kihanje, kašljanje, izcedek iz nosnic, konjunktivitis, sinusitis in drisko. Smrt nastopi v nekaj dneh po začetku bolezni. Smrtnost je lahko tudi 100 %.

Ob okužbi z nizko virulentnimi sevi pride do manj dramatičnih simptomov, prisotni pa so intenzivni respiratorni znaki z oteklino sinusov in edemom glave.

##### **3.2. Patologija**

Pri perakutni obliki ni patoanatomskih sprememb. Pri akutni obliki se pogosto ugotovi pikčaste krvavitve po sluznicah, veznicah in pod seroznimi opnami organov, krvavitve po mišičnini, nekroze po jetrih, vranici, pljučih in pankreasu, vnetje sinusov in zračnih vrečk, peritonitis, ooforitis, enteritis, pankreatitis in pneumonija.

Patohistološke spremembe, ki jih lahko ugotovimo v možganih, npr. perivaskularni limfocitarni encefalitis, nekroza nevronov in gliozna, so diagnostično pomembne, vendar ne patognomonične za AI. Druge spremembe, ki jih lahko še ugotovimo pri AI so nekroze po parenhimskih organih, nekroze po srčni mišičnini in miokarditis.

### 3.3. Laboratorijska diagnostika

#### 3.3.1. *Odvzem vzorcev*

Da bi zagotovili pravilno diagnozo, so za preiskavo potrebni pravilno izbrani vzorci. Vzorce je potrebno poslati v diagnostični laboratorij v hladilni torbi pri +4°C znotraj 24 ur po odvzemu vzorcev.

Krvne vzorce odvajamo živalim na gospodarstvu ali ob evtanaziji v secirnici.

1. SERUM: kri odvajamo v sterilno epruveto brez dodatka antikoagulantov.

Vzorcev brisov in fecesa odvajamo živalim na gospodarstvu ali v secirnici:

1. kloakalni brisi: brise odvajamo z vatenco v sterilno epruveto, ki vsebuje sterilno fiziološko raztopino ali gojišče (MEM ali ekvivalent),
2. trahealni brisi: enako kot zgoraj,
3. feces ali vsebina intestinalnega trakta

Vzorci organov jemljemo ob sekciji v secirnici. Ne seciramo na gospodarstvu. Organe damo v posode, ki dobro tesnijo, označimo in jih do laboratorija transportiramo v hladilni torbi pri +4°C.

Odvajamo naslednje vzorce:

- možgani
- sapnik
- pljuča
- jetra
- vranica
- prebavila (žlezovnik, del črevesja, ileocekalne tonzile) ali
- druge organe, ki so makroskopsko spremenjeni.

#### 3.3.2. *Diagnostične metode*

a) Direktni dokaz virusa AI

1.) Izolacija virusa AI na kokošjih embrijih

Izolacija virusa temelji na inkubaciji preiskovanega vzorca na 9 – 11 dni starih kokošjih embrijih, ki izvirajo iz jate proste protiteles proti AI. Priporočljivi vzorci za izolacijo virusa so vsi prej naštetih organi, brisi, feces ali vsebina prebavnega trakta. Če je virus prisoten v vzorcu, se bo razmnožil v alantoisni tekočini inokuliranega jajca. Prisotnost virusa lahko povzroči tudi zamiranje embrijev. Inokulirana jajca inkubiramo najmanj 6 dni. Potem pobereмо alantoisno tekočino in jo testiramo na prisotnost hemaglutinacijske aktivnosti. V primeru negativnega rezultata, opravimo še 2. in 3. pasajo virusa.

Vse izolate s hemaglutinacijsko aktivnostjo je potrebno testirati v imunodifuzijskem testu s pozitivnim poliklonalnim serumom influence A in v testu inhibicije hemaglutinacije s specifičnimi poliklonalnimi protiserumi za podtip H5 in H7 virusa influence A in opraviti intravenozni test patogenosti na 6 tedne starih piščancih brez protiteles proti AI. Na podlagi izračunanega indeksa patogenosti se potrdi prisotnost aviarnе influence.

Vsi izolati aviarnе influence in vsi izolati H5 in H7 se pošljejo v Central Veterinary Laboratory, New Haw, Weybridge, Surrey KT 15 3NB, UK v nadaljnjo tipizacijo in identifikacijo.





### Vir kokošnjih embriov in piščancev

Na Inštitutu vzdržujemo jato kokoši prosto protiteles proti AI za primer suma na AI. Embrionirana jajca morajo biti na razpolago ves čas.

#### b) Indirektni dokaz virusa AI

Pri indirektnih testih dokazujemo v serumu živali protitelesa proti virusu AI.

##### 1.) Dokazovanje protiteles proti virusu influence A s testom imunodifuzije v gelu

Test temelji na določitvi protiteles proti virusu AI tipa A v preiskovanem serumu. Kot antigen se uporabi skupinsko specifični antigen virusa influence A. Reakcija je vidna v pojavu precipitirajoče linije v roku 72 ur.

##### 2.) Dokazovanje specifičnih protiteles s testom inhibicije hemaglutinacije(HIT)

Ta test temelji na določitvi protiteles proti virusu influence A H5 in H7 v serumu preiskane živali. Priporoča se za serološke preiskave pri posamezni živali in tudi na celotni reji. Kadar je reja manjša od 20 živali, se preišče vse živali, kadar je večja, se opravi test na vzorcu serumov 20 živali. HI titer je najvišja razredčitev seruma, ki povzroči popolno inhibicijo 4 enot virusa.

Laboratorij mora imeti vedno na zalogi reagente za preiskavo vsaj 400 krvnih vzorcev na prisotnost protiteles proti virusu AI..

#### 4. Diferencialna diagnoza

Klinično: kokošja kuga, klamidiofiloza, mikoplazmoze, okužbe z aviranim pneumovirusom, vse bakterijske okužbe z visoko mortalnostjo, intoksikacije

Laboratorijsko: možna je infekcija z drugimi virusi influence

#### 5 Aktivna imunost in cepljenje

Cepljenje proti AI v Sloveniji **ni dovoljeno**, čeprav so na tržišču živa in inaktivirana cepiva.

#### 6. Epidemiologija

Infekcija se širi preko respiratornega trakta, konjunktiv in s fecesom. Ker feces vsebuje visoke koncentracije virusa in je z njim možno kontaminirati vodo, opremo, krmo in pravzaprav vse, s čemer pride v stik, je možnost horizontalnega prenosa infekta izredno visoka. Pogost je prenos med posameznimi vrstami ptic - iz rac na kokoši, iz fazanov na purane ter iz prašičev na purane. Vertikalni prenos je mogoč le v primeru kontaminacije jajčne lupine in jajčne vsebine.

Inficirane živali lahko širijo virus, preden kažejo klinična znamenja bolezni, oziroma v primeru okužbe vodne perutnine, tudi kadar so le klicenosci.

V toku bolezni živali izločajo virus z vsemi sekreti in ekskreti, zlasti s slino in fecesom. Različni sevi virusa AI se širijo različno hitro. Praviloma se bolj virulentni sevi širijo hitreje in povzročajo višjo obolevnost. Pogosto se patogenost virusa tokom širjenja tudi zviša (najprej nizka patogenost, potem visoka patogenost virusa).

Bolezen lahko prenašajo tudi ljudje, zlasti kmetje in veterinarji, z obutvijo, obleko in instrumenti.

## **7. Inkubacija**

Inkubacija AI je od nekaj ur do 14 dni (2 do 30 dni).

## **8. Odpornost virusa**

Zaradi ovojnice so občutljivi za vsa lipidna topila, eter, detergente in formalin. Občutljivi so na visoko temperaturo, pri +4°C so infektivni več tednov (30 – 35 dni), pri 20°C sedem dni. V zamrznjenem mesu preživi tudi leta.

## **9. Vrste prenosa virusa**

### *9.1. Žive živali*

- prenos med posameznimi vrstami perutnine: iz rac na kokoši, iz puranov na piščance, fazane, tekače itd),
- vnos infekcije iz divjih ptic – najbolj pogosto vodne ptice in ptice selivke,
- prenos iz sesalcev na perutnino (prašiči – purani),
- iz okuženih eksotičnih ptic (ptice v kletkah).

### *9.2. Veter*

Prenos z vetrom je možen zlasti znotraj reje ali na kratko razdaljo.

### *9.3. Voda*

Prenos je možen preko vode v primeru, ko jo naseljujejo okužene divje ptice.

### *9.4. Perutninski proizvodi in krma*

Vsi proizvodi in stranski proizvodi so možni vir infekcije kot tudi krma.

### *9.6. Mehaničen prenos/širjenje*

Mehaničen prenos je možen z obleko, obutvijo in instrumenti ter prevoznimi sredstvi.

## 10. Javno zdravstvo

Virusi influence so običajno prilagojeni določeni vrsti gostiteljev, tako da se bolezen najpogosteje prenaša med osebki iste vrste. Virus AI se najlažje prenaša med bolj sorodnimi vrstami, npr. med piščanci in purani, vodnimi pticami in purani. Medvrstni prenos med pticami in sesalci se pojavlja le redko, čeprav so znani tudi takšni primeri. Na primer prašiči se lahko poleg prašičjega virusa influence okužijo tudi s humanim in aviarnim virusom influence.

Čeprav je nenavadno, se tudi ljudje okužijo z virusom influence neposredno od živali, saj so znane sporadične okužbe ljudi in izbruhi, ki so jih povzročili določeni tipi virusa aviarnе influence A. Leta 1997 in 2003 je Ministrstvo za zdravje iz Hong Konga poročalo o okužbah ljudi z virusom aviarnе influence A (H5N1). Med izbruhom leta 1997 je bilo hospitaliziranih osemnajst oseb, šest od teh je umrlo. Študije so pokazale, da se virus H5N1 širi iz perutnine na ljudi, težje pa s človeka na človeka. Februarja 2003 so v Hong Kongu spet potrdili dva primera pri ljudeh z virusom influence tipa A (H5N1) pri družini, ki je bila pred tem na potovanju po provinci Fujian na Kitajskem. Ena od oseb je umrla.

Prav tako so Nizozemci poročali o izbruhu aviarnе influence A (H7N7) med perutnino februarja 2003. Aprila so Nizozemci poročali o 83 potrjenih primerih pri ljudeh s tipom influence H7N7 med delavci na perutninskih farmah in njihovih družinah. Večina okuženih oseb je kazala znamenja konjunktivitisa in blaga znamenja influenci podobne bolezni. Kljub temu pa je umrl 57-letni veterinar, ki je obiskal eno od okuženih farm.

Oba tipa influence A (H5N1 in H7N7) v preteklosti nista krožila med ljudmi v večjem obsegu, tako da je v populaciji zelo malo ali nič imunosti proti tema tipoma virusa influence A. Ko se pojavi novi tip virusa, s katerim se lahko okužijo ljudje, se situacija podrobneje spremlja zaradi potencialne nevarnosti pandemije influence in učinkovitega širjenja bolezni s človeka na človeka. Priporočljivo je tudi povečati nadzor nad influenco med ljudmi in živalmi ter izvajati raziskave, ki bi omogočile boljše razumevanje možnih vzorcev prenosa bolezni.

Na podlagi teh informacij so potrebni nekateri varnostni ukrepi pri ravnanju s perutnino, ki je okužena virusom AI. Vse osebe, ki sodeluje pri preiskavah, pokončevanju in odstranjevanju bolnih in mrtvih ptic, mora nositi zaščitno obleko, zaščitna očala in zaščitne maske.

Laboratorij za zdravstveno varstvo perutnine Nacionalnega veterinarskega inštituta, kjer se opravlja diagnostika aviarnе influence, redno sodeluje z Inštitutom za varovanje zdravja RS v smislu obveščanja in spremljanja epizootiološke situacije. Na podlagi veljavne zakonodaje v RS je obvezno vzajemno poročanje o morebitnih pojavih zoonoz.

## **POGLAVJE B:**

### **POSTOPEK OB SUMU NA BOLEZEN**

#### **1. Obveščanje**

Imetnik živali, ki sumi, da je perutnina obolela za AI, mora svoj sum sporočiti pooblaščenim veterinarski organizaciji, ki opravlja primarno veterinarsko dejavnost. Veterinar mora nemudoma obiskati gospodarstvo, opraviti pregled in poskrbeti, da se sum boleznih potrdi ali ovrne. O sumu boleznih nemudoma obvesti glavni urad VURS in NVI. Obvesti tudi pristojni OU VURS.

VURS mora takoj ob sumu boleznih sklicati DSNB s predstavniki veterinarske službe. Veterinar, ki je postavil sum ter OU VURS izvajata vse nadaljnje ukrepe skladno z navodili DSNB.

#### **2. Uvedba ukrepov ob sumu**

Veterinar, ki posumi, da je perutnina zbolela za AI, mora nemudoma odrediti ustrezne ukrepe predpisane v 4. členu Navodila.

#### **3. Veterinarski pregled in poročanje strokovne skupine ob sumu**

Strokovna skupina za AI, ki dobi od DSNB nalogo, da razišče sum izbruha boleznih, mora takoj obiskati gospodarstvo, s seboj pa vzeti opremo iz zaloge, navedene v prilogi V.

Strokovna skupina opravi natančen pregled, oceni stanje na gospodarstvu in odvzame vzorce. Pregledati je treba sumljivo perutnino in živali, ki so bile z njimi v stiku. O pregledu poroča DSNB. Pred prvim poročilom je potrebno pregledati vse za bolezen dovzetne živali na gospodarstvu. Če bi zaradi velikosti enote ali časa popoln pregled pomenil, da bi bilo poročilo zelo pozno, se lahko pošlje »uvodno« poročilo. Če je to poročilo negativno, bo DSNB zahtevalo dodatna poročila o rezultatu popolnega pregleda vseh drugih živali, preden bo predlagalo ukinitve ukrepov iz 4. člena Navodila.

#### **4. Ukinitve ukrepov**

Sum boleznih ni potrjen: na podlagi zbranih podatkov in navodil DSNB veterinarski inšpektor izda odločbo, s katero prekliče vse ukrepe, predpisane s strokovnim navodilom pooblaščenih veterinarskih organizacij in/ali odločbo veterinarskega inšpektorja.

Sum boleznih je potrjen: na podlagi navodil DSNB veterinarski inšpektor izda odločbo, s katero predpiše ukrepe, predpisane v 6., 7., 8. in 9. členu Navodila.

Vse osebe in organizacije, ki so bile obveščene o uvedbi ukrepov, je treba po ukinitvi ukrepov čim hitreje o tem obvestiti.

## POGLAVJE C:

### ZBIRANJE IN POŠILJANJE MATERIALA

#### 1. Oprema za odvzem vzorcev

Pri odvzemu vzorcev se uporablja oprema iz seznama opreme strokovne skupine za AI. Opremo in pribor članov strokovne skupine se hrani v prostorih NVI, Gerbičeva 60, Ljubljana. Oprema mora biti razdeljena, tako da osebni komplet za enega člana vsake skupine vsebuje pribor in obleko, navedeno v Prilogi VI.

Vsa oprema za odvzem in prenos vzorcev mora biti ustrezno vzdrževana in v primernem stanju za takojšnjo uporabo.

#### 2. Odvzem in vrste vzorcev

Da bi zagotovili pravilno diagnozo, so za preiskavo potrebni pravilno izbrani vzorci. Vzorce je potrebno poslati v diagnostični laboratorij v hladilni torbi pri +4°C **takoj** po odvzemu vzorcev.

- Krvne vzorce odvezamemo živalim na gospodarstvu ali ob evtanaziji v secirnici.
  1. serum: kri odvezamemo v sterilno epruveto brez dodatka antikoagulanta.
- Vzorcev brisov in fecesa odvezamemo živalim na gospodarstvu ali v secirnici:
  1. kloakalni brisi: brise odvezamemo z vatenko v sterilno epruveto, ki vsebuje sterilno fiziološko raztopino ali gojišče (MEM ali ekvivalent)
  2. trahealni brisi: enako kot zgoraj
  3. feces ali vsebina intestinalnega trakta
- Vzorci organov jemljemo ob sekciji v secirnici. Poginulih ali evtanaziranih živali **ne seciramo** na gospodarstvu. Organe damo v posode, tako da pri tem ne mešamo vzorcev različnih organov. Posode, ki morajo dobro tesniti, označimo in jih do laboratorija transportiramo v hladilni torbi pri +4°C.

Odvzamemo naslednje vzorce:

- možgane,
- sapnik,
- pljuča,
- jetra,
- vranico,
- prebavila (žlezovnik, del črevesja, ileocekalne tonzile) ali
- druge organe, kjer ugotovimo makroskopske spremembe.

V primeru prve postavitve suma AI praviloma opravi odvzem vzorcev strokovna skupina za AI.

Na gospodarstvu se opravi klinična preiskava ter epizootiološka poizvedba. Po potrebi se odvzamejo vzorci krvi.

Prevoz perutnine ali trupel iz gospodarstva do secirnice in kafilerije opravi higienska služba. Veterinarski inšpektor poskrbi za prevoz trupel v secirnico. Pred odhodom iz farne je

potrebno zagotoviti, da je vozilo nepropustno. Preprečiti je potrebno vsakršno iztekanje tekočine iz vozila in pred odhodom opraviti dezinfekcijo.

### **3. Pošiljanje vzorcev v laboratorij**

Vzorci morajo priti v diagnostični laboratorij takoj po odvzemu. Pri transportu moramo upoštevati varnostne ukrepe, da med transportom preprečimo širjenje infekcije ter da preprečimo kontaminacijo vzorca.

#### 3.1. Pakiranje vzorcev

Praviloma zapakiramo vzorce v tri sloje embalaže.

##### 1- Prvi sloj embalaže:

Vzorci morajo biti shranjeni v sterilnih, vodoodpornih in neprodušno zaprtih posodah. Vsaka posoda mora biti jasno označena z nalepko, na kateri so navedeni podatki o reji in vzorcu. Za označevanje moramo uporabiti vodoodporne nalepke in pisala. Posode morajo biti neprodušno zaprte in vsaka posebej zavita, da se prepreči stik z drugimi posodami. Stični robovi pokrova in posode ter zamaška in epruvete morajo biti dodatno zalepljeni z lepilnim trakom.

##### 2- Drugi sloj embalaže:

Drugi sloj embalaže predstavlja večja skupna posoda, v katero spravimo vse posode z vzorci. Ta je lahko plastična ali kovinska in mora biti odporna na mehanske poškodbe. Notranjost mora biti obložena z vpojnim materialom, ki lahko vsrka morebitno tekočino, ki bi iztekla iz manjših posod z vzorci.

##### 3- Tretji sloj embalaže:

Drugo (skupno) posodo s posameznimi vzorci moramo postaviti še v eno dodatno transportno posodo (hladilna torba z ledom), katere zunanost moramo po pakiranju razkužiti. Na transportno posodo na nalepko napišemo naslovnika in pošiljatelja.

#### 3.2. Spremni dopis

Poslane vzorce mora spremljati spremni dopis. V spremnem dopisu morajo biti navedeni naslednji podatki:

- ime in priimek lastnika živali,
- bolezen, na katero sumimo,
- opis patoanatomskih sprememb,
- zdravila in cepiva, ki so jih živali dobile,
- seznam vzorcev, ki so bili poslani v preiskavo,
- pošiljatelj.

V kolikor pošiljatelj razpolaga tudi z drugimi podatki (način usmrčitve živali, če so bile le-te usmrčene, živalske vrste v reji, vnos novih živali v rejo, način reje, bolezenski znaki...), navede v spremnem dopisu tudi te podatke.

Vzorci za serološko preiskavo ter izolacijo in tipizacijo virusa se pošljejo na naslov:

Nacionalni veterinarski inštitut

Enota za diagnostiko kužnih in drugih bolezní živalí  
Laboratorij za diagnostiko kužnih bolezní perutnine  
SI-1115 Ljubljana, Gerbičeva 60, p.p. 3425

Vzorci za patohistološko preiskavo se pošljejo na naslov:

Nacionalni veterinarski inštitut  
Enota za diagnostiko kužnih in drugih bolezní živalí  
Laboratorij za patologijo in TSE  
SI-1115 Ljubljana, Gerbičeva 60, p.p. 3425

#### **4. Sprejem materiala in/ali trupel perutnine s sumom na AI**

Ob prevzemu trupel perutnine ali drugega kužnega materiala, ki pride v preiskavo pod sumom AI, se v laboratoriju NVI izpolni obrazec Zapisnik o preiskavi, ki mora vsebovati naslednje podatke:

- pošiljatelja,
- lastnika,
- podatke o živali in reji (pasemski tip, starost, spol, teža, posebni znaki),
- podatke o zgodovini bolezní (bolezenski znaki, kako dolgo je bolezen trajala, koliko perutnine ali ptíc je zbolelo, koliko jih je poginilo, ali so bile cepljene, koliko dovzetnih živalí je v reji in katerih kategorij so, ali so bile naseljene v hlev nove ptíce – kdaj in koliko, od kod, ali so bile ptíce na sejmu ali transportirane, s čim so bile hranjene itd.),
- kdaj je prispelo obvestilo o sumu (datum, ura), kdo je sporočil in kdo je sporočilo prevzel,
- številko vpisa v protokolno knjigo,

Opremo za odvzem in prenos vzorcev izda NVI in mora biti vzdrževana v stanju, primernem za takojšnjo uporabo.

## **POGLAVJE D:**

### **POSTOPEK PO POTRĐITVI BOLEZNI**

#### **1. Ukrepi po potrditvi bolezni na okuženem gospodarstvu**

Ko je bolezen uradno potrjena, mora veterinarski inšpektor po navodilih DSNB, z odločbo, poleg ukrepov iz 4. člena Navodila na okuženem gospodarstvu odrediti še dodatne ukrepe, predpisane v 6. členu Navodila.

Ukrepi predpisani za okuženo gospodarstvo so naslednji:

- zapora žarišča okužbe – okuženega gospodarstva (prepoved prometa in gibanja živali z gospodarstva in na njega) in postavitve opozorilne table;
- popis živali na gospodarstvu, ki ga je potrebno sproti dopolnjevati;
- usmrtilitev in neškodljivo uničenje vse perutnine na okuženem gospodarstvu;
- neškodljivo uničenje odpadkov – krme, gnoja, stelje, s katerimi se lahko prenese bolezen;
- valilna jajca, ki so bila znesena in odnesena iz okuženega gospodarstva v času inkubacijske dobe, se izsledijo in neškodljivo uničijo, oziroma se že izvaljena perutnina uradno nadzoruje;
- konzumna jajca, ki so bila znesena in odnesena iz okuženega gospodarstva v času inkubacijske dobe, se izsledijo in neškodljivo uničijo, razen če so bila predhodno primerno razkužena;
- postavitve razkuževalnih barier na vhodu v gospodarstvo in v posamezne objekte;
- zagotovitev neškodljivega odstranjevanja trupel perutnine in drugih poginulih ptic;
- dezinfekcija, dezinsekcija in deratizacija vseh objektov na okuženem gospodarstvu.

Vstop in izstop na okuženo gospodarstvo je načeloma potrebno omejiti vsem osebam, razen v izjemno nujnih primerih.

#### **2. Določitev okuženega in ogroženega območja**

Takoj ko je bolezen uradno potrjena mora veterinarski inšpektor po navodilih DSNB z odločbo odrediti meje okuženega območja, s polmerom najmanj 3 km in ogroženega območja, s polmerom najmanj 10 km.

Velikost okuženega in ogroženega območja se lahko spremeni, pri tem pa se mora upoštevati:

- geografski položaj in ekološke faktorje,
- meteorološke pogoje,
- prisotnost, razširjenost in tip vektorjev bolezni,
- rezultate epizootiološkega poizvedovanja,
- rezultate laboratorijskih preiskav,
- uvedene ukrepe.

#### **3. Ukrepi na okuženem območju**



V skladu z 8. členom Navodila na okuženem območju veterinarski inšpektor takoj odredi naslednje ukrepe:

- popis gospodarstev s perutnino.
- redne preglede vseh gospodarstev na okuženem območju, klinične preglede perutnine in drugih ptic, in če je potrebno, odvzem vzorcev za laboratorijske preiskave.
- prepoved sejmov, razstav, tekmovanj in drugih zbiranj ptic.
- prepoved gibanja in prometa s pticami.
- lahko dovoli:
  - prevoz ptic brez ustavljanja;
  - da se perutnina odpremi v klavnico, če je ta klavnica znotraj okuženega območja, ali pa pod strogim nadzorom v klavnico na ogroženem območju, če je veterinar pooblaščen veterinarske organizacije po pregledu živali (klinični pregled, epizootiološka situacija, laboratorijski pregled na vzorcu živali – dokaz protiteles ali antigena) ugotovil, da pri njih ni suma na okužbo. Uradni veterinar v klavnici mora biti obveščen o prihodu takšnih živali;
  - prevoz enodnevnih piščancev na gospodarstvo na ogroženem območju, kjer ni druge perutnine;
  - prevoz valilnih jajc v valilnico, ki jo določi veterinarski inšpektor pod pogojem, da so jajca in njihova embalaža ustrezno dezinficirane.

Ukrepi so predpisani z odločbo veterinarskega inšpektorja, razen izjemnih dovoljenj, skladno z Navodilom, ki jih veterinarski inšpektor lahko izda v obliki obrazcev (Priloga IV).

Predpisani ukrepi, ki se nanašajo na okuženo območje, ostanejo v veljavi vsaj 21 dni po tem, ko je bila perutnina na zadnjem okuženem gospodarstvu neškodljivo uničena in je bila opravljena končna dezinfekcija, dezinsekcija in deratizacija.

Po prenehanju veljavnosti ukrepov na okuženem območju se uvedejo ukrepi, ki veljajo na ogroženem območju.

#### **4. Ukrepi na ogroženem območju**

V skladu z 9. členom Navodila na ogroženem območju veterinarski inšpektor takoj odredi naslednje ukrepe:

- prepoved razstav, sejmov, tekmovanj in drugega zbiranja ptic;
- popis gospodarstev s pticami, dovzetnimi za bolezen;
- prepoved gibanja in prometa s pticami prvih 15 dni;
- prepoved prevoza valilnih jajc iz ogroženega območja, razen v valilnico, ki jo sam določi, pod pogojem, da so jajca in njihova embalaža pred prevozom ustrezno dezinficirana;
- lahko dovoli prevoz ptic brez ustavljanja;
- lahko izjemoma dovoli prevoz živali, dovzetnih za bolezen, znotraj ogroženega območja;
- prepoved prometa z živalmi, dovzetnimi za bolezen, izven ogroženega območja;
- lahko dovoli, da se perutnino, dovzetno za bolezen, iz gospodarstva pod strogim nadzorom odpremi v naprej določeno klavnico izven ogroženega območja, če je

veterinar pooblaščen veterinarske organizacije po pregledu živali (klinični pregled, epizootiološka situacija, laboratorijski pregled na vzorcu živali – dokaz protiteles ali antigena) ugotovil, da pri njih ni suma na okužbo. Uradni veterinar na klavnici mora biti obveščen o prihodu takšnih živali.

Ukrepi so predpisani z odločbo veterinarskega inšpektorja, razen izjemnih dovoljenj, skladno z Navodilom, ki jih veterinarski inšpektor lahko izda v obliki obrazcev (Priloga IV).

## **5. Trajanje ukrepov**

Ukrepi na okuženem območju morajo ostati v veljavi vsaj 21 dni potem, ko je bila opravljena končna DDD na okuženem gospodarstvu. Po prenehanju veljavnosti ukrepov na okuženem območju se uvedejo ukrepi, ki veljajo na ogroženem območju.

Ukrepi na ogroženem območju morajo ostati v veljavi vsaj 30 dni potem, ko je bila opravljena končna DDD na okuženem gospodarstvu.

## **6. Ukrepi ob meji v primeru pojava bolezni v sosednji državi**

Če se bolezen pojavi na mejnem območju sosednje države, se v vseh občinah, ki mejijo na sosednjo državo, kjer se je bolezen pojavila, odredijo ukrepi, ki veljajo za okuženo ali ogroženo območje, glede na oddaljenost žarišča bolezni od državne meje.

## **7. Odprtje LSNB**

Za uspešno izvajanje nadzora nad AI na lokalni ravni, glede na potrebe, ustanovi generalni direktor VURS LSNB. Praviloma ga vodi pristojni veterinarski inšpektor, ki ga določi vodja DSNB.

## **8. Obveščanje**

O ukrepih morajo biti nemudoma obveščeni: predstojniki vseh policijskih postaj, ki ležijo v celoti ali delno v polmeru 10 km od kraja bolezni in lokalni organi oblasti območja (občine), ki leži v istem polmeru. Za obveščanje na lokalni ravni je zadolžen veterinarski inšpektor VURS.

Veterinarski inšpektor mora zagotoviti, da so o izdani odločbi obveščene naslednje službe: MKGP, VURS, območne enote NVI (regionalni laboratoriji), privatne veterinarske ambulante s koncesijo na prizadetem območju in na sosednjih območjih ter veterinarski inšpektorji na sosednjih območjih.

Obvestilo o ukrepih je treba poslati tudi drugim osebam in organizacijam, ki morajo vedeti za omejitve gibanja. Osebe in organizacije, ki morajo biti obveščene, so:

- a) lokalne skupnosti;
- b) upravljavci cestnega omrežja (cestno, komunalno podjetje);
- c) vsi znani prevozniki živali;

- d) organizacije kmetov;
- e) klavnice;
- f) predelovalni obrati;
- g) vsi veterinarji (tudi brez koncesije);
- h) trgovske organizacije na območju;
- i) organizatorji sejmov, ki delujejo na območju
- j) kooperanti,
- k) pooblašcene organizacije za izvajanje dezinfekcije, dezinskcije in deratizacije,
- l) proizvajalci in dobavitelji krme,
- m) lovske družine,

Veterinarski inšpektor določi meje okuženega in ogroženega območja. Obvestilo o izdani odločbi oz. izvod odločbe same je treba poslati predstojnikom vseh policijskih postaj, ki ležijo v celoti ali delno na razširjenem okuženem in ogroženem območju ter organom lokalnih skupnosti, ki ležijo na razširjenem okuženem in ogroženem območju. Osebe in organizacije, ki so obveščene o uvedbi omejitev kot je opisano zgoraj, se obvesti o območju omejitev in o morebitni razširitvi omejitev.

Kadar je območje, za katero bodo začele veljati omejitve, že okuženo z AI, se odločbi doda naslednje obvestilo:

*»Uvedene omejitve ne veljajo za kraje, ki so vključeni v že obstoječa območja, okužena s kokošjo kugo.«*

En izvod odločbe, ki predpisujejo ukrepe iz 6. in 7. člena Navodila, je potrebno poslati v vednost DSNB.

## **9. Vročanje**

Odločbo iz 6. člena Navodila je treba nemudoma vročiti imetniku živali. Vročanje se izvede po postopku iz Zakona o upravnem postopku.

## **POGLAVJE E:**

### **POSTOPEK V LSNB**

#### **1. Ustanovitev LSNB**

Za pripravljenost in nadzor AI na lokalni ravni je odgovoren veterinarski inšpektor, ki deluje med drugim tudi LSNB. LSNB, glede na potrebe, ustanovi generalni direktor VURS, vodi pa ga praviloma pristojni veterinarski inšpektor, ki ga določi vodja DSNB. Lokalno središče je locirano znotraj okuženega območja.

#### **2. Osebj e središča**

Ko je izbruh potrjen, mora vodja središča poskrbeti, da se središču dodeli ustrezno veterinarsko, tehnično in administrativno osebje. Sporočilo z navedbo datuma in časa, ko se je osebje javilo v središču, je treba poslati DSNB. Osebje, ki je dobilo navodilo, naj se zglati v središču, mora zagotoviti, da je središče po telefonu obveščeno o njihovem predvidenem času prihoda, tako da je mogoče poskrbeti za nastanitev. Nemudoma po prihodu se morajo javiti vodji središča.

Osebje, ki sodeluje pri zatiranju AI v lokalnem središču, ne sme imeti ali oskrbovati živali, dovzetnih za AI.

Osebje, ki živi v bližini središča, se lahko ponoči vrača domov, če delo v središču zaradi tega ni moteno (glede na potrebo po zagotavljanju neprekinjenega dela na okuženem območju) in če to ne prinaša dodatnih stroškov.

Med dolgotrajnimi dežurstvi mora vodja središča poskrbeti za dogovorjen sistem izmenjave prostega časa in počitka za osebje.

#### **3. Razpored osebja**

Vodja središča mora zagotoviti, da je na vidnem mestu razstavljen raspored osebja v središču. S tem se zagotovi, da vsak pozna svoje mesto v ekipi. Raspored je potrebno redno dopolnjevati in mora prikazovati rasporeditev dolžnosti za vse osebje, ki prispe v središče oziroma ga zapusti.

#### **4. Ustanavljanje podsredišč**

Vodja središča lahko po potrebi poskrbi za ustanovitev podsredišča; o njegovi ustanovitvi se je treba posvetovati z DSNB.

#### **5. Obveščanje o ustanovitvi središča ali podsredišča**

Ustanovitev središča ali podsredišča je treba razglasiti po celotnem območju, v katerem deluje. Če gre za središče, mora vodja središča poskrbeti, da so lokalni organi oblasti, vodje

policijskih postaj, kmetijske organizacije in lokalne organizacije cestnih prevoznikov obveščeni o naslovu središča, imenu vodje središča in o naslovih vseh podsredišč, ki so bila ustanovljena. Obvestila se pošilja na naslednjem obrazcu:

### **Kokošja kuga**

Zaradi izbruha kokošje kuge v \_\_\_\_\_, je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano odprlo lokalno središče v \_\_\_\_\_, tel.št. \_\_\_\_\_, vodja središča je \_\_\_\_\_.

Na tem naslovu je mogoče dobiti vse informacije o omejitvah, gibanju živali in drugih zadevah. Na vpogled so tudi zemljevidi območij, za katere veljajo omejitve.

### **6. Obveščanje – splošno**

Vodja središča mora poskrbeti:

- a) da obvesti lokalne organe oblasti in policijo o obstoju plakatov, ki jih dobijo v LSNB; če ni zadostnega števila plakatov, se na zahtevo dodatno pošljejo iz DSNB;
- b) da lokalne oblasti poskrbijo za informacijsko mesto za obveščanje občanov (oglasne deske, obveščanje na javnih informacijskih mestih);
- c) za postavitev plakata Kokošja kuga – »Obvestilo javnosti na okuženem območju« na javnih krajih kot so knjižnice, poštni uradi ipd.;
- d) da se glede stanja in ukrepov obvesti klavnice, obrate za neškodljivo odstranjevanje trupel in živalskih odpadkov, kafilerije in kmetijske organizacije.

### **7. Stiki z javnostjo**

Vodja središča mora ustanoviti tiskovno središče, po možnosti v samem središču, čim je to vzpostavljeno. To središče obravnava vsa lokalna vprašanja. Veterinarski inšpektorji morajo biti ves čas seznanjeni z informacijami, ki se posredujejo sredstvom javnega obveščanja.

Obveščanje v tisku, na televiziji in radiu je zelo pomembno; uporabljati jih je treba, kadar je to le mogoče.

Podatki se posredujejo javnosti v skladu z Zakonom o varovanju osebnih podatkov.

### **8. Poročanje DSNB**

V primeru potrditve bolezni se poročilo o epizootiološkem poizvedovanju, na obrazcu, predpisanem v Navodilu, pošlje DSNB istega dne kot je bolezen potrjena. Kadar ni mogoče zagotoviti popolnih informacij, se jih pošlje kasneje. V končnem poročilu morajo biti zajeti tudi podatki o datumu, uri začetka in konca pokončanja okužene perutnine in metodah ter datumu uničenja trupel.

Poročila, ki se pošiljajo so naslednja:

1. Epizootiološka poizvedba, priloga 2 Navodila (Priloga IV/obrazec 1);
2. Poročilo vodje središča o stanju na terenu;

3. Poročilo veterinarja na okuženem gospodarstvu;
4. Poročilo o opravljenem delu na okuženem gospodarstvu.

Poročila veterinarjev: veterinar mora vodji središča posredovati dnevna poročila o svojem delu in ostalih aktivnostih na okuženem gospodarstvu. To morajo biti kratka poročila, saj so popolni podatki na voljo na obrazcih za poročanje o epizootiološkem poizvedovanju (priloga IV, obrazec 1), ki se posredujejo po vsakem pregledu.

Poročila o opravljenem delu na okuženem gospodarstvu (Priloga IV, obrazec 4): veterinar na okuženem gospodarstvu mora vodji središča posredovati poročila o delu, ki se opravi na okuženem gospodarstvu na obrazcu 4 (poročila morajo biti izdana v dvojniku – izvornik se posreduje vodji središča in se nazadnje shrani v dosjeju središča; drugi izvod se pošlje računovodskemu oddelku, kjer se vloži v spis izvajalca za uporabo pri preverjanju izvajalčevih računov in pri morebitnih terjatvah do lastnika okuženega gospodarstva za opravljene storitve) s podatki o uporabljeni opremi, številu uporabljenih delavcev, številu aktiviranih kmetov, poteku pokončanja, zakopa ali sežiga ipd., z izrecno navedbo časa pokončevanja in uničevanja trupel. Poroča se tudi o vseh nenavadnih dogodkih na okuženem gospodarstvu.

Poročila strokovne skupine za AI: strokovna skupina pripravlja za vsak delovni dan poročilo o svojih aktivnostih. Le-to mora vsebovati najmanj naslednje podatke:

1. datum, ura začetka in zaključka aktivnosti,
2. člani skupine na terenu tistega dne,
3. osebje, ki je sodelovalo pri delu skupine kot strokovna ali tehnična pomoč (veterinarji, tehniki, administrativno osebje...),
4. število obiskanih gospodarstev, naslovi gospodarstev,
5. število in naslov gospodarstev, kjer je sum potrjen,
6. število in naslov gospodarstev, kjer sum ni potrjen,
7. odvzeti in odposlani vzorci, način transporta vzorcev v laboratorij,
8. opravljene epizootiološke preiskave in poizvedbe.

Poročila vodje lokalnega središča: Vodja središča mora vsak dan posredovati DSNB pisno poročilo o stanju na terenu. Poročilo mora zajemati:

1. podatke o napredovanju širjenja bolezni (pokončana perutnina, uničevanje itd.),
2. podatke o ocenjevanju, pokončanju in uničenju perutnine,
3. podatke o inšpekcijskih pregledih, izdaji dovoljenj,
4. podatke o uvedenih in preklicanih ukrepih,
5. podatke o osebju, ki sodeluje pri izvajanju ukrepov,
6. podatke o sodelovanju z drugimi organizacijami,
7. vse druge pomembne informacije.

Kopije vseh poročil in obrazcev, poslanih DSNB, morajo ostati v središču. Vsa poročila, poslana DSNB, mora podpisati vodja središča.

## **9. Pisarniška oprema in obrazci**

Ob potrditvi bolezni se vodji središča priskrbi manjša zaloga pisarniške opreme in obrazcev.



## 10. Nezgode osebja

Vodja središča mora voditi knjigo nezgod in v njej zabeležiti vse nezgode, ki so se pripetile delavcem.

## 11. Zaloge za nujne primere

Za uporabo v nujnih primerih je potrebno imeti na OU VURS v rezervi naslednjo opremo s spiska:

	zaloge detergenta in razkužil za pripravo vsaj 1000 l delovne raztopine
10	zaščitnih kombinezonov za enkratno uporabo
5	zaščitnih kombinezonov iz blaga
5	zaščitnih vodotesnih oblek, odpornih na kemikalije, s kapucami
5	gumijastih škornjev različnih velikosti
10	mask za obraz za enkratno uporabo
5	plastičnih zaščitnih očal za razkuževanje
1	gorilnik za žganje površin
2	nahrbtna razpršilnika, polietilenska, odporna na kemikalije
1	čistilnik z vročo vodo na pritisk
	pomirjevala za perutnino
5	hladilnih torb
5	škarij, pincet
2	zemljevida 1:50.000, 1:10.000, ki pokrivata celotno območje
	mobilni telefoni
	kompleti obrazcev za AI

## 12. Oskrba z opremo in zemljevidi

V lokalnem središču je potrebno voditi evidenco o prejemu in porabi opreme in pribora, vključno z evidenco vseh potrošnih materialov, kot so razkužila in gorivo.

Središču se iz VURS pošlje tudi blok naročilnic za naročanja blaga. Veterinarski inšpektor preverja pravilnost računov in zagotovi, da se izplačila ne podvajajo. Zato je treba naročilnice uporabljati na naslednji način:

- izvirnik (vrhnji izvod) se izroči dobavitelju;
- prva kopija se priloži računu in pošlje na sedež VURS;
- naročilnice je treba vrniti na VURS, ko se središče zapre.

Za točnost računov skrbi vodja LSNB.

Ko se središče zapre, je treba neuporabljene zaloge vrniti.

V primeru izbruha bolezni DSNB naroči šest zemljevidov 1:25.000, ki pokrivajo območje v krogu 3 kilometrov okoli okuženega gospodarstva in šest zemljevidov 1:50.000, ki pokrivajo okuženo območje in jih po najhitrejši možni poti pošlje vodji središča. Če se okuženo območje razširi, se naročijo dodatni zemljevidi.



Za vnos rezultatov pregledov v zemljevid se mora uporabljati naslednja metoda:

<i>Okuženo gospodarstvo</i>	<i>Označeno z rdečo buciko in s številko primera, npr. 10/1</i>
<i>Okuženo območje</i>	<i>Občrtano z rdečo črto</i>
<i>Sumljiva gospodarstva</i>	<i>Označeno z zeleno buciko in številko sumljivega primera, npr. 20/1.</i>
<i>Gospodarstva z živalmi ali ljudmi, ki so bili v stiku z boleznijo, izven okuženega in ogroženega območja</i>	<i>Označeno z modro buciko in s številko sumljivega primera, npr. 30/1.</i>
<i>Ogroženo območje</i>	<i>Občrtano z zeleno črto</i>

V središču je treba hraniti zemljevid območja 3 km okoli okuženega gospodarstva v merilu 1:25.000 in ga sproti dopolnjevati. Čim so vse ptice na območju pregledane, je treba zemljevid posredovati DSNB, ki zemljevid prouči in ga po tem kar najhitreje pošlje nazaj središču.

### **13. Omejevanje nizkih preletov zračnih plovil nad okuženim območjem**

Nizko leteča zračna plovila, zlasti helikopterji, ki jih uporabljajo za zbiranje novic in fotografiranje, lahko motijo potek zatiranja boleznimi oziroma osebjem, ki izvaja ukrepe. Lokalno središče mora o takšnih primerih obvestiti DSNB, ki se poskuša z Ministrstvom za promet in Ministrstvom za obrambo dogovoriti za omejitev zračnega prometa na nižjih višinah nad okuženim območjem.

O ukinitvi ukrepov na okuženem območju mora v takšnih primerih DSNB nemudoma obvestiti Ministrstvo za promet in Ministrstvo za obrambo, ki prekličeta omejitve v zvezi s preletom nad okuženim območjem.

### **14. Sejmi**

V primeru, ko je bolezen potrjena in je že ustanovljeno lokalno središče za zatiranje AI, je organizacija sejmov in razstav (oziroma vsakršnega zbiranja dovzetnih živali) na okuženem in ogroženem območju prepovedana. Če pa je bil sejem organiziran še pred potrditvijo boleznimi in določitvijo mej okuženega in ogroženega območja, veterinarski inšpektor po potrditvi boleznimi z odločbo prepove premike živali iz sejma. Vodja LSNB mora poskrbeti za posebno razkuževanje sejmišča in takoj poročati o vseh podrobnostih DSNB, ki nato na podlagi dejstev odloči o obsegu poizvedbe o izvoru ptic. V primeru, ko se poizveduje o izvoru ptic na sejmu, mora veterinarski inšpektor zagotoviti spisak imetnikov ptic. Kopijo spiska mora takoj poslati DSNB.

Iskanje in pregled ptic, ki so sejem že zapustile ter uvedbo ukrepov je potrebno izvesti nemudoma. Če gre pri tem za že okuženo območje, bo to izvedel vodja LSNB, drugod pa krajevno pristojni veterinarski inšpektor. Poročila o ukrepih je treba takoj poslati veterinarju, ki vodi in koordinira poizvedbo o pticah s sejma. Ko je poizvedba končana, je treba kopije spiskov poizvedb poslati DSNB. Izvod celotne poizvedbe se mora hraniti tudi v LSNB.

Veterinarski inšpektor, ki prejme zahtevo po poizvedbi iz LSNB, mora preveriti vsa poročila in jih po potrebi dopolniti in upoštevati vse podrobnosti (prevozniki, stiki...). Veterinarski inšpektor mora poizvedbo podpisati.



## **15. Obvestilo o zaprtju središča**

Ko vodja središča zapre LSNB, mora osebno obvestiti lokalne organe oblasti in predstojnika policijske postaje o datumu zaprtja in o naslovu, kamor je mogoče nasloviti nadaljnja poizvedovanja. Opozoriti jih mora tudi na potrebo po ohranjanju skrbnega nadzora okuženega gospodarstva, dokler DSNB ne umakne vseh omejitev.

Poročila, obvestila, zemljevide ipd. je treba odnesti in arhivirati.

## **POGLAVJE F:**

### **DRUGI POSTOPKI NA OKUŽENIH IN OGROŽENIH OBMOČJIH**

#### **1. Splošno**

##### Okuženo območje

Okuženo območje obsega krog s polmerom najmanj 3 km okoli okuženega gospodarstva, njegova velikost pa je lahko tudi večja, da se zajame potrebne klavnice ali da omogoči dobro definirane meje. Okuženo območje se opredeli s sklicevanjem na topografske in druge zlahka prepoznavne fizične objekte, ki jih je mogoče najti na specialnih zemljevidih Slovenije v merilu 1:50.000. Gibanje perutnine na tem območju mora biti čim manjše, uveljavljajo pa se tudi druge omejitve v skladu z 8. členom Navodila. Ukrepi na okuženem območju ostanejo v veljavi najdaljšo inkubacijsko dobo bolezni (21 dni) po tem, ko je bila perutnina neškodljivo uničena in je bila opravljena DDD. Po prenehanju veljavnosti teh ukrepov se uvedejo ukrepi, ki veljajo na ogroženem območju.

Obseg okuženega območja je mogoče spremeniti v skladu z informacijami, ki jih priskrbi strokovna skupina glede verjetnega raznašanja virusa.

##### Ogroženo območje

Ogroženo območje je mnogo obsežnejše od okuženega območja, obsega krog s polmerom najmanj 10 km od okuženega gospodarstva in se razglasi, ko obstaja utemeljen sum, da lahko pride do splošne razširitve bolezni. Glavni namen tega območja je zagotoviti veterinarjem, da lahko izsledijo ptice, ki so bile z okuženimi posredno ali neposredno v stiku, jih pregledajo, zahtevajo njihovo osamitev in uveljavijo določene omejitve na sumljivih gospodarstvih. Znotraj ogroženega območja je gibanje dovzetnih živali nadzorovano in poteka pod določenimi pogoji v skladu z 9. členom Navodila. Ukrepi na ogroženem območju ostanejo v veljavi vsaj 30 dni po tem, ko so bile živali na okuženem območju neškodljivo uničene in je bila opravljena DDD.

#### **2. Oglaševanje in svetovanje**

Obveščanje veterinarjev na okuženem območju: Ob potrditvi bolezni in čim sta znana naslov in telefonska številka LSNB, je treba iz OU VURS obvestiti vse veterinarje, ki imajo prakso na okuženem območju – najprej telefonsko in nato čim hitreje tudi pisno. Obvestiti je potrebno vse veterinarje; tiste s koncesijo in tiste, ki koncesije nimajo. Takoj jim je treba poslati tudi nekaj izvodov plakata z osnovnimi informacijami o bolezni (glej Obrazci in obvestila – Priloga IV).

Plakat z osnovnimi informacijami o bolezni se postavi po okuženem območju na policijske informacijske table, vaše dvorane, knjižnice, poštne urade ipd. Pri razpečevanju plakatov se lahko za pomoč zaprosi policijo in lokalne organe oblasti.

Označevanje cest: Z lokalnimi organi oblasti je treba poskrbeti za postavitev prometne signalizacije ob cestah na ustreznih točkah. Poskrbeti je treba tudi, da se znaki vrnejo v skladišče, ko se omejitve okuženega območja ukinejo.

Splošni nasveti v zvezi z ljudmi, ki zapuščajo okuženo območje: Osebam, ki živijo na okuženem območju, svetujemo, naj ne obiskujejo ljudi izven okuženega območja, ki imajo perutnino in naj ne hodijo na razstave ptic, sejme in podobne prireditve.

Osebe, ki živijo na okuženih gospodarstvih na okuženem območju, se morajo izogibati stikom s perutnino in morajo omejiti odhode na polja ali poslopja, kjer bo morda kasneje nastanjena perutnina. Preden zapustijo okuženo območje, morajo:

- a) razkužiti vso uporabljeno obutev;
- b) nositi obleko, ki ni bila v stiku s perutnino na gospodarstvu – če obstaja kak dvom, je treba obleko kemično očistiti;
- c) umiti se morajo z veliko vroče vode in mila, pri čemer ne smejo pozabiti las;
- d) razkužiti zunanost vseh predmetov, ki so bili morda v stiku z drugimi predmeti v splošni uporabi na gospodarstvu.

### **3. Obiski na gospodarstvih na okuženem območju**

#### Obiski veterinarjev

Vse rutinske obveznosti (pregled mleka, čred, obiski na gospodarstvih v zvezi z izvajanjem letnih sistematičnih pregledov) je treba začasno prekiniti.

#### Obiski drugih oseb

Obiske, ki niso absolutno nujni, je treba odsvetovati.

Za informiranje oseb se v LSNB postavi in sproti dopolnjuje zemljevid, ki prikazuje stanje na okuženem in ogroženem območju.

### **4. Vojaški organi na okuženem območju – varnostni ukrepi in obvestila**

Zemljišča, ki ležijo znotraj okuženega območja ali mejijo nanj, se ne smejo uporabljati za vojaške vaje ali manevre. Če je nujno potrebno gibanje po okuženem območju ali čezenj, se lahko vozila in osebje gibljejo le po cestah in morajo spoštovati vse omejitve, ki jih predpiše Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS.

Ko je izbruh AI potrjen, mora VURS nemudoma obvestiti Ministrstvo za obrambo RS, ki je odgovorno za obveščanje enot, ki bi jih to lahko prizadelo. Pri sporočanju je treba navesti naslov okuženega gospodarstva, skupaj z lokacijo na zemljevidu in obsegom okuženega območja.

Iste osebe morajo biti telefonsko in pisno obveščene tudi o nadaljnjih izbruhih boleznih, ko se območje razširi ali zmanjša, oziroma ko se ukine.

### **5. Prevoz živali – okuženo območje**

Ob razglasitvi okuženega območja veterinarski inšpektor z odločbo prepove gibanje in promet z dovzetnimi živalmi. Veterinarski inšpektor lahko dovoli prevoz ostalih živali brez ustavljanja, vendar je gibanje teh živali omejeno na minimum in le na nujne primere.



### Prevoz na okuženem območju

Dovzetne živali ne smejo zapustiti okuženega območja. Skladno s predpisanimi pogoji se dovoljenja lahko izdajo samo za prevoz perutnine neposredno v klavnico znotraj istega okuženega območja ali izjemoma pod strogim nadzorom v klavnico na ogroženem območju.

### Preko okuženega območja

- a) Po železnici: Dovzetne živali se lahko prevažajo preko okuženega območja po železnici, če se znotraj okuženega območja ne zadržujejo in ne raztovarjajo. Če se živali na okuženem območju iz kakršnegakoli razloga raztovorijo, lahko ostanejo samo znotraj meja okuženega območja.
- b) Po avtocesti: Dovzetne živali se lahko prevažajo preko okuženega območja po avtocesti, če se znotraj okuženega območja ne zadržujejo in ne raztovarjajo. Če se živali na okuženem območju iz kakršnegakoli razloga raztovorijo, lahko ostanejo samo znotraj meja okuženega območja.

Vodja središča mora poskrbeti, da bo prometna policija obveščena o vseh dovoljenjih, ki so bila izdana, da bo lahko preverila, če se pogoji dovoljenja spoštovani.

## **6. Prevoz živali – ogroženo območje**

Ob razglasitvi ogroženega območja veterinarski inšpektor z odločbo prepove promet s perutnino. Veterinarski inšpektor lahko dovoli prevoz ostalih živali brez ustavljanja, vendar je gibanje teh živali omejeno na minimum in le na nujne primere.

### Prevoz na ogroženem območju

Dovzetne živali ne smejo zapustiti ogroženega območja, razen izjemoma pod predpisanimi pogoji v vnaprej določeno klavnico izven ogroženega območja.

Perutnine se ne sme prevažati znotraj ogroženega območja brez posebnega dovoljenja.

Zbiranje dovzetnih živali na ogroženem območju je prepovedano.

Izda se dovoljenje za prevoz perutnine s kraja na ogroženem območju za prevoz naravnost v klavnico, ki je na istem območju. Izjemoma se pod strogim nadzorom dovoli prevoz v klavnico, ki je izven ogroženega območja.

### Preko ogroženega območja

- a) Po železnici: Dovzetne živali se lahko prevažajo preko ogroženega območja po železnici, če se znotraj ogroženega območja ne zadržujejo in se jih ne raztovarja. Če se živali na ogroženem območju iz kakršnegakoli razloga raztovorijo, lahko ostanejo samo znotraj meja ogroženega območja.
- b) Po avtocesti: Dovzetne živali se lahko prevažajo preko ogroženega območja po avtocesti, če se znotraj ogroženega območja ne zadržujejo in se jih ne raztovarja. Če se

živali na ogroženem območju iz kakršnegakoli razloga raztovorijo, lahko ostanejo samo znotraj meja ogroženega območja.

Vodja središča mora poskrbeti, da bo prometna policija obveščena o vseh dovoljenjih, ki so bila izdana, da bo lahko preverila, če so pogoji dovoljenja spoštovani.

## **7. Pripomočki za razkuževanje vozil za prevoz živali na okuženih ali ogroženih območjih**

Lokalne organe oblasti in enote civilne zaščite znotraj okuženega in ogroženega območja (kjer je na razpolago oprema za razkuževanje vozil), je treba zaprositi, da se v interesu nadzora boleznih dovoli uporaba te opreme za vse prevoznike na tem območju.

Vodja središča mora zagotoviti, da je organizacija cestnih prevoznikov obveščena o lokaciji opreme za razkuževanje, ki je na območju na voljo za splošno razkuževanje vozil za živali.

## **8. Klavnice**

V klavnici na okuženem območju se mora strogo izvajati čiščenje in razkuževanje vozil za prevoz perutnine.

Pogoj za dovoljenje za zakol perutnine je, da se zakoljejo čimprej po prihodu v klavnico.

### Uničenje stranskih proizvodov klanja na okuženem območju

Prevoz stranskih proizvodov klanja in vsega materiala iz predelovalnih obratov na okuženem območju mora biti dovoljen z dovoljenjem, ki ga izda veterinarski inšpektor. Dovoljenje navaja pogoje, ki morajo biti spoštovani pri prevozu. Ti pogoji zajemajo:

- a) Proizvode je treba prepeljati po najkrajši razpoložljivi poti in brez nepotrebnih zamud na cilj, ki je naveden v dovoljenju (kafilerijo).
- b) Proizvode je treba prepeljati v nepropustnih transportnih sredstvih, da se prepreči polivanje.
- c) Vsakič, ko se vozila uporabljajo za prevoz proizvodov, mora biti zunanost vozil, posod in opreme temeljito očiščena in razkužena z registriranim razkužilom, preden zapustijo klavnico ali predelovalni obrat.
- d) Vsa vozila, posode in oprema morajo biti temeljito očiščeni in razkuženi z registriranim razkužilom pred vsakim prevozom proizvodov in po njem.

Če se dovoli klanje perutnine iz gospodarstev v krogu 3 km okoli okuženega gospodarstva, je treba stranske proizvode klanja obdelati znotraj okuženega območja, tako da se nevarnost širjenja boleznih kar najbolj zmanjša.

Če se material čez noč ali za daljši čas začasno uskladišči na odlagališču ali v vozilu, mora biti zaprt v nepropustnih zabojnikih.

Veterinarski inšpektor mora voditi evidenco vseh klavnic na svojem območju. V evidenci morajo biti navedene tudi metode uničevanja vseh proizvodov, ki niso namenjeni za prehrano



ljudi. Obiskati je treba prostore za zbiranje živalskih odpadkov, da se ugotovi, ali so odpadki ustrezno zaščiteni.

Uničevanje stranskih proizvodov klanja na ogroženem območju

Pogoji so enaki kot za okužena območja.

## **9. Gnoj in stelja na okuženih območjih**

Gnoja in stelje se ne sme odpeljati iz okuženega območja.

## **10. Omejitve in varnostni ukrepi na okuženih območjih**

Na okuženem območju veljajo naslednji splošni napotki:

- a) Obiskovanje kmetov je treba omejiti na obiske, ki so absolutno nujni, pri čemer je treba izvajati rutinsko razkuževanje.
- b) Osebe iz okuženih območij naj ne vstopajo v objekte, kjer se zadržuje perutnina.
- c) Predstavnike podjetij je treba pozvati, naj ne vstopajo na gospodarstva na okuženih območjih.
- d) Srečanja kmetov, delavcev na gospodarstvih ali drugih oseb, ki imajo stike z za bolezen dovzetnimi živalmi, naj se ne prirejajo.
- e) Na okuženih območjih je kolikor je le mogoče potrebno omejiti lov in ribolov.
- f) Kmete na okuženih območjih je treba opozoriti, da se ne smejo udeleževati sejmov, ki se prirejajo na neokuženih območjih.

## **11. Omejitev gibanja oseb po poteh za pešce na okuženem območju v neposredni bližini okuženih in sumljivih gospodarstev**

Za zmanjšanje nevarnosti širjenja bolezni je potrebno seznaniti javnost, ki prebiva na okuženem območju, da bolezen lahko prenesejo tudi osebe, če so v stiku z bolno ali okuženo perutnino. Zaradi tega je potrebno, kolikor je to mogoče, omejiti gibanje na javnih poteh za pešce, ki potekajo po okuženem območju, npr. na sosednjem gospodarstvu ali na sumljivih gospodarstvih.

## **12. Predelovalni obrati – kafilerije, ki ležijo na okuženem območju ali iz njega prejemajo surovine**

Za obrate za predelavo živalskih odpadkov (kafilerije), ki ležijo na okuženem območju oziroma iz njega prejemajo surovine, veljajo omejitve, v katerih se zahteva:

- a) Vse osebe morajo med izvajanjem svojih nalog nositi zaščitno obleko, gumijaste škornje in neprepusten plašč ali kombinezon, ki jih je treba razkužiti. Če osebe ne nosijo neprepustne obleke, morajo vsak dan obleči čist kombinezon, umazano obleko pa pred ponovno uporabo oprati.
- b) Vse osebe, ki sodelujejo pri zbiranju mrtvih ptic na okuženem območju, morajo nositi gumijaste škornje in neprepusten plašč ali kombinezon. Obleko in obutev morajo redno razkuževati pri vstopu na gospodarstvo z dovzetnimi živalmi in pri izstopu iz njega.
- c) Objekt je treba čistiti in razkuževati ob koncu vsakega delovnega dne.
- d) Vozila je treba očistiti in razkužiti ob koncu vsake vožnje, v vsakem primeru pa pred ponovnim odhodom iz obrata.

V času pojava bolezni je treba obvestiti odgovorno osebo, ki vodi kafilerijo, da mora pri svojem delu uveljavljati najvišji standard zaščite pred okužbo. Pred pobiranjem živali, trupel

ali odpadkov mora preveriti, ali na gospodarstvu ni suma ali pojava AI. Vozniki zbiralnih vozil ne smejo vstopati v poslopja z dovzetnimi živalmi. Odgovorne osebe kafilerij, sežigalnic je potrebno obvestiti o ukrepih in režimu prometa, ki velja za živali iz okuženega in ogroženega območja.

Veterinarski inšpektor mora opravljati redne periodične obiske v kafileriji oz. predelovalnem obratu in nadzirati izvajanje izrednih ukrepov zaradi pojava AI. Pregled je treba vedno opraviti tudi pred ukinitvijo posebnih ukrepov.

## **POGLAVJE G:**

### **STROKOVNA SKUPINA**

#### **1. Naloge**

Naloge strokovne skupine so:

- a) ugotoviti obseg okužbe na gospodarstvu, zlasti v zvezi z razširjenostjo okužbe pri različnih vrstah dovzetnih živali,
- b) zbrati informacije o možnem izvoru in datumu vnosa okužbe,
- c) oceniti potencialno nevarnost okuženega gospodarstva kot vira okužbe za celotno območje, glede na število prizadetih živali in na lokalne meteorološke razmere,
- d) svetovati vodji središča, na podlagi zgoraj omenjene ocene, v zvezi z jemanjem vzorcev v sosednjih in drugih jatah.

#### **2. Meteorološki podatki**

Lokalni meteorološki podatki iz vse države se posredujejo Agenciji za okolje, Hidrometeorološki oddelek v Ljubljani, ki skupini posreduje vse potrebne informacije.

#### **3 Potek dela strokovne skupine**

Kadar se uvedejo ukrepi zaradi suma bolezni v državi, prosti AI, se aktivira strokovna skupina. Skliče jo generalni direktor VURS, čim se pojavi sum na AI. Če je primer negativen, DSNB o tem obvesti vse aktivirane strokovnjake.

Strokovni delavci skupine ob prihodu v OU VURS ali LSNB za AI obvestijo DSNB o svoji navzočnosti in pridobijo najnovejše informacije o izbruhu. Opravijo epizootiološko poizvedbo na terenu.

Člani strokovne skupine se pripeljejo na okuženo gospodarstvo. Veterinar, ki je postavil oziroma potrdil sum bolezni, jih seznani z najnovejšimi informacijami. Ko je strokovna skupina enkrat na gospodarstvu, oceni znake, resnost in razširjenost bolezni. Zberejo tudi vzorce, kot je navedeno v poglavju C. Ta dejavnost ne sme ovirati ocenjevanja vrednosti in pokončevanja perutnine. Ko skupina zbere vzorce in jih odpošlje na NVI, se vodja skupine vrne v LSNB (če to obstaja) ali na sedež DSNB in poroča vodji središča. Člani skupine omejijo svojo dejavnost na okuženo gospodarstvo, vendar pa prek vodje strokovne skupine in vodje središča svetujejo tudi v zvezi z jemanjem vzorcev iz sosednjih in drugih jat. Vodja je odgovoren za organiziranje dela v skupini in za usklajevanje ter beleženje vseh informacij za dolgoročne epizootiološke raziskave. Zagotoviti mora tudi, da vsi člani skupine dobijo vso pomoč, ki jo potrebujejo za izpeljavo svojih preiskav, pri tem pa upoštevati, da se je treba izogniti vsaki zamudi pri izvajanju postopkov nadzora bolezni.

#### **4. Nastanitev strokovne skupine**

Vodja LSNB bo obveščen o predvidenem času prihoda strokovne skupine in mora poskrbeti, da dobi skupina na voljo uradne prostore in prostore za nočno nastanitev.

## **5. Pomoč strokovni skupini**

Načeloma naj bi bilo v strokovni skupini dovolj osebja, vendar pa lahko včasih potrebuje veterinarsko pomoč pri pregledovanju trupel in zbiranju vzorcev, ali pomoč pri prevozu in pošiljanju vzorcev NVI. V primeru več istočasnih izbruhov, do katerih skupina ne more hitro prispeti, lahko zaprosi veterinarja, ki je usposobljen za jemanje vzorcev, da na okuženem gospodarstvu zbere vzorce. Pri tem mu svetuje glede obsega vzorčenja. Vzorci se po zbiranju na okuženem gospodarstvu za kratek čas hranijo na ledu, tako da se ohranijo vsi potencialno navzoči virusi. Vodja strokovne skupine izda nadaljnja navodila v zvezi z vzorci.

## **POGLAVJE H:**

### **SUM IN POTRDITEV BOLEZNI V KLAVNICI**

#### **1. Splošno**

Pri obravnavi suma in potrditve primera AI v klavnici je ravnanje odvisno od velikosti in razporeda prostorov v klavnici, števila sumljivih živali, števila živali, ki čakajo na zakol itn. Čeprav določena načela veljajo vedno, so spodnja navodila mišljena le kot smernice, v primeru izbruha pa bo DSNB svetovalo o postopkih glede na vsak posamezni primer. Za pomoč pri razumevanju razporeditve prostorov v klavnici je treba DSNB po telefaksu poslati skico ali popoln načrt klavnice, takoj ko je bolezen potrjena.

#### **2. Ukrepi ob sumu**

##### **2.1. Sum ob pregledu pred klanjem**

Uradni veterinar mora po tem, ko postavi sum na bolezen:

1. preprečiti dostop do klavnice in izhod iz nje, prav tako pa omejiti vstop in izstop iz obrata;
2. odrediti prepoved klanja sumljive perutnine, dokler se vse meso poprej zaklane perutnine ne uskladišči v hladilnice; zakol sumljive perutnine se dovoli pod posebnimi pogoji (nadzor odpadkov in ločeno shranjevanje trupov sumljive perutnine);
3. obvestiti glavni urad VURS;
4. poslati na preiskavo vzorce sumljive perutnine;
5. če se postavi sum pri perutnini na enem od prevoznih sredstev, se šteje, da je sumljiva vsa perutnina, ki prihaja iz določenega gospodarstva;
6. prepovedati nadaljnji dovoz perutnine v klavnico – v klavniški depo se lahko pripelje le sumljivo perutnino, ki je že naložena oz. je na poti v klavnico, ostalo perutnino se preusmeri v drugo klavnico;
7. omejiti gibanje osebja v klavnici in zahtevati obvezno razkuževanje, preobuvanje in preoblačenje.

Vozilo, ki je sumljive živali pripeljalo in razkladalno rampo mora usposobljeni delavec nosilca dejavnosti razkužiti.

Po klanju je potrebno klavno linijo, opremo ter pribor mesarjev razkužiti; osebje, ki dela v klavnici, si razkuži tudi obutev, delovno obleko pa razkuži in odda v pranje.

Trupe in organe sumljive perutnine zadrži v hladilnicah do končne odločitve DSNB.

##### **2.2. Sum ob pregledu na liniji klanja**

Uradni veterinar mora po tem, ko postavi sum na bolezen:

- ustaviti nadaljnje klanje sumljive perutnine, končati z zakolom perutnine, ki je že na liniji klanja in počakati na nadaljnja navodila;
- odrediti oz. izvajati ukrepe, navedene od 1. do 7. točke pod 2.1.;
- odrediti ločeno skladiščenje trupov in drobovine sumljive perutnine (za sumljivo se šteje vsa perutnina, ki je istega izvora - izvira z enega gospodarstva) – ločeno skladiščenje se bo izvajalo, dokler sum ne bo ovržen oz. do končne odločitve DSNB;

- odrediti temeljito razkužitev klavnice ter preoblačenje in preobuvanje osebja pred klanjem ostale perutnine, ki še čaka na v klavniškem depoju.

### **3.      Ukrepi po potrditvi**

Uradni veterinar mora v skladu z navodili DSNB po tem, ko je bolezen uradno potrjena:

- odrediti, da se meso perutnine, ki je izviral iz okuženega gospodarstva in je bila v času inkubacijske dobe bolezni (21 dni) zaklana, izsledi in neškodljivo uniči;
- pred neškodljivim uničenjem določiti cenilca za ocenitev odškodnine za uničene živali, predmete in surovine.

Vozil, ki so pripeljala okuženo perutnino, se kljub ustreznemu razkuževanju določen čas ne uporablja za prevoz dovzetnih živali.



## **POGLAVJE I:**

### **SUM IN POTRDIŠTEV BOLEZNI V SECIRNICI**

#### **• Splošno**

Sum AI lahko postavimo v secirnici pri raztelesenju živali ali pa ga postavi veterinar, ki napoti živali na sekcijo.

V primeru suma AI na osnovi klinične slike, je treba na raztelesenbo poslati najmanj pet poginulih živali. Trupla poginulih živali morajo biti čimbolj sveža in morajo biti pakirana v najmanj dve zapečateni neprepustni plastični vreči. Embalažo je potrebno, preden zapusti gospodarstvo, razkužiti. Vzorcju mora biti priložen spremni dopis, v katerem so navedeni naslednji podatki:

- pošiljatelj,
- lastnik,
- podatki o živali in reji (pasemski tip, starost, spol, teža, posebni znaki),
- podatki o zgodovini bolezni (boleznski znaki, kako dolgo je bolezen trajala, koliko perutnine ali ptic je zbolelo, koliko jih je poginilo, koliko dovzetnih ptic je v reji in katerih kategorij so, ali so bile naseljene v hlev nove ptice – kdaj in koliko, od kod, ali so bile ptice na sejmu ali transportirane, s čim so bile hranjene itd.),
- da je postavljen sum na AI.

Vzorci morajo biti dostavljeni v preiskavo čimprej.

#### **2. Oprema secirnice**

Oprema secirnice in pogoji, ki jih mora secirnica izpolnjevati so navedeni v Pravilniku o ravnanju z živalskimi odpadki in minimalnih higiensko-tehničnih pogojev, ki jih morajo pri tem izpolnjevati objekti in prevozna sredstva (UL RS 117/2002, 93/ 2003).

#### **3. Zaščitna oprema**

Pri delu v secirnici uporabljamo naslednjo zaščitno opremo:

- haljo ali kombinezon (ali podobna ustrezna oblačila za enkratno uporabo),
- gumijast ali plastičen predpasnik,
- gumijaste rokavice,
- zaščitno masko,
- zaščitno pokrivalo,
- gumijaste škornje.

#### **4. Patoanatomske spremembe pri katerih posumimo na AI**

Pri AI ni nobenih patognomoničnih patomorfoloških sprememb.

V primerih perakutne infekcije in nenadnega pogina živali lahko sploh ni nobenih patomorfoloških sprememb!

Ob raztelesbi posumimo na AI, če pri piščancih ali kokoših ugotovimo hkrati več od naslednjih patomorfoloških sprememb:

- močno polnokrvnost skeletne mišičnine,
- dehidracijo,
- edem podkožja glave in vratu,
- edem in polnokrvnost/cianoza rože in podbradkov,
- vnetje zračnih vrečk,
- vnetje sinusov,
- močno polnokrvnost očesnih veznic ali pikčaste krvavitve po očesnih veznicah,
- izcedek iz nosnic ali iz ust,
- obilico mukoznega eksudata v svetlini sapnika ali močno hemoragično vnetje sapnika,
- pikčaste krvavitve in ekhimoze po maščobi trebušne votline in pod seroznimi opnami,
- v telesni votlini razlit rumenjaki ter vnetje peritoneja in zračnih vrečk,
- močno polnokrvnost ledvic, lahko tudi v kombinaciji z urikozo,
- krvavitve in nekroze po jajčnikih,
- krvavitve po sluznici žlezovnika, še posebej na stiku med žlezovnikom in mlinčkom,
- krvavitve in erozije pod kutikulo mlinčka,
- vnetje ali krvavitve po sluznici črevesa, predvsem po ileocekalnih tonzilah,
- rumena nekrotična žarišča po trebušni slinavki, jetrih, vranici, ledvicah, pljučih.

Sum na AI postavimo, kadar pri raztelesbi opazimo našete makroskopske spremembe in je klinična slika značilna za to bolezen. Pri okuženi vodni perutnini je možno, da ne ugotovimo nobenih patomorfoloških sprememb kljub temu, da izločajo virus.

#### **Diferencialne diagnoze:**

- atipična kokošja kuga (Newcastle disease),
- kolera perutnine,
- mikoplazmoza,
- infektivni laringotraheitis,
- infektivna korica,
- rinotraheitis puranov,
- akutne zastrupitve,
- tehnološke napake, ki povzročijo visoko smrtnost (zadušitve, toplotni stres, dehidracija...).

#### **5. Ravnanje patologa ob sumu bolezni**

Pri postavitvi suma AI mora patolog takoj telefonsko in po telefaksu na obrazcu, ki mora vsebovati predpisane podatke, obvestiti predstojnika NVI (oziroma njegovega namestnika), ki obvesti glavni urad VURS.

Podatki, ki jih mora vsebovati telefaks sporočilo o sumu na posebno nevarno kužno bolezen iz seznama A, so:

- Oznaka NUJNO!
- Zadeva sporočila: (bolezen) - SUM

- Pošiljatelj:
- Datum potrditve suma:
- Sum je potrdil:
- Na podlagi česa je sum potrjen:
- Lokacija potrditve suma:
- Naslov gospodarstva - izvor:
- Število živali, dovzetnih za bolezen na gospodarstvu (vrsta, število):
- Število sumljivih živali na gospodarstvu:
- Druge živali na gospodarstvu:
- Odvzem vzorcev:
- Opombe:
- Podpis in žig poročevalca:

Nadaljnje ravnanje patologa je odvisno od navodil strokovne skupine za AI (ali jo pričaka ali odvzame vzorce za dodatne diagnostične preiskave in poskrbi, da so ti takoj pravilno dostavljeni v laboratorij).

## 6. Odvzem vzorcev za dodatne diagnostične preiskave

Oprema, ki jo potrebujemo za odvzem, shranjevanje in pošiljanje vzorcev:

- papir in vodoodporna pisala,
- zaščitna oprema,
- nož ali skalpel, pincete in škarje,
- papirnate brisače,
- neprepustne posode,
- sterilne vatenke,
- 10 % puferirani formalin,
- neprepustne in vodoodporne plastične vreče,
- razkužilo,
- 2,5 ml brizge in igle,
- manjše plastične vrečke,
- lepilni trak,
- hladilna torba s hladilnimi vložki.

Za dodatne diagnostične preiskave odvezamemo vzorce najbolj svežih trupel ali žrtvovanih živali in jih takoj po odvzemu pošljemo v laboratorij.

Za dodatne preiskave odvezamemo:

- Serum, ki ga dobimo tako, da kri odvezamemo v sterilno epruveto brez dodatka antikoagulanta.
- Skupne vzorce možganov, sapnika, pljuč, jeter, vranice, fecesa in vsebine prebavil najmanj petih živali za izolacijo in tipizacijo virusa; vzorce pakiramo, tako da pri tem ne mešamo vzorcev različnih organov. Vzorce za izolacijo virusa hranimo na na temperaturi +4° C. Če transporta ni možno opraviti takoj, vzorce lahko hranimo v hladilniku na +4° C, vendar največ 48 ur. Za shranjevanje daljše od 48 ur morajo biti vzorci shranjeni na temperaturi -80° C.

- Vzorce možganov, sapnika, pljuč, srčne in skeletne mišičnine, jeter, ledvic, vranice, žlezovnika, mlinčka, ileocekalnih tonzil in drugih organov ali tkiv, na katerih ugotovimo patoanatomske spremembe, shranimo za patohistološko preiskavo; vzorce za patohistološko preiskavo fiksiramo v 10 % puferiranem formalinu.

## 7. Postopek z odpadki

Odpadne dele trupel in organov se odvrže v kontejner za živalske odpadke, od koder jih transportira kafilerijo. V listini, ki spremlja odvoz kadavrov in jo podpiše patolog, je treba navesti, da gre za odvoz kadavrov s sumom na AI.

Vso embalažo in drug potencialno kužen neorganski material zapakiramo v neprepustno plastično vrečo, zunanost razkužimo in pošljemo v avtoklaviranje.

## 8. Razkuževanje

Delovne površine, inštrumente in prostor po končanem delu mehanično očistimo, sledi čiščenje z vodo in detergentom ter razkuževanje.

Vse gumijaste ali plastične dele zaščitne opreme očistimo in razkužimo.

Obleke za enkratno uporabo zapakiramo v neprepustno embalažo, zunanost razkužimo in pošljemo v avtoklaviranje. Po končani termični obdelavi jih odvržemo med običajne odpadke. Pralno delovno obleko zapakiramo v neprepustno embalažo, zunanost razkužimo in pošljemo v avtoklaviranje. Šele po končanem avtoklavanju lahko delovno obleko pošljemo v pranje.

Po končanem delu si umijemo roke z razkužilom in se tudi stuširamo.

Proti virusu AI so učinkovita naslednja razkužila:

- natrijev hipoklorit,
- kalcijev hipoklorit,
- natrijev hidroksid ali kavstična soda (NaOH),
- natrijev karbonat ( $\text{NaHCO}_3$  ali  $\text{Na}_2\text{CO}_3 \times 10\text{H}_2\text{O}$ ),
- klorirani izocianurati
- kloramin,
- klorovodikova ali solna kislina (HCl),
- krezolna kislina,
- kvarterne amonijeve spojine,
- glutaraldehid,
- formalin,
- Virkon<sup>®</sup> in vsa registrirana komercialna razkužila, ki delujejo na virus AI.

Razkužila uporabimo po navodilih proizvajalca.

## 9. Postopek z odpadnimi vodami

Odpadne vode se zbirajo v pretočnih jaških. Ventili pretočnih jaškov morajo biti do napolnitve strogo zaprti. Ob pojavu suma kužne bolezni oziroma pred vsakim izpustom je potrebno opraviti razkužbo z razkužili, ki delujejo na virus AI. Razkužila uporabimo po navodilih proizvajalca.

## **POGLAVJE J:**

### **SUM IN POTRDITEV BOLEZNI NA SEJMIH IN RAZSTAVAH PERUTNINE IN PTIC**

#### **1.     Ukrepi ob sumu**

Veterinar pooblaščen veterinarske organizacije, ki nadzoruje sejem oz. razstavo, o sumu bolezni nemudoma obvesti glavni urad VURS in NVI. Veterinar mora ostati na sejmu do prihoda strokovne skupine in/ali veterinarskega inšpektorja in zagotoviti, da nihče ne pride v stik s sumljivimi živalmi. Sumljivih živali se ne sme premikati.

V vseh primerih suma bolezni je potrebno:

- a) veterinar pooblaščen veterinarske organizacije mora takoj ukrepati v skladu s 4. členom Navodila in izdati strokovno navodilo s predpisanimi ukrepi. Ukrepi zajemajo celotno območje sejma, vendar pa ga je mogoče pozneje po diskrecijski presoji veterinarskega inšpektorja popraviti, tako da se izvzame pisarne, poslovne prostore itn.;
- b) zahtevati od policije/organov lokalnih skupnosti, da zagotovijo zadostno število ljudi za nadzorovanje položaja;
- c) ugotoviti izvor sumljivih živali; če te informacije ni mogoče dobiti, se poroča o sumljivem primeru;
- d) preprečiti vstop dovzetnim živalim na sejmu in izstop iz njega ter zapečatiti območje, kjer so ograjene sumljive živali;
- e) preprečiti, da bi kako vozilo zapustilo sejmu;
- f) na sejmu razglasiti, da se raziskuje sum pojava AI in da bodo nadaljnji podatki sporočeni, ko bo rezultat znan;
- g) zapreti vse vhode in izhode sejma in zbrati ter zabeležiti imena in naslove lastnikov živali na sejmu ali tistih, ki imajo stik z živalmi na sejmu;
- h) vse osebe (zlasti lastnike dovzetnih živali), ki želijo zapustiti sejmu, poučiti o osebem razkuževanju in drugih varnostnih ukrepih.

DSNB mora biti sproti seznanjen s podatki iz poročila in z vsemi informacijami ter s predvidenim časom, ko bosta veterinarski inšpektor ali/in vodja strokovne skupine poročala o svojih ugotovitvah.

Glede na določene dejavnike, npr. na naravo poročila in pričakovani čas, ki bo pretekel od prejema poročila do takrat, ko bo sumljive živali pregledal veterinar strokovne skupine, veterinarski inšpektor pretehta in po možnosti poskrbi za takojšen klinični pregled jate, iz katere sumljiva žival izvira. DSNB je treba obvestiti o predlaganih ukrepih.

Ob prihodu na sejmu veterinar strokovne skupine pregleda sumljive živali in takoj poroča o svojih ugotovitvah DSNB.

Poskrbeti je treba tudi za takojšen klinični pregled jate izvora živali, če ta še ni bil opravljen ter na gospodarstvu, od koder živali izvirajo, takoj uvesti predpisane ukrepe iz Navodila.

Za krmljenje in napajanje zadržanih živali je odgovoren tisti, ki je lastnik živali ob času uvedbe ukrepov. Prodajalce je treba zaprositi za pomoč v dobrobit zadržanih živali.

Pri vhodih in izhodih sejma je treba postaviti razkuževalne bariere z registriranim razkužilom za uporabo proti AI in opremo za umivanje rok. Izhode je treba zmanjšati na minimum in pri njih postaviti osebje policije in/ali organov lokalnih oblasti, ki morajo beležiti podatke o vseh osebah, ki zapuščajo sejmski prostor.

## **2.     Ukrepi po potrditvi**

Po potrditvi bolezni mora veterinarski inšpektor z odločbo predpisati ukrepe, predvidene v 6. členu Navodila. Okužene živali in živali, ki so bili z njimi v stiku, pa je treba čim prej pokončati. Potrebno je čim prej oceniti vrednost dovtetnih živali, ki so na sejmu, potem pa mora biti poskrbljeno za takojšnje pokončanje teh živali na prireditvenem prostoru. Vsi postopki morajo biti končani v 48 urah po potrditvi bolezni pri pticah na sejmu. Po odstranitvi vseh živali je treba sejmski prostor očistiti in razkužiti (gl. tudi točko 7 in poglavje O).

## **3.     Poizvedba o izvoru dovtetnih živali**

Tako v sumljivih kot pozitivnih primerih je treba nemudoma ukrepati, da se poizve izvor živali, ki so zapustile sejem pred uvedbo ukrepov. Nemudoma je potrebno preiskati dejavnosti prodajalcev na sejmu in uvesti nujne ukrepe za preprečitev, da bi bila kakšna ptica, ki je zapustila sejem pred uvedbo ukrepov, prodana naprej na kakem drugem sejmu. Če obstaja evidenca identifikacijskih podatkov o vozilih, ki so že zapustila sejem, se, če je mogoče, le-te s pomočjo policije vrne na sejem, oziroma jih, če prevažajo klavno perutnino, preusmeri v najbližjo primerno klavnico.

V primerih, ko so izsledene živali že dosegle cilj (ki ni klavnica), je treba za ciljno gospodarstvo uvesti ukrepe predpisane v 4. členu Navodila, živali pa osamiti, dokler se sum bolezni ne izključi ali potrdi.

Veterinarski inšpektorji, veterinarji pooblaščenih veterinarskih organizacij, ki prejmejo zahtevo za poizvedbo o izvoru živali od LSNB, morajo preveriti, ali so poročila o izsleditvi popolna in izčrpna, npr. ali so v njih podatki o vozilih in o živalih, ki so bile v stiku na vozilih, nakar tudi oni podpišejo poročilo, preden ga posredujejo lokalnemu središču.

V sumljivih primerih je treba na gospodarstvu, od koder živali izvirajo, uvesti predpisane ukrepe.

V potrjenih primerih bo veterinarski inšpektor po posvetovanju z DSNB izdal odločbo s predpisanimi ukrepi iz 6. člena Navodila.

## **4.     Pokončanje živali**

Veterinarji morajo biti pripravljeni izpeljati takojšnje pokončanje okuženih in vseh dovtetnih vrst ptic, ki so bile z okuženimi v stiku. Pooblaščen delavci pokončajo živali na okuženem kraju. Razen če ni to neizogibno, se pokončanja ne izvaja na javnem mestu (gl. Poglavje L).

## **5. Uničenje**

Načeloma se trupla živali odpeljejo v kafilerijo in se neškodljivo uničijo. Trupla je treba prepeljati v pokritih, ustrezno opremljenih in nepropustnih vozilih, ki jih mora spremljati predpisana dokumentacija – listina o prevozu nevarnega blaga (Priloga IV/obrazec 2).

Del pripravljenosti veterinarskih inšpektorjev je, da skupaj z lokalnimi organi oblasti najdejo mogoče lokacije za uporabo v primeru, ko odvoz v kafilerijo iz različnih razlogov ni mogoč. Če je v sklopu sejmišča primeren prostor, se lahko trupla uniči tam (sežig). V teh primerih je od lokalnih razmer in okoliščin odvisno, ali bodo trupla sežgana ali zakopana.



## **POGLAVJE K:**

### **OCENJEVANJE ŠKODE ZARADI IZVAJANJA UKREPOV ZA ZATIRANJE AI**

V skladu s 46. in 47. členom Zakona o veterinarstvu pripada imetniku živali odškodnina za pokončane ali zaklane živali ter uničene predmete oziroma surovine zaradi uresničevanja ukrepov za zatiranje kužnih bolezni. Odškodnina mora biti izplačana v čim krajšem možnem času.

Odškodnina se določi po tržni vrednosti živali, predmetov oziroma surovin.

V skladu s 6. členom Pravilnika o odškodninah za področju veterinarstva (Uradni list RS, št. 37/02), je potrebno živali, predmete oziroma surovine pred uničenjem oceniti. Obrazec zapisnika za oceno škode se nahaja v Prilogi IV (obrazec 6). Tržno vrednost določi cenilec, ki ga s sklepom imenuje veterinarski inšpektor.

Zakol oziroma pokončanje živali, uničenje predmetov in surovin se vrši v prisotnosti veterinarskega inšpektorja. O tem dejanju v postopku in o vseh važnejših ugotovitvah se sestavi zapisnik, ki je dokaz, da ukrep ni bil le odrejen, ampak tudi izvršen.

Zapisnik je sestavni del pisne vloge, ki jo je po 8. členu omenjenega Pravilnika dolžan veterinarskemu inšpektorju predložiti imetnik živali in mora vsebovati:

- a) osebne podatke imetnika (ime in priimek, točen naslov prebivališča, št. transakcijskega računa, davčna št.),
- b) zahtevano odškodnino za škodo in opis škode, ki je nastala zaradi odrejenega ukrepa,
- c) cenitveno poročilo o tržni vrednosti perutnine, surovin ali predmetov,
- d) potrdilo o morebitni prodaji živali, surovin ali predmetov ter njihova vrednost,
- e) dokazilo o opravljenem zakolu ali uničenju perutnine, uničenju kontaminiranih predmetov, opreme ali surovin.

Veterinarski inšpektor mora ves čas postopka sproti ugotavljati, ali je imetnik živali izpolnil vse pogoje za izplačilo odškodnine.

Postopek za izplačilo odškodnine se začne na zahtevo imetnika živali. O tem, ali se odškodnina izplača ali ne in o višini odškodnine, odloči veterinarski inšpektor z odločbo.

Zoper odločbo o višini odškodnine ni dovoljena pritožba niti upravni spor. Imetnik živali lahko v 30 dneh od prejema odločbe predlaga pristojnemu sodišču, da odmeri odškodnino v nepravdnem postopku. Zoper odločbo veterinarskega inšpektorja o tem ali so izpolnjeni pogoji za izplačilo odškodnine ali ne, pa ima stranka pravico pritožbe v roku 8 dni od vročitve le-te.

## **POGLAVJE L:**

### **POKONČANJE ŽIVALI IN UNIČEVANJE TRUPEL**

#### **1. Splošno**

Vodja središča mora poskrbeti za zadostno število veterinarjev in delavcev, s pomočjo katerih je mogoče zagotoviti ustrezen način usmrtitve s humanimi metodami in nadzor nad njim. Delavci morajo dobiti navodila, da ne smejo začeti, dokler ni navzoč veterinar.

Običajno naj bi bil en veterinar odgovoren za največ tri delavce, ker mora biti navzoč na vsakem kraju usmrtitve. Delavci, ki jih v ta namen lahko aktiviramo, so lahko veterinarski higieniki, veterinarski tehniki iz veterinarskih organizacij ter delavci, ki delajo v klavnicah.

Kadar je na okuženem gospodarstvu več kot en veterinar, mora biti eden od njih imenovan za odgovornega.

Usmrtitev mora biti urejena, tako da se opravlja pri dnevni svetlobi.

Če je potrebno delo nadaljevati tudi ponoči, se to lahko opravlja le ob ustrezni razsvetljavi.

Na voljo mora biti zadostno število delavcev in pomočnikov, da se prepreči zamude pri izvedbi.

Odgovorni veterinar odloča ali naj se živali usmrtijo v zaprtem prostoru ali na prostem. Kadarkoli je mogoče, naj se izvaja na neprepustni površini.

Usmrtitve se mora vedno izvajati na human način. Oprema za humano usmrtitev mora biti redno vzdrževana.

Preden veterinar zapusti okuženo gospodarstvo, mora biti prepričan, da so vse živali mrtve.

Delavci morajo biti opremljeni z zaščitno obleko in gumijastimi škornji.

Po usmrtitvi in uničenju trupel je treba izpolniti obrazec 4 iz priloge IV – dnevno poročilo veterinarja in ga nemudoma posredovati LSNB oziroma DSNB.

#### **2. Pooblastilo za pokončanje**

Usmrtitev živali odredi veterinarski inšpektor v odločbi, v kateri predpisuje ukrepe iz 6. člena Navodila. Ukrep izda na podlagi uradne potrditve bolezni in posvetovanja z DSNB. Če se kasneje izkaže, da je potrebno usmrtiti še več dovzetnih živali, mora veterinarski inšpektor prej dobiti soglasje DSNB. Če pristojni veterinarski inšpektor ni obenem tudi vodja lokalnega središča, mora veterinarski inšpektor ukrepe uskladiti tudi z njim.

Da se prepreči nadaljnje širjenje virusa, je zelo pomembno čim hitreje oceniti in usmrtiti vso bolno perutnino in perutnino v isti skupini ali enoti.

### 3. Postopek za urejanje pokončanja

Pokončanje izvajajo za to usposobljeni delavci, ki morajo biti posebej izbrani po svoji učinkovitosti in sposobnosti.

Veterinarji ne pokončujejo živali sami, razen v primerih, ko:

- a) usposobljeni delavci niso na voljo, ali niso na voljo dovolj hitro,
- b) DSNB izda navodilo, naj se perutnina pokonča v diagnostične namene.

Kadar je treba pokončati perutnino v hlevih, je treba okna in vrata hleva zapreti in izključiti ventilatorje, ki sesajo zrak iz prostora.

### 4. Pokončanje perutnine

Za pokončanje perutnine se lahko uporabljajo naslednje metode:

- ubijanje z elektriko (uporaba te metode na terenu še ni izvedljiva);
- dekapitacija in dislokacija vratu;
- zaplinitvev z ogljikovim dioksidom;
- mehanične naprave za uničevanje jajc in dan starih piščancev.

#### Druge metode:

- za jate, v katerih je manjše število ptic, se lahko uporabi intrapulmonalna aplikacija sredstev za evtanazijo (npr. T 61);
- za velike jate se lahko uporablja zaplinitvev v zaprtem prostoru; število ptic naj ne bi presegalo 150 živali (povprečne teže 1,8 kg).

#### Plini, ki se uporabljajo za zaplinitvev:

1. ogljikov dioksid (CO<sub>2</sub>) 17,5 kg/1000 m<sup>3</sup>: prostor mora biti nasičen 30 minut, živali so pokončane v 15 minutah;
2. ogljikov monoksid (CO) 8 kg/1000 m<sup>3</sup>: prostor mora biti nasičen 30 minut, živali so pokončane v 15 minutah;
3. vodikov cianid (HCN) 3 kg/1000 m<sup>3</sup>: prostor mora biti nasičen 30 minut, živali so pokončane v 4 minutah (ekstremno toksičen, uporabljati ga sme le izkušeno osebje).

#### Postopek zaplinitvev s CO<sub>2</sub>

Ogljikov dioksid je alternativna metoda za pokončanje večine vrst perutnine, če gre za veliko število živali.

Živali morajo biti izpostavljene atmosferi z najmanj 30% CO<sub>2</sub>, da pride do izgube zavesti, nato pa je potrebno najmanj 70% CO<sub>2</sub>, da pride do smrti živali. Da to dosežemo, damo živali v kontejner, ki ga zapremo in dovajamo CO<sub>2</sub>, tako da koncentracija CO<sub>2</sub> doseže najmanj 70%. Optimalni dotok CO<sub>2</sub> je, ko nadomestimo 20% prostornine prostora na minuto. Da pride do smrti živali, jih pustimo izpostavljene vsaj 20 minut, medtem ko mlade živali, ki so tolerantne, pustimo izpostavljene vsaj 30 minut.

Živali lahko pustimo v kontejnerju, dokler ne nastopi rigor mortis ali pa nezavestne živali pokončamo z dislokacijo vratu. Nato trupla pokončanih živali na ustrezen način uničimo (zakopljemo, sežgemo,...).

Naslov dobavitelja CO<sub>2</sub>

LOREN LINE  
Verovškova 70  
1000 Ljubljana

Tel.: 01 565 86 30

## 5. Uničevanje trupel

Trupla je treba uničiti na kar najhitrejši način, po možnosti na okuženem gospodarstvu. Najprimernejši način uničevanja se določi po navodilih DSNB. Na voljo so zakopavanje, sežiganje ali odvoz v kafilerijo. Če je mogoče, naj se trupla na kraj pokopa ali sežiga prepeljejo z mehanskimi sredstvi. Člani strokovne skupine morajo imeti možnost, da trupla pred uničenjem pregledajo in po potrebi odvzamejo ustrezne vzorce.

V skladu z določili državnega načrta zaščite in reševanja ob množičnem pojavu kužnih bolezni v RS imajo uradni veterinarji VURS v primeru izbruha AI dostop do opreme, potrebne za zakopavanje trupel oziroma do goriva v primeru sežiga trupel.

### 5.1. Uničevanje trupel z zakopavanjem

Pri lokalnih organih oblasti je potrebno preveriti, če je zaradi zaščite vodnih virov možno zakopavanje živalskih trupel. Mesto zakopa je treba skrbno izbrati s pomočjo lastnika, tako da ne bo vplivalo na drenažo polj in na oskrbo z vodo. Veterinarski inšpektor mora vzdrževati stike z vsemi podjetji zadolženimi za oskrbo s pitno vodo, tako da so zemljevidi redno dopolnjeni in pripravljene, da se lahko veterinarsko osebje, po potrebi, vedno brez izgubljanja časa obrne na odgovorno osebo pristojne službe. Če je mesto zakopa na območju ali v bližini vodnega zajetja, rečnega kanala ali drugega vira javne preskrbe z vodo, mora veterinar, ki načrtuje zakopavanje, pred izkopom jame grobnice pridobiti poprejšnje soglasje lokalnih oblasti pristojnih za oskrbo s pitno vodo in od ostalih pristojnih služb na območju.

Lastnika perutnine oz. gospodarstva, kjer se perutnina zakoplje, je treba vprašati, ali so v bližini kakšni zasebni viri oskrbe z vodo. Če lastnik ni povsem prepričan, se je potrebno o tem posvetovati z lokalnim organom oblasti. Lokacija mora biti dovolj daleč od cest, izogibati pa se je treba tudi pobočjem. Če je treba kopati na območju površinskih drenaž, je treba le-te potem, ko se zemljišče posede, obnoviti. Na zemljevidu v merilu 1:25.000 je treba jasno označiti mesto zakopa. Fotokopijo je treba shraniti v lokalnem dosjeju v zvezi z izbruhom, podatke o lokaciji na zemljevidu pa posredovati DSNB. DSNB vodi evidenco o vseh lokacijah zakopavanja živalskih trupel. Perutnino je mogoče zakopati tudi v registriranih grobnicah, grobiščih ali mestih, kjer je možno zakopavanje odpadkov. Prevoz živalskih trupel in odpadkov se mora opraviti z nepropustnimi transportnimi sredstvi, ki jih spremlja listina o prevozu nevarnega blaga (Priloga IV/obrazec 2).

Veterinarski inšpektor mora sestaviti in vzdrževati seznam obratov in opreme, ki je primerna za zakopavanje.

Jamo, v katero zakopljemo trupla živali in drugi material, najlažje izkopljemo z bagrom, uporabimo pa lahko tudi buldožerje, nakladalce,... Jama naj bo primerno dolga, globoka in z ravnimi stenami. Velikost jame je odvisna od količine materiala za zakop. Trupla se v jamo stresejo iz tovornjakov ali se potisnejo z buldožerji ali nakladalci. Plast prsti oziroma zemlje,

ki sega do nivoja zemlje, mora biti debela najmanj 1 meter, nato pa se dodatno naloži zemlja v obliki gomile v debelini približno 1 meter. Ta dodatna gomila deluje kot utež, da ne pride do dviga trupel zaradi nastajanja plinov, preprečuje mrhovinarjem izkopavanje trupel, pomaga filtrirati vonj in absorbirati tekočino, ki nastaja pri razpadanju trupel. Trupla morajo biti pred zakopavanjem razkužena z razkužilom, ki deluje na povzročitelja AI.

Pri uničevanju trupel z zakopavanjem je potrebno v določenih časovnih razmikih jemati vzorce zakopanih trupel za ugotavljanje prisotnosti virusa AI.

## 5.2. Uničenje trupel s sežigom

Sežig trupel bi prišel v poštev samo takrat, ko se ne odločimo za odvoz v kafilerijo ali ko zakopavanje trupel ni mogoče.

Bistvo sežiga je, da se trupla naložijo na zadostno količino gorljivega materiala, obenem pa je omogočen dostop zadostni količini zraka pod grmado, da se doseže najvišja temperatura ognja, kar omogoči čim učinkovitejši sežig v čim krajšem času. Pred sežigom se trupla najprej poškrabi z ustreznim registriranim razkužilom.

Posebnega pomena pri izbiri prostora za sežig, je:

- *izbira lokacije*: upoštevati je potrebno možne vplive vročine, dima in vonja na bližnje objekte, ceste in stanovanjske površine; sežigališče praviloma leži nižje kot trupla na mestu pokončanja;
- *dostop do mesta sežiga*: za opremo za sestavo grmade in vzdrževanje ognja ter za dovoz goriva, trupel in ostalega materiala za sežig mora biti dostop čim lažji;
- *okolica grmade*: zagotoviti je potrebno primerno zaporo za ogenj okoli grmade – glede tega se je potrebno povezati z gasilci, ki bi zagotovili gasilsko opremo in nadzirali sežig;
- *gorivo*: za grmade potrebujemo dosti goriva, da pride do popolnega sežiga; vso gorivo mora biti pripravljeno pred začetkom sežiga.

Skladovnico za sežig trupel lahko naredimo na tleh ali jo dvignemo od tal. Če se skladovnica dela na tleh, se pod njo izkopljejo jarki (30 cm x 30 cm), ki potekajo v prevladujočega smeri vetra in delujejo kot ventilacijski kanali. Jarki so narejeni v intervalih na 1 meter vzdolž cele dolžine, predvidene za skladovnico. Skladovnica se tudi lahko dvigne od tal z balami slame in hlodi, ki potekajo vzporedno s prevladujočo smerjo vetra. Na to plast se položi še ena plast hlodov, ki so med seboj razmaknjeni okoli 20 cm. Na to se položi ostalo gorivo, na primer manjši hlodi ali bale slame.

Trupla naložimo na skladovnico z bagri ali nakladalci, lahko pa uporabimo tudi traktorje.

Ko je nalaganje trupel končano in so vremenske razmere ugodne, namočimo skladovnico in trupla z dizelskim ali kurilnim oljem (ne z bencinom) in pripravimo vžigalne točke vzdolž skladovnice. Vžigalne točke lahko naredimo iz krp, namočenih v petrolej.

Odstranimo vsa vozila, osebe in ostalo opremo daleč stran od ognja. Na ogenj moramo ves čas paziti in, če je potrebno, dolagati gorivo s traktorjem, ki ima nameščen prednji nakladalec. Zagotoviti je potrebno, da vsako truplo ali njegov del, ki pade iz ognja, naložimo nazaj. Na dobro zgrajeni grmadi bodo trupla zgorela v 48 urah. Pepel se zakoplje, mesto sežiga pa se obnovi po najboljših močeh.

## 5.3. Sanacija zemljišča, uporabljenega za uničenje trupel

Kadar se je zakopavanje ali sežiganje trupel opravljalo na zemljiščih, je na le-teh zopet potrebno vzpostaviti prvotno stanje.

#### 5.4. Uničenje trupel v kafileriji

Postopek uničevanja mora nadzorovati veterinar.

V skladu z Zakonom o veterinarstvu in Uredbo o načinu, predmetu in pogojih opravljanja gospodarske javne službe ravnanja s klavničnimi odpadki in kužnim materialom živalskega porekla (Ur. L. RS 13/98, 31/00, 84/01 in 45/04) sta za odvoz živalskih trupel in odpadkov zadolžena Veterinarsko higienska služba (VHS) in organizacije za odvoz odpadkov s koncesijo – KOTO. Na osnovi tega je KOTO dolžan prepeljati in prevzeti za uničenje tudi večje količine živalskih trupel in odpadkov.

Vozila, ki se uporabljajo pri prevozu trupel, morajo biti pokrita, vodotesna in primerna za popolno razkuževanje. Ukreniti je treba vse potrebno, da med prevozom ne pride do širjenja okužbe. Prevoz trupel od okuženega gospodarstva do kafilerije mora biti s spremstvom.

Pri prevozu posebno nevarnih odpadkov v kafilerijo ali na sežig, skladno z zakonodajo o varstvu okolja, pošiljko spremlja listina o prevozu nevarnega blaga, ki jo v tem primeru izpolni veterinarski inšpektor, ki določi način odstranjevanja in transport trupel (Priloga IV/obrazec 2).

#### 6. Zaščitna obleka

Osebe, ki delajo s trupli, morajo nositi primerne kombinezone in obutev, ki jo je mogoče razkužiti. Na kraju uničevanja trupel je treba nemudoma po uničenju opraviti temeljito razkuževanje ljudi, vozil in orodja.

#### 7. Zastoj pri uničevanju trupel

Če se pojavi zastoj pri uničevanju trupel, jih je treba poškopiti z registriranim tovarniškim razkužilom ali drugim ustreznim razkužilom (npr. peroksiocetna kislina). Trupla perutnine se pustijo v zaprtem hlevu, tako da se prepreči dostop divjih ptic in drugih vrst živali. Za odvrčanje se lahko uporabi tudi obločne luči ali reflektorje.

#### 8. Uničevanje trupel živali, ki so poginile iz drugega razloga

Trupla živali, ki niso bile pokončane po navodilih veterinarskega inšpektorja zaradi zatiranja AI, ali pa so poginile iz kakega drugega razloga, ki ni povezan z izbruhom AI, lastnik uniči na okuženem gospodarstvu na lastne stroške, skupaj s preostalimi trupli.

## **POGLAVJE M:**

### **IZVAJALCI IN OPREMA**

#### **1. Splošno**

Po 8. členu Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Ur. l. RS, 64/94) se izbruhi kužnih bolezni pri živalih štejejo med naravne nesreče in se zato lahko pri zatiranju le-teh angažirajo enote civilne zaščite, ki predstavlja namensko organiziran del sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

V sklopu enot civilne zaščite (občinskih, regijskih, državnih) so tudi enote za tehnično reševanje, ki razpolagajo s strojnimi parkom in delavci za upravljanje strojev. Te je možno na zahtevo vodje lokalnega središča za zatiranje AI zadolžiti kot tehnično pomoč pri neškodljivem odstranjevanju trupel.

Nadomestila osebnih dohodkov in varstvo pri izvrševanju dolžnosti urejata 27. in 28. člen Zakona za zaščito in reševanje.

Aktiviranje enot poteka preko Centra za obveščanje Republike Slovenije, telefon 112, ki deluje 24 ur na dan 365 dni v letu. Tam imajo vse podatke o odgovornih osebah za posamezne enote civilne zaščite, ki zaradi Zakona o tajnosti osebnih podatkov niso sestavni del priročnika.

#### **2. Zaščitna obleka**

Osebe, ki prihajajo v stik z okuženo perutnino na okuženem gospodarstvu, morajo ves čas nositi vodotesne kombinezone, gumijaste škornje in pokrivala. Kombinezone dobijo delavci na izposajo iz zalog v LSNB. Voditi je treba evidenco o izdani opremljeni, vsak delavec pa mora podpisati potrdilo za opremo, ki jo prejme.

Ob aktiviranju je treba delavce obvestiti, da so kombinezoni, ki so jih prejeli, namenjeni zaščititi njihove obleke pred škodo in kontaminacijo in da proračun RS ne izplačuje odškodnine za škodo, ki jo na obleki in obutvi povzročijo razkužila.

Vsak dan po končanem delu mora veterinar, ki vodi okuženo gospodarstvo, zagotoviti, da delavci vrnejo kombinezone in gumijaste škornje ter pokrivala, ki so jih prejeli, in da si pred odhodom z gospodarstva umijejo in temeljito razkužijo roke in obutev.

#### **3. Oprema, ki jo priskrbi izvajalec**

Izvajalci morajo poleg opreme, potrebne za zakopavanje ali sežiganje trupel, priskrbeti tudi naslednjo opremo:

- a) ročno orodje; pod nobenim pogojem ni mogoče prevzeti odgovornosti za orodje, ki ga izvajalec izda svojim delavcem. Veterinarji tega orodja ne smejo sprejeti v varstvo in ga ne smejo izdajati delavcem,
- b) dvigalno opremo, ki je morda potrebna za dvig trupel na sežigalno površino,
- c) razsvetljavo, da lahko nadaljujejo z delom tudi zvečer ali ponoči,

- d) material za ograde,
- e) črpalke z nizkim in visokim pritiskom,
- f) prenosna stranišča.

#### **4. Najemanje strojev pri lastniku okuženega gospodarstva**

Včasih je gospodarnejše in hitreje najeti manjše stroje, ki so že na okuženem gospodarstvu, neposredno od lastnika. V tem primeru se je treba z lastnikom dogovoriti o najemnini (obračunani na uro) pred uporabo strojev. Dogovorjeni znesek predstavlja le osnovno najemnino in ni povezan z računi, ki jih izdajajo izvajalci.



## **POGLAVJE N:**

### **UKREPI PRI RAZMNOŽEVANJU PERUTNINE**

#### **1.     Ukrepi na gospodarstvu za vzrejo perutnine**

Veterinar pooblaščen veterinarske organizacije mora na gospodarstvu, na katerem je posumil na AI, takoj izdati strokovno navodilo, s katerim med drugim odredi prepoved odvoza valilnih jajc. Če na sumljivem gospodarstvu ni ustreznega skladišča, veterinarski inšpektor določi ustrezno skladišče za valilna jajca.

Ko je bolezen uradno potrjena, mora veterinarski inšpektor izdati odločbo, s katero odredi, da se valilna jajca, ki so bila znesena in odpeljana z okuženega gospodarstva v času inkubacijske dobe (21 dni) izsledijo in neškodljivo uničijo.

Na okuženem gospodarstvu, na katerem so jate ločene (dve ali več ločenih jat), lahko veterinarski inšpektor dovoli za zdrave jate odstopanja od navedenih ukrepov. Odstopanja dovoli pod pogojem, da strokovni veterinarski delavec pooblaščen veterinarske organizacije potrdi, da so jate med seboj popolnoma ločene glede prostorov, reje in krmljenja, tako da je onemogočeno širjenje bolezni z ene jate na drugo. V primeru, da inšpektor dovoli odstopanja, se določeni ukrepi nanašajo le na tisti del gospodarstva, na katerem so t.i. okužene jate.

#### **2.     Ukrepi v valilnici**

V primeru suma bolezni na enem od gospodarstev, ki oskrbujejo valilnico z valilnimi jajci, mora veterinar takoj izdati strokovno navodilo za valilnico. Z navodilom mora odrediti naslednje:

- prepoved valjenja in ločeno skladiščenje valilnih jajc, ki so bila znesena na sumljivem gospodarstvu in še niso bila vložena v valilnike;
- ločeno pobiranje in ločeno zbiranje enodnevnih piščancev izvaljenih iz jajc, ki izvirajo s sumljivega gospodarstva;
- omejitev vseljevanja enodnevnih piščancev: enodnevne piščance, ki izvirajo od sumljivih jat se vhlevlja po navodilih veterinarskega inšpektorja in so pod uradnim nadzorom;
- poostreno razkuževanje v valilnici: zlasti pomembno je temeljito razkuževanje prostorov za sprejem jajc in prostorov za odpremo po valjenju piščancev, ki izvirajo iz sumljivih jat;
- poostreno razkuževanje prevoznih sredstev in embalaže za jajca, zlasti tistih, s katerimi so se prevažala jajca s sumljivega gospodarstva;
- uporabo razkužil v skladu z navodili DSNB (v valilnici naj se uporablja razkužila, ki ne škodujejo opremi, npr. Virkon®).

Po tem, ko je bolezen uradno potrjena, mora veterinarski inšpektor z odločbo odrediti, da se valilna jajca, ki so bila znesena in odpeljana iz okuženega gospodarstva v času inkubacijske dobe (21 dni) izsledijo in uničijo, oziroma da se že izvaljena perutnina uradno nadzoruje.

#### **3.     Ukrepi na okuženem in ogroženem območju**

Ko je bolezen uradno potrjena, mora veterinarski inšpektor na okuženem območju z odločbo odrediti med drugim še naslednje ukrepe:

- redno kontrolo gospodarstev (DSNB določi redne klinične, patološko-anatomske in laboratorijske preiskave), da se lahko čimprej preide na izvajanje ukrepov za preprečevanje in zatiranje bolezni;
- omejitev prometa z valilnimi jajci: valilna jajca se lahko prevažajo le v določeno valilnico;
- obvezno razkuževanje valilnih jajc in njihove embalaže pred prevozom;
- omejitev prevoza enodnevnih piščancev: enodnevne piščance se lahko prevažajo znotraj okuženega območja le na gospodarstva, na katerih ni druge perutnine. V primeru, da perutnine ni mogoče prepeljati na gospodarstva znotraj okuženega območja, se jo lahko s posebnim dovoljenjem veterinarskega inšpektorja na gospodarstva na ogroženem območju, kjer ni druge perutnine, mora pa biti pod uradnim nadzorom.

Hkrati odredi veterinarski inšpektor z odločbo tudi izvajanje ukrepov na ogroženem območju:

- omejitev prometa z valilnimi jajci: valilna jajca z okuženega območja se lahko prevažajo le v določeno valilnico;
- obvezno razkuževanje valilnih jajc in njihove embalaže pred prevozom.

Veterinarski inšpektor mora o uvedbi ukrepov na okuženem gospodarstvu in o uvedbi ukrepov na okuženem in ogroženem območju takoj obvestiti vse veterinarske ambulante na teh območjih.

## **POGLAVJE O:**

### **RAZKUŽEVANJE**

Med izbruhom AI so potrebne velike količine razkužil za čiščenje in razkuževanje prostorov in opreme. Razkužila je mogoče dobiti iz zalog NVI in po potrebi tudi od DSNB.

#### **1. Postopki razkuževanja**

Razkuževanje je sestavljeno iz uvodnega (preliminarnega) razkuževanja, ki mu sledi mehanično čiščenje in končno razkuževanje. Veterinar mora ostati na okuženem gospodarstvu in nadzorovati preliminarno razkuževanje. Mehanično čiščenje, nadaljnje razkuževanje in končno razkuževanje gospodarstva nadzoruje veterinar sam ali pa nalogo zaupa drugi usposobljeni osebi.

Kadar je okuženo gospodarstvo v slabem stanju, umazano ali neurejeno, se razkuževanje omeji na preliminarno razkuževanje, ki mu sledi mehanično čiščenje in razkuževanje močno kontaminiranih delov ter tistih delov gospodarstva, ki jih je mogoče takoj in zadovoljivo razkužiti; nadaljnje čiščenje in razkuževanje se preloži, dokler lastnik ne spravi gospodarstvo v sprejemljivo stanje. Pomembno je, da se preliminarno razkuževanje opravi takoj!

Razkuževanje mora biti kontinuiran postopek, okuženo gospodarstvo pa mora biti razkuženo kolikor je mogoče temeljito in hitro, čim prej po usmrtni živali. Tudi okolica mora biti temeljito razkužena.

Poskrbeti je treba, da se med razkuževanjem izognemo nepotrebnemu uničevanju delov poslopij in opreme. V primeru, da nekaterih montažnih in lesenih delov objekta ali opreme ni mogoče zadovoljivo razkužiti, je treba z lastnikom skleniti pisni dogovor o vrednosti opreme, ki bo neškodljivo uničena.

Na gospodarstvu, kjer se tekoča voda navadno usmerja v odtok, je treba poskrbeti, da se tekočine, uporabljene pri razkuževanju zberejo v začasem rezervoarju, potem pa varno odstranijo.

DSNB določi vrsto razkužila in zagotovi, da se lahko opravi razkuževanje na stroške proračuna Republike Slovenije.

Potrdilo o razkuževanju se izda po uspešno izvedenem končnem razkuževanju gospodarstva.

##### **1.1. Lastnosti virusa**

Za uspešno, učinkovito in smotrno razkuževanje je potrebno upoštevati lastnosti virusa AI in čas njegovega preživetja v različnih okoljih. Virus je zaradi lipoproteinske ovojnice občutljiv na številne detergente in razkužila, kot so oksidanti, kisline, lugji in aldehidi. Inaktivira ga visoka temperatura (30 minut na 60°C) in kisel pH. Virus je stabilen v območju pH od 5,5 do 8,0.

Okolje ima zelo velik vpliv na preživetje virusa. Preživetje virusa v aerosolu je daljše pri nizki relativni vlagi in nizki temperaturi, medtem ko je preživetje virusa v blatu daljše pri visoki vlagi in nizki temperaturi.

Čas preživetja virusa:

- v iztrebkih najmanj 35 dni pri temperaturi +4°C,
- v hlevu do 5 tednov,
- v prahu do 14 dni po depopulaciji hleva,
- v jezerski vodi na temperaturi 0°C več kot 30 dni in na temperaturi +22°C do 4 dni,
- v truplih na temperaturi +4°C preživi 23 dni,
- v truplih na sobni temperaturi preživi nekaj dni.

Virus lahko perzistira v mesnih izdelkih iz perutnine. V mesnih izdelkih virus inaktivira navedena obdelava:

- temperatura 70°C minimalno 30 minut ali
- temperatura 75°C minimalno 5 minut ali
- temperatura 80°C minimalno 1 minuta.

Jajca v zgodnjih fazah bolezni lahko vsebujejo virus AI. V jajcih virus inaktivira navedena obdelava:

- celo jajce - obdelano na temperaturi 64°C minimalno 2,5 minute,
- rumenjaki - obdelani na temperaturi 60°C minimalno 3,5 minute,
- beljak - obdelan na temperaturi 55°C minimalno 9,5 minute.

## 1.2. Razkužila

Za razkuževanje v primeru pojava AI so posebno učinkovita razkužila, ki vsebujejo naslednje aktivne snovi:

- natrijev hipoklorit,
- kalcijev hipoklorit,
- natrijev hidroksid ali kavstična soda (NaOH),
- natrijev karbonat ( $\text{NaHCO}_3$  ali  $\text{Na}_2\text{CO}_3 \times 10\text{H}_2\text{O}$ ),
- klorirani izocianati
- kloramin,
- klorovodikova ali solna kislina (HCl),
- citronska kislina,
- glutaraldehid,
- formalin,
- Virkon<sup>®</sup> in vsa registrirana komercialna razkužila, ki delujejo na virus AI.

Koncentracije, minimalni potrebni čas izpostavljenosti ter opozorila v zvezi z uporabo posameznih razkužil so v tabeli 1.

Količina razkužila, ki jo potrebujemo je odvisna od poroznosti materiala, ki se razkužuje. Za razkuževanje gladkih, neporoznih površin zadostuje 100 ml delovne raztopine razkužila na kvadratni meter. Za porozne površine, kot sta beton ali les, je potreben dvakrat ali trikrat večji volumen razkužila.

Tabela 1: Koncentracije, čas izpostavljenosti ter opozorila v zvezi z uporabo posameznih vrst razkužil

vrsta razkužila	priporočljiva redčitev razkužila	končna koncentracija razkužila	minimalni potrebni čas izpostavljenosti	opombe
natrijev hipoklorit	1: 5	2-3% aktivnega klora	10 – 30 min	Manj uporabna sta v prisotnosti organskega materiala. Manj stabilna sta na temperaturah nad 15° C.
kalcijev hipoklorit	30 g/l	2-3% aktivnega klora	10- 30 min	
Virkon	20 g/l	2% (w/v)*	10 min	
natrijev hidroksid	20 g/l	2% (w/v)*	10 min	Ne sme se uporabljati na površinah in izdelkih iz aluminija ali njegovih zlitin.
natrijev karbonat-brezvodni (NaHCO <sub>3</sub> )	40 g/l	4% (w/v)*	10 min	Priporočljiva za uporabo v prisotnosti visokih koncentracij organskega materiala.
natrijev karbonat-vodni (Na <sub>2</sub> CO <sub>3</sub> x 10H <sub>2</sub> O)	100 g/l	10% (w/v)*	30 min	
klorovodikova kislina	1: 50	2% (v/v) *	10 min	Uporablja se samo, če druga razkužila niso dostopna. Deluje korozivno na kovine in beton.
citronska kislina	2 g/l	0,2% (w/v)*	30 min	Varno razkužilo za razkuževanje obleke in osebno razkuževanje.
glutaraldehyd		2% (w/v)*	10-30 min	
formalin	1: 12	8% (v/v) *	10-30 min	Hlapi formalina so dražeči in strupeni.
formalinske pare			15-24 ur	Formalinske pare so strupene in delujejo korozivno na nekatere kovine; uporablja se jih samo, če drugih razkužil ne moremo uporabiti.

Opomba:

(w/v)\* pomeni teža/volumen (na primer 2 g/100ml)

### 1.3. Postavitev dezinfekcijskih barier

Veterinarska organizacija mora takoj po prijavi suma na bolezen s strokovnim navodilom odrediti postavitev dezinfekcijskih barier na vhodu na gospodarstvo in v posamezne objekte na sumljivem gospodarstvu.

## 2. Postopki čiščenja in razkuževanja na gospodarstvu

Naloga veterinarja pooblaščenega veterinarske organizacije je neposredni nadzor postopkov in uspešnosti razkuževanja. Izvajanje z odločbo odrejenih ukrepov, med katere sodi tudi razkuževanje, kontrolira veterinarski inšpektor.

### 2.1. Preliminarno razkuževanje

- razkuževanje (npr. z raztopinami NaOH in kloramina) se prične izvajati postopno v posameznih delih objektov in dvorišč takoj po tem, ko je iz njih odstranjena perutnina;
- mehanično je treba odstraniti vse ostanke perutnine in jajc, ki onesnažujejo objekte, dvorišča in opremo;
- razkužilo, ki ga uporabljamo, mora ostati na površinah najmanj 24 ur.

### 2.2. Mehanično čiščenje in končno razkuževanje

- najprej je treba odstraniti z vseh površin maščobo in nesnago – uporablja se sredstva za razmaščevanje (detergente) in pranje z vodo pod visokim pritiskom;
- nato se opravi razkuževanje (npr. z NaOH in kloraminom) – razkužilo se razpršuje pod pritiskom;
- po sedmih dneh je treba objekte ponovno obdelati z detergenti, splahniti z vodo, razkužiti in ponovno splahniti z vodo;
- uporabljen nastil in gnoj je treba obdelati na način, ki zagotavlja uničenje virusa – to se opravi po enem od spodaj navedenih postopkov:
  1. sežiganje ali obdelava s paro pri temperaturi najmanj 70° C;
  2. zakopavanje dovolj globoko, da se prepreči dostop škodljivcem in divjim pticam;
  3. zlaganje na kup (da se pospeši fermentacija) za najmanj 42 dni in pokrivanje (da se ohrani temperatura najmanj 20° C in prepreči dostop škodljivcem in divjim pticam).

### 2.3. Navodilo

Kot je razvidno iz zgoraj prikazanega postopka, je treba z razkuževanjem pričeti čim prej. V okuženem objektu je treba zapreti vse odprtine, dvigniti opremo in vse površine preliti z razkužilom, pri tem mora biti nastil dobesedno namočen v razkužilo. Šele čez določen čas sledi mehanično čiščenje in končno razkuževanje v skladu s principi, opisanimi v tem poglavju. Pri tem je treba upoštevati, da je razkuževanje učinkovito le, če je pred tem opravljeno temeljito mehanično čiščenje. Nesnaga organskega izvora močno zmanjša učinkovitost razkuževanja. Če so tla poslopja iz prsti, glin ali krede oz. propustna za vodo, jih je treba postrgati do čistega, površino pa namočiti z raztopino natrijevega hidroksida. Material, postrgan s tal, je treba sežgati ali zakopati. Lesene dele, ki niso dovolj trdni za zadovoljivo razkužitev, je treba sežgati in zakopati.

V praksi se je izkazalo za najbolj uporabno kombinirano razkuževanje z raztopino natrijevega hidroksida (2% NaOH) in kloramina. Razkužila se aplicira z razprševanjem pod visokim pritiskom. Razkuževanje je bolj učinkovito, če je delovna raztopina segreta. Poskrbeti je treba, da se med razkuževanjem izognemo nepotrebnemu uničenju delov poslopij in opreme. Pri tem velja upoštevati, da je natrijev hidroksid zelo koroziven. Včasih je treba

uničiti nekatere montažne in lesene dele, ki jih ni mogoče zadovoljivo razkužiti. V tem primeru je treba z lastnikom skleniti pisni dogovor o vrednosti opreme, ki bo uničena.

Na gospodarstvu, kjer se tekoča voda navadno usmerja v odtok, je treba poskrbeti, da se tekočine, uporabljene pri razkuževanju, usmerijo drugam in zberejo v začasnem rezervoarju, potem pa neškodljivo uničijo.

Gnoj na dvorišču oz. na ploščadi za hlevom je treba temeljito razkužiti (npr. z raztopino natrijevega hidroksida). Če je gnoja in nastila malo, se ga sežge ali zakoplje, površino dvorišča pa očisti in razkuži. Če ga je veliko, potem ga je treba zložiti na kup (pakirati), da se pregreje, površino kupa pa temeljito razkužiti. Gnoj in nastil morata ostati zložen na kup najmanj 42 dni. V času avtosanacije gnoja in nastila je potrebno jemanje vzorcev zaradi kontrole učinkovitosti uničevanja virusa. Gnoj, ki ga ni mogoče razkužiti, je treba sežgati ali zakopati.

Pooblaščen organizacija za izvajanje DDD izda po izvedenem končnem razkuževanju gospodarstva potrdilo o opravljenem razkuževanju.

#### 2.4. Osebno razkuževanje delavcev in razkuževanje obleke

Vse osebe mora pred odhodom iz okuženega ali ogroženega gospodarstva skozi postopek osebnega razkuževanja. Na posebnem razkuževalnem mestu se mora osebe umiti in razkužiti. Rokavice za enkratno uporabo je treba razkužiti preden jih snamemo.

V ločene plastične vreče se odloži oprema namenjena v sežig in obleka, ki gre v nadaljnje razkuževanje in čiščenje.

Zaščitno opremo iz plastike ali gume je treba oprati in položiti v razkužilo. Če bo oseba opremo uporabljala tudi naslednje dni, lahko oprema ostane na razkuževalnem mestu. V nasprotnem primeru moramo opremo zapakirati v plastično vrečo, zunanost vreče pa razkužiti.

Pralno obleko namočimo v razkužilo in zapakiramo v plastično vrečo, zunanost vreče pa razkužimo. Obleko avtoklaviramo ali jo prekuhamo (lahko 95° C v pralnem stroju). Če se obleke ne da razkužiti in je bila v stiku s kužnim materialom, jo je potrebno sežgati.

Po odhodu z gospodarstva osebe ne sme imeti nobenega kontakta z za bolezen občutljivimi vrstami še 2 dni.

### **3. Varnostni ukrepi**

Na vseh mestih, kjer se uporablja nevarne kemikalije, mora biti nameščena škatla s prvo pomočjo.

Pred začetkom dela mora veterinar odgovoren za razkuževanje osebe, ki sodeluje pri razkuževanju in lastnik gospodarstva obvestiti o varnosti pri delu in o škodljivih učinkih uporabljenih kemikalij na ljudi, živali in okolje.

**VSI DELAVCI MORAJO PRI RAZKUŽEVANJU ZA ZAŠČITO NOSITI GUMIJASTE ŠKORNJE, KOMBINEZONE, ZAŠČITNA OČALA IN POKRIVALO ZA GLAVO.**

Odgovorna oseba mora zagotoviti, da osebe, ki sodeluje pri razkuževanju, nosi popolno zaščitno obleko. Če se razprševanje opravlja v zaprtem prostoru, morajo nositi tudi zaščitna

očala in respiratorje. Osebe mora nositi zaščitna očala tudi pri delu, mešanju in razprševanju kislinskih ali močnih bazičnih raztopin.

Pri mešanju koncentriranih kislin/lugov se vedno dodaja kislino/lug v vodo – nikoli vode v kislino/lug.

V primeru, da se koncentrirana raztopina kisline/luga polije po koži, jo je treba nemudoma sprati z eno od raztopin za nevtralizacijo ali z velikimi količinami čiste vode.

Kadar se razkužuje prostore z zapletenimi električnimi napeljavami, je treba vedno poskrbeti, da napeljave prej pregleda in oceni usposobljen strokovnjak.

Pri delu s koncentriranimi lugi in kislinami je treba upoštevati nevarnosti za osebe in stroje; poleg običajne zaščitne obleke je treba nositi tudi ščitnike za oči in gumijaste rokavice.

Veterinarji, ki so odgovorni za razkuževanje, morajo poskrbeti, da je s temi varnostnimi pravili seznanjeno vse osebje na okuženem gospodarstvu.

#### **4. Obleka**

Pranje obleke, ki bi lahko bila okužena, je zelo pomembno. Obleke, ki so last rejca, njegove družine, zaposlenih in oseb, ki so bile na okuženem gospodarstvu ob potrditvi bolezni ali malo pred tem, je treba oprati z detergenti in prekuhati (lahko 95° C v pralnem stroju). Če se obleke ne da razkužiti, jo je treba sežgati.

#### **5. Razkuževanje površin, kjer se opravlja pokončanje živali**

Kadar se pokončanje živali izvaja na prostem, je treba opraviti razkuževanje talnih površin z raztopino natrijevega hidroksida ali klorovodikove kisline.

#### **6. Razkuževalne bariere in preproge na cestišču**

Razkuževalne bariere ali preproge čez javne ceste večinoma niso potrebne, če je učinkovito izvedeno razkuževanje na vhodu gospodarstva. Kadar to ni dovolj učinkovito zaradi bližine drugih kmetij in podobnega, se postavijo še razkuževalne bariere na cestah, ki vodijo iz okuženega območja pa tudi drugje, če je to potrebno.

#### **7. Razkuževalna oprema za prevoznike živali na okuženem območju**

Vozila, ki se uporabljajo za prevoz živih živali in proizvodov, je treba očistiti in razkužiti v skladu s Pravilnikom o načinu razkuževanja prevoznih sredstev, s katerimi se prevažajo pošiljke živali, proizvodov, surovin in odpadkov živalskega izvora (U.I. SFRJ 22/89).

#### **8. Potrdilo o opravljenem razkuževanju**

Ko je razkuževanje končano, odgovorni veterinar podpiše potrdilo o opravljenem razkuževanju. Vodja središča pregleda okuženo gospodarstvo, vključno z jamo za pokop ali



lokacijo sežiga. Če je razkuževanje ustrezno opravljeno, lahko sam podpiše potrdilo in ga posreduje DSNB.

## **POGLAVJE P:**

### **NAČRTOVANJE IN USPOSABLJANJE ZA PRIMER IZBRUHA AI**

To poglavje vsebuje povzetek postopkov, ki jih izvajajo strokovne službe in veterinarski strokovni delavci pri pripravi za primer izbruha bolezni. V tem poglavju omenjena problematika je podrobneje opisana tudi v drugih poglavjih tega priročnika.

#### **1. Naloge vodij OU VURS**

- a) vsak OU VURS vodi načrtovanje ukrepov;
- b) gospodarstva, ki lahko pomenijo posebne probleme, so evidentirana in pripravljene s ustreznimi načrti za njihovo obravnavo;
- c) na območnem uradu se redno izvajajo vaje usposabljanja;
- d) vsako leto preverja opremo območnega urada;
- e) pomirjevala se shranjujejo ustrezno zavarovana, se jih redno preverja in se o njih vodi ustrezno evidenco;
- f) vodenje seznama storitev, ki so pomembne in se potrebujejo v primeru pojava AI ter njihovih ponudnikov;
- g) za vodenje in redno dopolnjevanje zbirke podatkov o sejmih – sejmiščih; za pripravo in redno dopolnjevanje načrtov ukrepov na sejmih in v klavnicah;
- h) vzdrževanje in dopolnjevanje »seznama obvestil«;
- i) vzdrževanje kompleta zemljevidov v merilu 1 : 25.000 in 1:50.000;
- j) seznam gospodarstev s približnim številom perutnine;
- k) natančne informacije o vsaki klavnici;
- l) izobraževanje osebja v klavnicah;
- m) vodenje LSNB.

Območni uradi morajo voditi evidenco za vsako organizacijo, ki ima posebno vlogo pri organizaciji sejmov ali delu z dovzetnimi vrstami živali in je lahko pomembna pri prenosu bolezni. Tak primer so npr. prodajalci, zastopniki, prevozniki, lastniki klavnic in vodje predelovalnih obratov.

Vse informacije, povezane z drugimi območji, si morajo veterinarski inšpektorji medsebojno izmenjevati.

#### **2. Usposabljanje osebja**

VURS in NVI morata zagotoviti, da je strokovno in tehnično osebje ustrezno usposobljeno, tako da je pripravljeno za opravljanje nalog, ki jih bo moralo izvajati v primeru suma/potrditve bolezni.

#### **3. Načrtovanje možne izbire lokacij za LSNB**

Središča morajo biti vedno locirana znotraj okuženega območja; središča, sestavljena iz mobilnih zgradb, ne smejo ležati znotraj sejmov z dovzetnimi živalmi.

Pri izbiri ustreznih prostorov se je potrebno povezati z regionalnim centrom za zaščito in reševanje, ki v skladu z načrtom zaščite in reševanja ob množičnem pojavu kužne bolezni zagotovi prostore lokalnega središča in vso ustrezno pomoč. Zagotoviti je potrebno tudi direktno telefonsko povezavo LSNB z DSNB preko sistema CENTREX.

V kolikor to ni mogoče, se upošteva naslednje:

- a) Poleg gostiln je treba pretehtati možnost uporabe dvoran in vseh primernih praznih prostorov.
- b) Na voljo morajo biti parkirni prostori.
- c) Zaželeno je oprema za pranje vozil.
- d) Nameščenih mora biti dovolj telefonskih povezav in telefaks.
- e) Prostori morajo biti opremljeni s straniščem in vsaj minimalnimi kuhinjskimi pripomočki.
- f) Prostori morajo biti primerni za hitro razširitev s postavitvijo zasilnih poslopij.
- g) Pri roki mora biti oprema za pranje zaščitne obleke.
- h) Na voljo mora biti sušilnica.
- i) Na voljo mora biti soba, ki jo je mogoče zakleniti.

#### **4. Oprema**

Pripraviti je treba načrte ukrepov za aktiviranje potrebne opreme, ki je ni na zalogi v območnem uradu VURS (Poglavje D/točka 11).

VURS mora zagotoviti zalogo za obnovo.

Na zalogi mora biti kovinska omarica za shranjevanje obrazcev, evidenčnih kartic in pisarniške opreme za hiter prenos v LSNB. V primeru pojava bolezni DSNB poskrbi, da se zaloge dopolnijo.

Vsak območni urad VURS mora imeti komplet zemljevidov države v merilu 1:50.000. V primeru izbruha DSNB dopolni zaloge ter obenem posreduje zemljevide v merilu 1:25.000. Zemljevidi se uporabljajo za nadzor bolezni.

V okviru blagovnih rezerv je organizirana zaloga pomirjeval za uporabo v primeru izrednih razmer. Ta morajo biti shranjena v skladu s predpisanimi pogoji. Veterinarski inšpektorji morajo poskrbeti, da se zaloge redno preverja, da se zagotovi pravočasno obnavljanje zalog, ko se bliža iztek roka trajanja. Vsako izdajo pomirjeval je potrebno zabeležiti, evidenca pa mora biti vedno v skladu s stanjem zalog.

#### **5. Oprema za odvzem vzorcev**

Opremo za odvzem vzorcev izdaja NVI in mora biti vedno pripravljena za takojšnjo uporabo. Za podrobnosti glej Prilogo V.

## **POGLAVJE R:**

### **UKINITEV UKREPOV**

1. Ukinitev ukrepov na gospodarstvu, ki je bilo okuženo, odredi veterinarski inšpektor z odločbo po posvetovanju z DSNB.
2. Veterinarski inšpektor na okuženem gospodarstvu opravi zaključni pregled in o tem napiše poročilo, ki ga mora podpisati in shraniti skupaj z izvodom odločbe o ukinitvi ukrepov za DSNB.
3. Pred dogovorjenim datumom ukinitve se spisi pošljejo veterinarskemu inšpektorju, ki poskrbi za pregled okuženega gospodarstva in vseh gospodarstev v bližini, za katera so bili odrejeni ukrepi in pripravi poročilo, ki ga predloži vodji LSNB in DSNB.
4. Ukrepi se (po končnem čiščenju in razkuževanju) prekličejo po poteku časa, ki velja za okuženo in ogroženo območje. Lastnik okuženega gospodarstva mora biti o tem obveščen. Če v soseščini pride do več izbruhov, se rok za ukinitev omejitev prilagodi roku ukinitve ukrepov za zadnji izbruh; primere povezuje v skupine DSNB po posvetovanju z veterinarskim inšpektorjem.
  - Ukrepi na okuženem območju morajo ostati v veljavi vsaj 21 dni po tem, ko je bila opravljena DDD. Po prenehanju veljavnosti ukrepov na okuženem območju se uvedejo ukrepi, ki veljajo za ogroženo območje.
  - Ukrepi na ogroženem območju morajo ostati v veljavi vsaj 30 dni po tem, ko je bila opravljena končna DDD (8. in 9. člen Navodila).
5. Smernice, ki veljajo, da bi preprečili ponoven izbruh bolezni na okuženem gospodarstvu in ki jih dokončno potrdi DSNB, so naslednje:
  - Novo nabavljene živali se lahko vhljevi šele po ukinitvi ukrepov za okuženo in ogroženo območje, če je bilo gospodarstvo bodisi zadnje ali pa edino okuženo.
  - Če je okuženih gospodarstev, kjer se je bolezen pojavila, več, je možna ponovna naselitev perutnine šele po preteku ukrepov, ki veljajo na okuženem in ogroženem območju, ki so časovno vezani na opravljene ukrepe na zadnjem okuženem gospodarstvu.
6. DSNB lahko naroči zbiranje krvnih vzorcev za serološke preiskave za bolezen dovzetnih živali na okuženem območju zaradi nadzora nad boleznijo.
7. Veterinarski inšpektor mora poskrbeti, da so tisti, ki so bili obveščeni o izbruhu bolezni, obveščeni tudi o ukinitvi ukrepov.
8. Za odstranitev obvestil in plakatov po ukinitvi ukrepov mora poskrbeti veterinar, ki je opravil zadnji pregled na okuženem gospodarstvu pred ukinitvijo ukrepov.

## **PRILOGA VII**

### **Navodilo o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje določenih kužnih boleznih pri perutnini**

**1477.** Navodilo o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje določenih kužnih boleznih pri perutnini

Na podlagi sedme in devete alineje 114. člena zakona o veterinarstvu (Uradni list RS, št. 82/94, 21/95 in 16/96) in četrtega odstavka 99. člena zakona o upravi (Uradni list RS, št. 67 /94, 25/95 - odl. US in 29/95) izdaja minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

#### **NAVODILO**

#### **o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje določenih kužnih boleznih pri perutnini**

##### 1. člen

To navodilo določa ukrepe za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje atipične kokošje kuge (Morbus Newcastle (New castle disease)) in kokošje kuge (Pestis avium) pri perutnini, tekmovalnih golobih ter drugih pticah v ujetništvu.

Klinični znaki ter najdaljša inkubacijska doba za posamezno bolezen so navedeni v Prilogi I tega navodila.

##### 2. člen

Izrazi, uporabljeni v tem navodilu pomenijo:

- Perutnina so kokoši, purani, pegatke, race, gosi, prepelice, golobi, fazani, jerebice in ratiti (Ratitae), ki se gojijo ali redijo v ujetništvu za rejo, proizvodnjo mesa ali jajc za prehrano, ali za obnovo populacije divjih živali;
- Valilna jajca so jajca za inkubiranje, ki jih znese perutnina;
- Enodnevni piščanci so vsa perutnina, ki je mlajša od 72 ur in še ni krmljena. Brazilske race (Cairina moschata) ali njihovi križanci pa so že lahko krmljeni;
- Jata je vsa perutnina z identičnim zdravstvenim statusom, ki se goji v istih prostorih ali v isti obori in predstavlja eno samo epizootiološko enoto. Pri perutnini, ki se goji v pokritih prostorih pomeni jata vso perutnino, ki si deli isti zračni prostor;
- Gospodarstvo je vsak objekt, v katerem je oziroma se vzreja perutnina;
- Karantenska postaja so objekti, kjer je perutnina v popolni osamitvi in ločena od druge perutnine, s čimer je omogočeno dolgoročno opazovanje in testiranje na boleznih iz Priloge I tega navodila;
- Perutnina, pri kateri obstaja sum kontaminiranja, je perutnina, ki je lahko bila neposredno ali posredno izpostavljena virusu boleznih iz Priloge I tega navodila;
- Skrbnik perutnine je pravna ali fizične oseba, ki je imetnik perutnine ali za njo skrbi;
- Inkubacijska doba je časovno obdobje, ki traja od izpostavljenosti kužnemu agentu do pojave kliničnih znakov;

- Pooblaščen veterinarska organizacija je organizacija, ki je v skladu z določbami zakona o veterinarstvu (ZVet) pristojna za opravljanje določenih veterinarskih dejavnosti;
- Državno središče za nadzor bolezni (v nadaljnjem besedilu: DSNB) je skupina strokovnjakov za vodenje ter nadziranje ukrepov za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje bolezni iz tega navodila, ki jo imenuje minister, pristojen za veterinarstvo;
- Neškodljivo uničenje je postopek v primeru pojava bolezni iz tega navodila, po katerem je potrebno vso perutnino na gospodarstvu, ki so dovzetne za bolezen, usmrtiti na kraju samem. Poginulo in usmrčeno perutnino se odpelje v kafilerijo ali pa, če je mogoče, sežge ali zakoplje na kraju samem. Postopek je enak za odpadke in materiale, ki so lahko okuženi. Zakopavanje mora biti dovolj globoko, da se mesojedim živalim prepreči odkopavanje in raznašanje trupel in odpadkov, prav tako pa je treba upoštevati geografske in geološke faktorje zaradi preprečevanja onesnaževanja okolja;
- DDD je dezinfekcija, dezinskcija, deratizacija.

### 3. člen

Pooblaščen veterinarska organizacija je ob sumu, da se je pojavila katera od bolezni iz tega navodila, dolžna brez odlašanja potrditi ali pa ovreči sum, in o vsakem sumu nemudoma obvestiti Veterinarsko upravo Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: VURS), Veterinarski zavod Slovenije in Veterinarski inštitut Slovenije.

VURS mora nemudoma sklicati člane DSNB, ki vodi in nadzira ukrepe za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje bolezni.

### 4. člen

Pooblaščen veterinarska organizacija mora takoj po prijavi suma bolezni v skladu z navodili DSNB:

- poslati trupla poginule perutnine in krvne vzorce sumljive perutnine v preiskavo;
- opraviti epizootiološko poizvedovanje na območju, kjer je prijavljen sumljiv primer, in s strokovnim navodilom določiti ukrepe za preprečitev širjenja bolezni;
- zagotoviti neškodljivo uničenje trupel poginule perutnine.

Pooblaščen veterinarska organizacija mora takoj po prijavi suma bolezni na sumljivem gospodarstvu v skladu z navodili DSNB:

- izvesti zaporo žarišča okužbe;
- izvesti popis vseh kategorij perutnine na gospodarstvu, ki mora vsebovati za vsako kategorijo posebej število poginule perutnine, perutnine, ki kaže klinične znake bolezni in perutnine brez kliničnih znakov bolezni. Popis perutnine mora redno ažurirati in vanj vključevati novorojeno perutnino in perutnino, ki je v obdobju suma bolezni poginila;
- določiti osamitev perutnine in prepoved gibanja perutnine znotraj gospodarstva;
- prepoved prometa in gibanja perutnine iz in na sumljivo gospodarstvo;
- prepoved prometa in gibanja:
- oseb in živali, ki niso dovzetne za bolezen in prevoznih sredstev na ali iz gospodarstva in

- perutninskega mesa ali živalskih trupel, krme, opreme, odpadkov, iztrebkov, gnoja, gnojnice in vseh ostalih stvari, s katerimi se lahko bolezen prenese

brez posebnega dovoljenja, ki ga izda veterinarski inšpektor;

- prepovedati promet in odnašanje jajc iz gospodarstva, razen jajc, ki se pošiljajo neposredno v obrat za predelavo jajc, ki ga določi veterinarski inšpektor;
- odrediti postavitve dezinfekcijskih barier na vhodu na gospodarstvo in v posamezne objekte na sumljivem gospodarstvu;
- izvesti epizootiološko poizvedovanje v skladu s prilogo II tega navodila;
- ostale ukrepe za preprečitev širjenja bolezni.

Ukrepi iz prejšnjega odstavka se lahko v skladu z navodili DSNB uvedejo tudi na drugih gospodarstvih, za katera se sumi, da so okužena.

Ukrepi iz prvega in drugega odstavka tega člena ostanejo v veljavi, dokler se sum bolezni uradno ne izključi.

#### 5. člen

Prisotnost katerekoli bolezni iz tega navodila uradno potrdi ali izključi VURS na podlagi kliničnih znakov in rezultatov preiskav. Ne glede na določbe prejšnjega odstavka lahko VURS v primeru epidemije uradno potrdi prisotnost bolezni iz tega navodila zgolj na podlagi kliničnih znakov in/ali rezultatov epizootioloških poizvedovanj.

#### 6. člen

Ko je bolezen uradno potrjena, mora veterinarski inšpektor z odločbo poleg ukrepov iz 4. člena tega navodila na okuženem gospodarstvu odrediti:

- prepoved prometa s perutnino, perutninskim mesom, živili, surovinami, odpadki, krmo ter z drugimi predmeti s katerimi se lahko bolezen prenese;
- takojšnje neškodljivo uničenje vse perutnine na gospodarstvu;
- neškodljivo uničenje odpadkov – krme, gnoja, gnojnice, stelje, s katerimi se lahko prenese kužna bolezen;
- da se meso perutnine, ki je izviral iz okuženega gospodarstva in je bila v času inkubacijske dobe za določeno bolezen zaklana, izsledi in neškodljivo uniči;
- da se valilna jajca, ki so bila znesena in odnesena iz okuženega gospodarstva v času inkubacijske dobe, izsledijo in neškodljivo uničijo oziroma, da se že izvaljena perutnina uradno nadzoruje;
- da se konzumna jajca, ki so bila znesena in odnesena iz okuženega gospodarstva v času inkubacijske dobe, izsledijo in neškodljivo uničijo, razen če so bila predhodno primerno razkužena;
- DDD vseh objektov, okolice, prevoznih sredstev in vse opreme, ki je bila v stiku z okuženimi ali sumljivimi živalmi
- da se perutnina lahko ponovno vhljevi po preteku 21 dni po opravljeni DDD.

Ukrepe iz prejšnjega odstavka lahko odredi tudi za druga gospodarstva, za katera se sumi, da so okužena.

Če gospodarstvo sestavljata dve ali več ločenih jat, lahko veterinarski inšpektor dovoli odstopanja od ukrepov iz prvega odstavka tega člena za zdrave jate na okuženem gospodarstvu, pod pogojem, da strokovni veterinarski delavec pooblaščen veterinarske organizacije potrdi, da so jate med seboj popolnoma ločene glede prostorov, reje in krmljenja tako, da je onemogočeno širjenje povzročitelja bolezni iz ene jate v drugo.

Če veterinarski strokovni delavec pooblaščen veterinarske organizacije upravičeno posumi, da je perutnina na kateremkoli gospodarstvu okužena zaradi gibanja ljudi, živali ali prevoznih sredstev ali na kak drug način, lahko veterinarski inšpektor za takšno gospodarstvo uvede uradni nadzor in prepove odnašanje oziroma odvažanje perutnine iz gospodarstva, razen neposredno v klavnico za takojšen zakol, če strokovni delavec pooblaščen veterinarske organizacije pred tem opravi klinični pregled vse perutnine s katerim izključi prisotnost bolezni. Omejitev prometa mora ostati v veljavi vsaj 21 dni od zadnjega dneva možne kontaminacije, v nobenem primeru pa ne manj kot 7 dni.

Če strokovni veterinarski delavec pooblaščen veterinarske organizacije upravičeno posumi, da so tekmovalni golobi ali golobjak okuženi z virusom katere od bolezni iz priloge I tega navodila, mora veterinarski inšpektor uvesti vse potrebne ukrepe, vključno s prepovedjo gibanja tekmovalnih golobov izven sumljivega golobjaka 21 dni od zadnjega dneva možne kontaminacije.

#### 7. člen

Veterinarski inšpektor mora z odločbo določiti meje okuženega območja s polmerom najmanj 3 km in meje ogroženega območja s polmerom najmanj 10 km. Pri tem mora upoštevati geografske, administrativne, ekološke in epizootiološke faktorje glede na bolezen in možen nadzor.

Velikost okuženega in ogroženega področja se lahko tudi spremeni, pri tem pa se mora upoštevati:

- njihov geografski položaj in ekološke faktorje;
- meteorološke pogoje;
- prisotnost, razširjenost in tip vektorjev bolezni;
- rezultate epizootiološkega poizvedovanja;
- rezultate laboratorijskih preiskav;
- uvedene ukrepe.

#### 8. člen

Na okuženem območju veterinarski inšpektor:

- odredi izvedbo popisa vseh gospodarstev s perutnino na okuženem območju;
- odredi reden pregled gospodarstev, klinične preglede perutnine, če je potrebno, tudi odvzem vzorcev za laboratorijske preiskave;
- odredi osamitev perutnine in prepoved premikanja perutnine znotraj gospodarstva;
- odredi postavitve dezinfekcijskih barier na vhodih in izhodih iz gospodarstva in posameznih objektov na okuženem gospodarstvu;



- prepove gibanje ljudi, ki prihajajo v stik s perutnino, trupli perutnine in jajci, ter prevoznih sredstev za perutnino, trupla perutnine, jajca;
- prepove gibanje in promet s perutnino. Lahko dovoli prevoz po glavnih prometnicah brez ustavljanja;
- lahko dovoli prevoz:
  - perutnine za takojšen zakol v klavnico, ki je na okuženem območju. Če to ni mogoče, lahko dovoli prevoz v klavnico izven okuženega območja;
  - enodnevnih piščancev na gospodarstvo na ogroženem območju, kjer ni druge perutnine;
  - valilnih jajc v valilnico, ki jo določi veterinarski inšpektor pod pogojem, da so jajca in njihova embalaža ustrezno dezinficirane;
- prepove odvažanje ali razprševanje gnoja in gnojnice, razen v izjemnih primerih;
- prepove sejme, trge, razstave, tekmovanja ali druge oblike zbiranja perutnine ali drugih ptic.

Ukrepi na okuženem območju morajo ostati v veljavi vsaj 21 dni po tem, ko je bila opravljena DDD.

Po prenehanju veljavnosti ukrepov na okuženem območju se uvedejo ukrepi, ki veljajo na ogroženem območju.

#### 9.člen

Na ogroženem območju veterinarski inšpektor:

- odredi izvedbo popisa vseh gospodarstev s perutnino;
- odredi kontrolo prometa s perutnino in valilnimi jajci znotraj ogroženega območja;
- prepove prevoz perutnine iz ogroženega območja prvih 15 dni, razen prevoza v klavnico izven ogroženega območja, ki jo sam določi;
- prepove prevoz valilnih jajc iz ogroženega območja, razen v valilnico, ki jo sam določi, pod pogojem, da so jajca in njihova embalaža pred prevozom ustrezno dezinficirana;
- prepove sejme, trge, razstave, tekmovanja in druge oblike zbiranja perutnine ali drugih ptic.

Ukrepi na ogroženem območju morajo ostati v veljavi vsaj 30 dni po tem, ko je bila opravljena končna DDD.

#### 10. člen

Glede na odstopanja od splošnih ukrepov za bolezni iz Priloge I, se lahko določijo tudi posebni ukrepi.

Posebni ukrepi za atipično kokoško kugo so navedeni v Prilogi III tega navodila.

#### 11. člen

Vsi stroški v zvezi z izvajanjem tega navodila se krijejo iz proračuna Republike Slovenije.

#### 12. člen

Z dnem uveljavitve tega navodila, preneha veljati:

- pravilnik o ukrepih za zatiranje in izkoreninjanje atipične kokošje kuge (Uradni list SFRJ, št. 39/88).

### 13. člen

To navodilo začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Štev.:323-01-6/99  
Ljubljana, dne 19. aprila 1999

Ciril Smrkolj  
Minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Lista bolezni, za katere veljajo določbe tega navodila

Priloga I.

Bolezen	Najdaljša inkubacijska doba	klinični znaki
Atipična kokošja kuga	21 dni	- nasršenost perja - cianoza rože in podbradkov - hropenje - belkasta driska
Kokošja kuga	21 dni	- hropenje - vnetje sluznice sinusov in konjunktiv - cianoza in edem rože in podbradkov - driskavost - slaba koordinacija v hoji - visok pogin živali

-

Priloga II.

EPIZOOTIOLOŠKO POIZVEDOVANJE

Pooblaščen veterinarska organizacija:

Strokovni veterinarski delavec:

Bolezen:

Datum postavljenega suma na bolezen:

Datum potrditve bolezni:

Ime in priimek ter naslov skrbnika živali:

Velikost gospodarstva (ha):

Kartografska referenca:

Po navodilu DSNB je bila predpisana zapora gospodarstva dne \_\_\_\_\_.

Število in kategorizacija perutnine na gospodarstvu

kategorija perutnine	hlev 1	hlev 2	hlev 3	dvorišče	pašniki	drugo

Število in kategorizacija okužene perutnine na gospodarstvu

Hlev 1

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Hlev 2

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Hlev 3

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Pašnik

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Drugo

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Pri katerih živalih in kdaj so se pojavile prve bolezenske spremembe (opis) Vzorci so/niso bili poslani na Veterinarski inštitut Slovenije Kdaj in kdo jih je odvzel Kdaj in kdo jih je dostavil Ali poteka preko gospodarstva javna pot, cesta, avtocesta, potok, reka, ipd. ( opis )	
<b>KRMA IN STELJA</b> - katera vrsta krme/stelje se uporablja - kje je skladiščena (za vsako vrsto) - kje je bila pridelana - ali je bila pripeljana na okuženo območje v	

<p>zadnjih ___ dni (čas najdaljše inkubacije za bolezen), pred pojavom prvih kliničnih znakov bolezni</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- kdaj in koliko</li> <li>- s kakšnim prevoznim sredstvom</li> <li>- od kod</li> <li>- ali se je uporabila (za katere živali)</li> <li>- kje je skladiščena</li> </ul>	
<p>Način odstranjevanja gospodinjskih odpadkov</p> <p>Ali uporabljajo ODPADKE ali OSTANKE HRANE ZA KRMLJENJE?</p> <p>(za katere živali, izvor odpadkov/ostankov, prekuhavanje)</p>	
<p>OSEBE, KI OSKRBUJEJO ŽIVALI</p> <p>ime in priimek naslov dela, ki jih je/jih opravlja</p> <p>ime in priimek naslov dela, ki jih je/jih opravlja</p> <p>ime in priimek naslov dela, ki jih je/jih opravlja</p>	
<p>GIBANJE ŽIVALI</p> <p>Prihod</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- datum prevoza</li> <li>- vrsta in število živali, identifikacijska številka</li> </ul> <p>živali</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- številke zdravstvenih spričeval</li> <li>- prevozno sredstvo, voznik prevoznega sredstva</li> <li>- od kod so bile živali prepeljane</li> </ul> <p>Odhod</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- datum prevoza</li> <li>- vrsta in število živali, identifikacijska številka</li> </ul> <p>živali</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- številke zdravstvenih spričeval</li> <li>- prevozno sredstvo, voznik prevoznega sredstva</li> <li>- kam so bile živali prepeljane</li> </ul> <p>(opis vseh premikov živali v času ___ dni (najdaljša inkubacijska doba za bolezen) pred pojavom prvih kliničnih znakov bolezni)</p>	
<p>GIBANJE LJUDI</p> <p>na gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- datum</li> <li>- namen obiska</li> <li>- ime in priimek osebe, naslov</li> <li>- stik z živalmi</li> <li>- način prihoda</li> </ul> <ul style="list-style-type: none"> <li>- datum</li> <li>- namen obiska</li> <li>- ime in priimek osebe, naslov</li> <li>- stik z živalmi</li> <li>- način prihoda</li> </ul> <ul style="list-style-type: none"> <li>- datum</li> </ul>	

- namen obiska - ime in priimek osebe, naslov - stik z živalmi - način prihoda  iz gospodarstva - ime osebe - obisk sejma, razstave, .....(kje in kdaj) - obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj) - stik z živalmi - način odhoda  - ime osebe - obisk sejma, razstave, .....(kje in kdaj) - obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj) - stik z živalmi - način odhoda  - ime osebe - obisk sejma, razstave, .....(kje in kdaj) - obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj) - stik z živalmi - način odhoda	
- PREDMETI, ORODJA, STROJI IN NAPRAVE, s katerimi bi se lahko prenesla okužba in so bili: - odpeljani/odnešeni - pripeljani/prinešeni  (kateri, kdaj, prevozno sredstvo, kam, kdo ... )	
- ŽIVILA ŽIVALSKEGA IZVORA, s katerimi bi se lahko prenesla okužba in so bili: - odpeljani/odnešeni - pripeljani/prinešeni  (kateri, kdaj, prevozno sredstvo, kam, kdo ... )	

- PODATKI O DRUGIH GOSPODARSTVIH, KI SO LAST ISTEGA LASTNIKA (naslov, število in vrsta živali, oddaljenost, kdo oskrbuje živali, .... )	
- MEJNA GOSPODARSTVA (naslovi)	
- VZREJNA, OSEMENJEVALNA SREDIŠČA V BLIŽINI OKUŽENEGA GOSPODARSTVA V BLIŽINI GOSPODARSTVA JE: klavnica, mlekarna, predelovalni obrat, večja reja drugih živali, obora za divje živali, mrhovišča, drugo .... (naslovi in opis)	
- SKICA GOSPODARSTVA IN RAZPOREDITEV ŽIVALI	

Datum:  
Ura:  
delavca

Podpis in žig  
strokovnega veterinarskega

M.P.

### Priloga III

Posebni ukrepi v primeru izbruha atipične kokošje kuge ( v nadaljnem besedilu: bolezen )

#### Vakcinacija

Vakcinacija se lahko uporabi v preventivne namene ali kot dodaten zaščitni ukrep v primeru izbruha bolezni.

Vakcinacija proti atipični kokošji kugi se lahko izvaja le z vakcino, ki jo odobri VURS.

**Comment [1]:** <!--  
EndFragment-->